

Guidelines for Promoting Public Participation in Conserving the Community Forest of Ban Khlong Sak, Nam Ruem Subdistrict, Mueang Tak District, Tak Province according to Sangahavatthudhamma

PhraMontree Ratanaramsi (Phuengthongkham)¹, Phrarajaratdhanavedhi² and
Phrakrunivitsinkhan³

Received: September 04, 2024

Revised: September 12, 2025

Accepted: September 14, 2025

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of public participation in the conservation of the Ban Khlong Sak community forest; 2) to examine the relationship between Sangahavatthudhamma and public participation in the conservation of the Ban Khlong Sak community forest; and 3) to propose guidelines for promoting public participation in the conservation of the Ban Khlong Sak community forest according to Sangahavatthudhamma. This was the mixed-method research. For quantitative research, data were collected from a sample of 358 respondents using questionnaires. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The sampling method used purposive sampling, considering the number

¹ Tak Province Sangha

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: x13montree@gmail.com, Tel. 0632708132

of people in each village who responded to the questionnaire. The sample size was determined to obtain data that were distributed in relation to the population proportion by stratified random sampling. In terms of qualitative research, in-depth interviews were conducted with 21 key informants. The results of the research found that 1) public participation in the conservation of the Ban Khlong Sak community according to Sangahavatthudhamma was high, and public participation in the conservation of the Ban Khlong Sak community forest based on the participation theory was high; 2) the relationship between Sangahavatthudhamma and public participation in the conservation of the Ban Khlong Sak community forest was overall positive, with a correlation coefficient (r) of (0.889**); 3) guidelines for promoting public participation in the conservation of the Ban Khlong Sak community forest according to Sangahavatthudhamma were as follows: The people, community leaders, and local leaders should play a role in encouraging community participation in the referendum on regulations regarding the use of the community forest to conserve it exclusively for the community. They should support financial support for the purchase of necessary equipment, participate in community forest conservation, which fostered community unity, and participate in regular meetings to monitor and evaluate community forest conservation efforts.

Keywords: public participation, community forest conservation,
Sangahavatthudhamma

แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน บ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหัตถุธรรม

พระมนตรี รัตนรสี (พึงทองคำ)⁴ พระราชรัตนเวที⁵ และพระครูนิวาสิตขันธ์⁶

Received: September 04, 2024

Revised: September 12, 2025

Accepted: September 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหัตถุธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก 3) เสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตามหลักสังคหัตถุธรรม โดยการวิจัยนี้เป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 358 คน โดยใช้แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson Correlation และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้หลักการสุ่มแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากจำนวนประชาชนในแต่ละหมู่บ้านตอบแบบสอบถาม การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำแบบสุ่มแบบแบ่งชั้น การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตามหลักสังคหัตถุธรรม อยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหัตถุธรรม

⁴ คณะสงฆ์จังหวัดตาก; Tak Province Sangha

⁵⁻⁶ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: x13montree@gmail.com, Tel. 0632708132

กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ (0.889^{**}) 3) แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม ดังนี้ ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงประชามติออกกฎระเบียบ เกี่ยวกับการใช้ป่าชุมชน เพื่อสงวนไว้เฉพาะคนในชุมชน การสนับสนุนเงินจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น การเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาป่าชุมชนเพราะจะทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน และการเข้าร่วมประชุมติดตาม ประเมินผลการดำเนินการรักษาป่าชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การอนุรักษ์ป่าชุมชน, หลักสังคหวัตถุธรรม

บทนำ

ป่าไม้ในประเทศไทยปัจจุบันนั้นจะเห็นได้ว่ายังคงมีการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อระบบนิเวศ และความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้พื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยลดลงอย่างเห็นได้ชัด จากการพื้นที่ป่าของประเทศที่ลดลงนั้นจะเห็นได้ว่าส่งผลกระทบต่อความสมดุลของป่า และความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งพึ่งพิงในการดำรงชีวิตของชุมชน สัตว์ป่า และเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตได้มีการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ โดยมีการค้นพบสิ่งมีชีวิตชนิดพันธุ์ใหม่ในประเทศไทยหลายชนิดแต่จำนวนชนิดพันธุ์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ข้อที่ 10 ว่าด้วยการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน ปกป้อง รักษา ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ เพื่อสร้างสมดุลทางธรรมชาติ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งพื้นที่ป่าอนุรักษ์ป่าเศรษฐกิจ ป่าชายเลนและป่าชุมชน รวมทั้งเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง หักยัดยังการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าอย่างจริงจัง รวมถึงเร่งฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม แก่ไขกฎหมายป่าไม้ที่ซ้ำซ้อน เร่งคืนพื้นที่ป่าโดยการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์ให้ประชาชน

สามารถอยู่ร่วมกับป่าและสามารถทำกินได้อย่างเหมาะสม นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกบุกรุกและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมบทบาทของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) พร้อมทั้งรณรงค์สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับเยาวชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน (ประยูรธ จันทรโอชา นายกรัฐมนตรี, 2565)

ป่าชุมชน (Community Forest) เกิดจากการจัดการ ปรับปรุง ดูแล รักษา ของคนในชุมชน ในการจัดการทรัพยากรของป่าชุมชน การรับประโยชน์จากป่าชุมชน เพื่อช่วยลดปัญหาความยากจนของคนในชุมชน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และลดการบุกรุก แย่งชิงทรัพยากรทางธรรมชาติจากบุคคลภายนอกชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชน สังคม รวมถึงประเทศ และใช้เป็นแนวทางสำหรับในการรักษาพื้นที่ป่าไม้ และความสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติระบบนิเวศป่าไม้ เพื่อให้มีความสมดุลที่ยั่งยืน กล่าวได้ว่าทรัพยากรจากป่าชุมชนถือเป็นทรัพยากรสาธารณะ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ทรัพยากรร่วม” ที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้น เมื่อประชาชนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประชาชนก็จะไม่จำเป็นที่จะบุกรุกทำลายป่า หรือการย้ายถิ่นฐานไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีหลักมีแหล่ง และประเด็นสำคัญนั้นก็คือเพิ่มความรู้ให้กับชาวบ้านเกี่ยวกับประโยชน์จากป่า และผลกระทบถ้าหากไม่มีป่า เพื่อให้มนุษย์ได้เรียนรู้กับการอยู่กับธรรมชาติได้อย่างสมดุลกันและดำรงชีพอยู่ได้อย่างมีความสุข (หทัยกาญจน์ ทวีทอง, 2560)

ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ป่าชุมชนบ้านคลองสักได้รับความเสียหายเป็นอย่างมากจากการบุกรุกป่าไม้ เช่น การตัดไม้ไปทำฟืน การทำเหมืองแร่ การจุดไฟเผาป่าเพื่อล่าสัตว์ การที่บุคคลภายนอกเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ภายในป่าชุมชนแล้วทิ้งขยะไว้เป็นจำนวนมาก ปัจจัยเหล่านี้เป็นเหตุให้จำนวนของป่าไม้และสัตว์ป่ามีจำนวนที่ลดลงเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก หมู่ 1 ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก อีกทั้งประเด็นปัญหาอื่น ๆ ที่ควรจะได้รับการศึกษารับปรุงแก้ไข และเพิ่มแรงจูงใจในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก หมู่ 1 ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้นำหลักของสังคหวัตถุ 4 ซึ่งนับได้ว่าเป็นคุณธรรมที่ทำให้ยึดเหนี่ยวใจ

และประสานใจของกลุ่มคนเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน เกิดความเสียสละ การรู้จักแบ่งปัน รู้จักให้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยนี้เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม ให้กับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และป่าชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรม กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร โดยการศึกษาสังเคราะห์จากหลักสังคหวัตถุธรรม ประกอบด้วย 1) ทาน การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ทรัพยากรของป่าชุมชน 2) ปิยวาจา การสื่อสารทำความเข้าใจ 3) อุตถจริยา คือ การร่วมกันดูแลรักษาอนุรักษ์ป่าชุมชน และ 4) สมานัตตตา การร่วมกันสร้างความอุดมสมบูรณ์เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับชุมชนและสังคม และจากแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Cohen, J.M. & Uphoff, N.T., 1989) ใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ที่อยู่ในชุมชนผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านคลองสัก และโดยรอบป่าชุมชนบ้านคลองสัก ประกอบด้วย

4 หมู่บ้าน จำนวน 3,391 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำร้อน, 2564) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้สูตรของทาโร ยามานะ (Yamane, T., 1987) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง 358 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง 0.6-1.0 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น 0.972 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คือ สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอ้างอิง คือ สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบเจาะจงโดยพิจารณาจากจำนวนประชาชนในแต่ละหมู่บ้านตอบแบบสอบถาม การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำแบบสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random Sampling) โดยใช้กลุ่มประชากรบุคลากร เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน ทั้ง 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านคลองสัก, องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำร้อน จำนวน 145 คน, หมู่ที่ 2 บ้านลานตาเกลี้ยง จำนวน 63 คน, หมู่ที่ 4 บ้านน้ำร้อน จำนวน 68 คน และหมู่ที่ 7 บ้านเนินมะคึก จำนวน 82 คน

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ จำนวน 2 รูป, นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน, นักวิชาการด้านป่าไม้หรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ จังหวัดตาก จำนวน 2 คน, นักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตาก จำนวน 2 คน, เจ้าหน้าที่ป้องกันภัย จังหวัดตาก จำนวน 2 คน, ผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำท้องที่ จำนวน 3 คน, คณะกรรมการป่าชุมชน จำนวน 3 คน, ประชาชนชุมชน จำนวน 2 คน และประชาชน จำนวน 3 คน รวม 21 รูป/คน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงที่ชัดเจนสามารถอธิบายเสริมสนับสนุนข้อโต้แย้งต่าง ๆ และเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงการเสนอแนะข้อคิดเห็นในประเด็นที่มีข้อขัดแย้ง หรือเห็นควรเพิ่มเติมความรู้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตัวแปรศึกษาคือ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนตามแนวคิดการมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายผลการวิจัยเชิงปริ มาน โดยสรุปผลการวิจัยตามกระบวนการศึกษา ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ พบว่า เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 54.4 อายุ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 การศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 อาชีพ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 รายได้ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท / เดือน จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($x = 3.86$, $S.D. = 0.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($x = 3.90$, $S.D. = 0.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ด้านทาน (การให้) 2) ด้านปิยวาจา (การพูดจา) 3) ด้านอิตถจริยา (การช่วยเหลือกัน) และ 4) ด้านสมานัตตตา (ความสม่ำเสมอ) กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson Correlation ($R=0.889^{**}$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านทาน (การให้) มีความ สัมพันธ์เชิง

บวกในระดับสูงมาก กับด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าความสัมพันธ์สูงสุด ($r=0.784^{**}$), ด้านอัตถจริยา (การช่วยเหลือ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก กับด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r=0.782^{**}$) และด้านสมานัตตตา (ความสม่ำเสมอ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง กับด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิณผล มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r=0.595^{**}$)

3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงประชามติออกกฎระเบียบ ข้อตกลง ข้อบังคับ เกี่ยวกับการใช้ป่าชุมชน เพื่อสงวนไว้เฉพาะคนในชุมชนได้อย่างแท้จริง การสนับสนุนเงินสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างฝายเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับป่าชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาป่าชุมชนเพราะจะทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ไม่เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และการเข้าร่วมประชุมติดตาม ประเมิณผลการดำเนินการรักษาป่าชุมชนอย่างสม่ำเสมอจึงจะทำให้ป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม

1.1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการลงประชามติเพื่อจัดตั้งป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นายณรงค์ เบ็งเส้า (2562) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าขุนแม่ทา ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก

1.2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงาน (Implementation) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการปลูกป่าเพื่อเพิ่มจำนวนต้นไม้ภายในป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวลัย รุยนต์ (2564) ที่ได้ทำการ ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง” พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ประชาชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.3) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนที่มีการร่วมกันรักษาป่าชุมชนทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการเก็บเห็ด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนากร ทองเจริญ (2566) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนแม่ขาน ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนแม่ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.4) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล(Evaluation) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปลูกป่าเพื่อเพิ่มจำนวนต้นไม้ให้กับป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ เสนชัย และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน จังหวัดชัยภูมิ” พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสภาวะโลกร้อนของแกนนำชุมชน เขตจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรม กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวมนั้นมีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ อยู่ในระดับสูงมาก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson Correlation (r) เท่ากับ (0.889**) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านทาน (การให้) กับด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด (r) เท่ากับ

(0.784**) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนในชุมชนมีการยอมรับในความคิดเห็นของกันและกันในเรื่องของการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ตรัยณภรท เสาวรา (2565) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหัตถ์ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักสังคหัตถ์ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.01) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r = 0.82$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบรรพต กิตติปัญญา (กันหา) (2564) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก” พบว่า ความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โดยมีการจำแนกตามความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา ($R = 0.985$ **) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสังคม ($r = 0.835$ **) มีความสัมพันธ์กับด้านวัฒนธรรม ($r = 0.768$ **) ทุกด้านมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (0.01) โดยมีระดับความสัมพันธ์มาก และการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R = 0.919$ **) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหัตถ์ธรรม ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงประชามติออกกฎระเบียบ ข้อตกลง ข้อบังคับ เกี่ยวกับการใช้ป่าชุมชน เพื่อสงวนไว้เฉพาะคนในชุมชนได้อย่างแท้จริง การสนับสนุนเงินสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างฝายเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับป่าชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาป่าชุมชนเพราะจะทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ไม่เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และการเข้าร่วมประชุมติดตาม ประเมินผลการดำเนินการรักษาป่าชุมชนอย่างสม่ำเสมอจึงจะทำให้ป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธวัชชัย สุนติธมโม (วรรณาวิน) (2561) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วม

ร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว” พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขต เทศบาลเมือง สระแก้ว จังหวัดสระแก้ว 1) การตัดสินใจ ควรมีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร เสี่ยงตามสายให้ทั่วถึง หน่วยงานควรให้ความสำคัญชุมชนทุกชุมชนให้เท่ากันในการส่งงบประมาณให้ชุมชนได้พัฒนา ถ้ามีการประชุมควรเห็นเป็นวันหยุดหรือวันว่างงาน 2) การดำเนินงาน อยากให้นายกเทศมนตรีควรลงพื้นที่พบปะประชาชนให้บ่อย ๆ อยากให้ทางเจ้าหน้าที่บ้านเมืองปฏิบัติหน้าที่เข้มงวด กวาดล้างยาเสพติด อยากให้มีงานสำหรับวัยรุ่นในวัยเรียนทำให้สร้างรายได้ช่วยเหลือครอบครัว 3) การรับผลประโยชน์ ฝึกอบรมประชาชนให้ความรู้ ความเข้าใจให้ความสำคัญทุกชุมชน และให้บริการที่ทั่วถึงทุกชุมชนได้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง อยากให้ดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพที่ดีกว่านี้ ในด้านอาชีพ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การเจ็บป่วยที่มีหมอ มียาให้ทันเห็นการณียาม ลูกหลานไม่ช่วยดูแล 4) การประเมินผล ควรให้มีผู้แดงประจำชุมชน สอบถามถึงปัญหาให้แท้จริง ปฏิบัติจริงในการแก้ไขเจาะให้ตรงประเด็นนั้น ๆ ควรมีการแจ้งผลประเมินให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง ผ่านทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านคลองสัก ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักสังคหวัตถุธรรม” สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ประกอบไปด้วย หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ด้านที่สำคัญ คือ ด้านทาน (การให้) ด้านปิยวาจา (การพูดจา สื่อสาร) ด้านอิตถจริยา (การช่วยเหลือกันดูแลรักษาป่าชุมชน) 4) ด้านสมานัตตตา (ความสม่ำเสมอ) และหลักการมีส่วนร่วม 4 ด้านที่สำคัญ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งแต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญดังต่อไปนี้

หลักสังคหวัตถุธรรม

1. ด้านทาน (การให้)

ประชาชนในชุมชนได้เสียสละเวลาในการเข้าร่วมประชาคมการจัดตั้งป่าชุมชน เข้าร่วมประชุมในการวางแผนรักษาป่าชุมชน เข้าร่วมดำเนินการปลูกป่าเพิ่มจำนวนต้นไม้ภายในป่าชุมชน การดำเนินการสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับป่าชุมชน มอบเงินในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการใช้ดูแลป่าชุมชน

2. ด้านปิยวาจา (การพูดจา สื่อสาร)

ประธานป่าชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชนประสานขอความกรุณาจากผู้ใหญ่บ้าน ให้ประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรมที่จะจัดขึ้นในป่าชุมชน เพื่อให้มีภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแล รักษาป่าชุมชน การติดตั้งป้ายกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของป่าชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความเข้าใจกฎระเบียบ ข้อบังคับในการใช้ป่าชุมชน

3. ด้านอิตถจริยา (การช่วยเหลือกันดูแลรักษาป่าชุมชน)

ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมมอบเงินในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ การสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับป่าชุมชน มีส่วนร่วมในโครงการปลูกป่าภายในเขตป่าชุมชนเพิ่มจำนวนต้นไม้ภายในป่าชุมชน มีส่วนร่วมในโครงการสร้างฝายชะลอน้ำในป่าชุมชนเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับป่าชุมชน และมีส่วนร่วมในการดับไฟป่าในเขตป่าชุมชน เพื่อรักษาพันธุ์ไม้ในป่าชุมชน

4. ด้านสมานัตตตา (ความสม่ำเสมอ)

ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างฝายชะลอน้ำเป็นประจำทำให้เกิดความชุ่มชื้นภายในป่าชุมชน การรักษาป่าชุมชนอย่างต่อเนื่องทำให้ป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น สามารถเก็บเห็ด เก็บผักหวานป่า ได้ตามฤดูกาลและทำให้มีที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น

หลักการมีส่วนร่วม

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำ ร่วมกันตัดสินใจ การกฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับการใช้ป่าชุมชน ให้เป็นไปในทางทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการอนุรักษ์ ดูแล ฟื้นฟูป่าชุมชน เพราะแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชนจะมีกฎระเบียบ ข้อบังคับที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ และให้อยู่ในกำหนดขอบเขตของพรบ. ป่าชุมชน ปี 2562 เพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ให้กับผืนป่า

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน คือ การลาดตระเวน การทำแนวกันไฟ การจัดชุดลาดตระเวน การใช้ขนบธรรมเนียม นิยมประเพณี ภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พิธีบวชป่า การเลี้ยงเจ้าที่เจ้าทาง และด้านการฟื้นฟู ได้แก่ การปลูกต้นไม้ทดแทน เช่น การปลูกสมุนไพรรักษาโรค การกลบฝังเมล็ด เช่น การเพาะชำกล้าไม้ การกระทำอื่น ๆ ที่เป็นการฟื้นฟู เช่น การปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ การสร้างฝายชะลอน้ำ

3. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน ทำให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของป่าชุมชน และทรัพยากรป่าไม้ มีเครือข่ายประชาชน และประชาชนทั่วไป ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาป่าชุมชนของตน มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากป่าชุมชน เพราะเห็นว่าจากการที่ได้ร่วมกันอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างต่อเนื่องนั้นทำให้ตนเองสามารถหาเก็บของป่าหรือผลิตภัณฑ์จากป่า อาทิ เห็ดโคน ผักหวาน และอื่น ๆ เพื่อนำมาบริโภคหรือค้าขายได้สร้างรายได้ให้กับตนและคนในชุมชน

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ประชาชนควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ดูแล ป่าชุมชน เช่น โครงการปลูกต้นไม้ เมื่อเวลาผ่านไปได้ระยะหนึ่งประชาชนจะเข้าไปติดตาม ประเมินผล ว่าต้นไม้ที่ปลูกไปนั้นรอดกี่ต้นและควรปลูกซ่อมแซม เพิ่มเติมตรงไหน เป็นต้น ซึ่งการติดตามประเมินผล อย่างสม่ำเสมอ ทำให้จำนวนป่าไม้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ประชาชนมีการร่วมในการประเมินผล เข้ามาร่วมในประเมินผลโครงการ กิจกรรม เนื่องจากว่าเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ และผลกระทบโดยตรงต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการประเมินผลร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นหรือท้องถิ่น ภาครัฐ เอกชน ประชาชน เยาวชน ศาสนา เพื่อถอดบทเรียนและหาบทสรุปว่าโครงการดังกล่าวว่าควรมีต่อไปหรือต้องปรับปรุง แก้ไขอะไรบ้าง หลังจากมีการติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กรมป่าไม้ควรแก้ไข เพิ่มเติม พรบ. ป่าชุมชน ในเรื่องกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่จริงจิงเกี่ยวกับการใช้ป่าชุมชน เพื่อไม่ควรถูกบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในชุมชนหรืออยู่ต่างถิ่น ต่างจังหวัด เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์เพราะไม่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ดูแล ป่าชุมชน ร่วมด้วยกับคนในชุมชน ควรสงวนไว้เฉพาะคนในชุมชนเท่านั้น.

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ประชาชนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการลงประชามติออกกฎระเบียบ ข้อตกลง ข้อบังคับการใช้ป่าชุมชน มีความเห็นของประชาชนต่ำสุด ดังนั้น ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำร้อน ควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงประชามติออกกฎระเบียบ ข้อตกลง ข้อบังคับ เกี่ยวกับการใช้ป่าชุมชน เพื่อสงวนไว้เฉพาะคนในชุมชนได้อย่างแท้จริง

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า ประชาชนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงินสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างฝายเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับป่าชุมชน มี

ความเห็นของประชาชนต่ำสุด ดังนั้น ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำร้อน ควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงินสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างฝายเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับป่าชุมชน

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า จากการมีส่วนร่วมในการรักษาป่าชุมชนทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน มีความเห็นของประชาชนต่ำสุด ดังนั้น ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำร้อน ควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาป่าชุมชนเพราะจะทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ไม่เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย แบ่งพักแบ่งพวก

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า คนในชุมชนเข้าร่วมประชุมติดตามผลการดำเนินการรักษาป่าชุมชน มีความเห็นของประชาชนต่ำสุด ดังนั้น ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำร้อน ควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมติดตาม ประเมินผลการดำเนินการรักษาป่าชุมชนอย่างสม่ำเสมอจึงจะทำให้ป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

5. ประชาชนควรร่วมมือผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นหรือท้องถิ่น เพื่อเป็นแกนนำหลักในการชักนำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน โดยมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวโครงการ กิจกรรมเกี่ยว กกับการดูแล ฟื้นฟูป่าชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

6. ประชาชนควรร่วมมือผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นหรือท้องถิ่น เพื่อจัดให้มีการตั้งคณะทำงานและมีการตรวจสอบติดตาม ประเมินผลของป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ เป็งเส้า. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าขุนแม่ทา ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร). สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- ตรัยณภรต์ เสาวรา. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. *วารสารรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 1(1), 20-28.
- ธนาкар ทองเจริญ. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนแม่ขาน ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารผลิตภัณฑ์การเกษตร*, 5(2), 46-55.
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2565). รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ปีที่ 3. เข้าถึงได้จาก [https:// www.soc.go.th/wp-content/uploads/2022/11/18-นโยบายหลักข้อ-11.pdf](https://www.soc.go.th/wp-content/uploads/2022/11/18-นโยบายหลักข้อ-11.pdf).
- พระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวิณ). (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบรรพต กิตติปัญญา (กันหา). (2564). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิลาวัลย์ รุยงค์. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. *วารสารศิลปศาสตร์ (วังนางเลิ้ง) มทร.พระนคร*, 2(2), 11-29.
- สมพงษ์ เสนชัย และคณะ. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่เอื้อต่อการลดปัญหาสถานะโลกร้อนของแกนนำชุมชน จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 5(1), 152-171.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2555). *ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน*. เข้าถึงได้จาก https://plan_monitor.onep.go.th/detail/report.

- หทัยกาญจน์ ทวีทอง. (2560). ป่าชุมชนกับความมั่นคงด้านเศรษฐกิจระดับครัวเรือน. *วารสารรัชต์ภาคย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 11(23), 1-10.
- องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำร้อน. (2564). *ข้อมูลจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นของตำบลน้ำร้อน*. (อัดสำเนา).
- Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York: Cornell University.
- Yamane, T. (1987). *Elementary Sampling Theory, Englewood Cliffs*. New Jersey: Prentice Hall.

Prevention and Solution of Forest Fire Problems in the Area of Samo Khon Subdistrict Administrative Organization, Ban Tak District, Tak Province according to Iddhipadadhamma

PhraTiwa Titawayamo (Numan)¹ and PhraMahanakhorn Wachiramethi (Kaewbutdee)²

Received: September 04, 2024

Revised: September 15, 2025

Accepted: September 17, 2025

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of forest fire prevention and resolution; 2) to examine the relationship between Iddhipadadhamma and forest fire prevention and resolution; and 3) to propose guidelines for forest fire prevention and resolution according to Iddhipadadhamma. This was the mixed-methods research. For quantitative research, data were collected from a sample of 360 respondents using questionnaires. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. In terms of qualitative research, in-depth interviews with 25 informants were conducted using interview form and descriptive content analysis. The results of the research found that 1) the overall level of forest fire prevention and resolution was high, and the overall level of forest fire prevention and resolution according to Iddhipadadhamma was high; 2) a study of the relationship between

¹ Tak Provincial Sangha

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: thiwahnuman@gmail.com, Tel. 097-963-5727

Iddhipadadhamma and forest fire prevention and resolution revealed a positive relationship or a relationship that was consistent with each other in pairs, with a very high overall, Pearson Correlation (r) of 0.934; 3). Guidelines for forest fire prevention and resolution in the Samo Khon Subdistrict Administrative Organization, Ban Tak District, Tak Province according to Iddhipadadhamma were as follows: (1) it was to instill awareness in people to preserve and care for forests and to make them aware of the importance of forests; (2) it was a training to provide knowledge about forest fire prevention and resolution and the effects of forest fires; (3) village and local leaders organized villagers to participate in forest management to prevent encroachment and burning; (4) there were public relations to educate and enforce the law seriously against offenders who destroyed and burnt forests. There were decisive measures to punish those who encroached and destroyed forests; (5) there was a promotion of various careers to enable people to live together with the forest sustainably without affecting the forest and wildlife; and (6) there was a budget allocated to support the prevention and resolution of forest fires.

Keywords: prevention, resolution, forest fire, Iddhipadadhamma

การป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม

พระทิวา ฐิตวายาโม (หนุมัน)³ และพระมหานคร วชิรเมธี (แก้วบุตรดี)⁴

Received: September 04, 2024

Revised: September 15, 2025

Accepted: September 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่า 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับการป้องกันและแก้ไขไฟป่า 3. เสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่า ตามหลักอิทธิบาทธรรม ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1)ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่า ตามหลักอิทธิบาทธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับการป้องกันและแก้ไขไฟป่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก Pearson Correlation (r) (0.934) 3) แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม (1) ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักษ์ ห่วงแหนป่าไม้ และให้รู้ถึง

³ คณะสงฆ์จังหวัดตาก, Tak Provincial Sangha

⁴ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: thiwahnuman@gmail.com, Tel. 097-963-5727

ความสำคัญของป่าไม้ (2) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ การป้องกันและแก้ไขไฟป่า และผลกระทบของ การเกิดไฟป่า (3) ผู้นำหมู่บ้านและผู้นำท้องถิ่นจัดให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ป่าเพื่อ ป้องกันการบุกรุกเผาทำลายป่า (4) ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังต่อ ผู้กระทำผิด ทำลายป่าและเผาป่า มีมาตรการเด็ดขาดในการลงโทษผู้ที่บุกรุกทำลายป่า (5) ส่งเสริม อาชีพในด้านต่าง ๆ ให้หลากหลายเพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ส่งผลกระทบ กับป่าไม้และสัตว์ป่า (6) จัดงบประมาณสนับสนุนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า

คำสำคัญ: การป้องกัน, แก้ไขปัญหา, ไฟป่า, หลักอิทธิบาทธรรม

บทนำ

ปัจจุบันระดับของการเกิดไฟป่าในประเทศไทย มีความรุนแรงมากจนกลายเป็นปัจจัย รบกวนสมดุลของระบบนิเวศอย่างรุนแรง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการผันแปรของสภาพภูมิอากาศ ทำให้ มีช่วงฤดูแล้งที่ยาวนานขึ้น จากสถิติการเกิดไฟป่าที่ผ่านมาพบว่าเป็นการเกิดจากการกระทำของมนุษย์ แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเกิดจากการกระทำโดยประมาทหรือจงใจทำให้เกิดก็ตาม แต่ผลของไฟป่า ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อมาอย่างมากมาย ที่เห็นได้อย่างเด่นชัด คือ ชีวิตและทรัพย์สินของ ประชาชนที่ถูกไฟเผาไหม้ สัตว์ป่าล้มตายและไร่ที่อยู่อาศัย ต้นไม้และกระแสรพราะถูกไฟเผาและ ตายไปในที่สุด เป็นต้น สำหรับผลกระทบที่ตามมา คือ คุณภาพของอากาศแยลง มลพิษทางอากาศ เพิ่มสูงขึ้น เป็นผลเสียต่อสุขภาพ เป็นอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลง ของระบบนิเวศ เป็นต้น

นอกจากนี้ไฟปายังก่อให้เกิดปัญหาหมอกพิษสิ่งแวดล้อม (กองประเมินผลกระทบต่อ สุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2558) นับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่หลายฝ่ายให้ความสนใจ เป็นอย่างมาก โดยมลพิษสิ่งแวดล้อมมักเกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการผลิตสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น การคมนาคมขนส่งการผลิตสินค้าทั้งในภาคเกษตรกรรมและ อุตสาหกรรม การใช้เชื้อเพลิงจากซากฟอสซิล ฯลฯ ซึ่งสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของ มนุษย์เป็นอย่างมาก ในปัจจุบันพบว่าปัญหาหมอกพิษสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ปัญหาหมอกควันที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี ทั้งในภาคเหนือ

และภาคใต้ของประเทศไทย ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการคมนาคม การท่องเที่ยว วิถีชีวิต ฯลฯ และที่สำคัญปัญหาหมอกควันทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ปัญหาหมอกควันนับว่าเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาเป็นอย่างมาก นอกจากจะทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายอีกด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ที่ประสบปัญหาจึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงสถานการณ์ปัญหามลพิษจากหมอกควันที่เกิดขึ้น รวมถึงสถานการณ์ปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นในช่วงที่เกิดปัญหา เพื่อใช้ในการวางแผนการทำงานด้านการเฝ้าระวังทางสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาหมอกควัน

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นพื้นที่หนึ่งที่ประสบกับปัญหาไฟป่าและหมอกควันเป็นประจำทุกปี (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2561) ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง ทั้งด้านป่าไม้และปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมนับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่หลายฝ่ายให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยมลพิษทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์เป็นอย่างมาก (กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2558) ด้วยสาเหตุการเผาในพื้นที่ป่าอุทยาน ป่าอนุรักษ์ และประชาชนเข้าไปทำกิจกรรมในป่า การเผาภาคเกษตร และการเผาในภาคครัวเรือน (จังหวัดตาก, 2565)

ปัจจุบันการแก้ไขปัญหาไฟป่าโดยหน่วยงานภาครัฐเพียงหน่วยเดียวคงไม่สามารถทำให้ปัญหาการเกิดไฟป่าลดลงได้ในเวลาอันรวดเร็ว เพราะสาเหตุของการเกิดไฟป่านั้นเกิดมาจากการกระทำของมนุษย์ ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาไฟป่าอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนจากทุกภาคส่วน เพื่อการจัดการและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนช่วยกันป้องกันและการแก้ไขปัญหาไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลัก 2P2R (ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2558) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า (ดาวรุ่ง โสฬส, 2566) โดยนำหลักอิทธิบาทธรรมทางพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, 2550) มาบูรณาการในการแก้ไขปัญหาในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาไฟป่าในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโค่น อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจของชุมชน แม้ว่าจะมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไข ปัญหา แต่ยังคงพบข้อจำกัดด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อีกทั้งแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เพียงพอ ทำให้การจัดการ ปัญหาไฟป่าในพื้นที่ยังไม่เกิดประสิทธิผล ดังนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโค่น อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิ บาทธรรม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของทุกภาคส่วนและสามารถเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่ อื่น ๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล สมอโค่น อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับการป้องกันและแก้ไขไฟป่าใน เขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโค่น อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลสมอโค่น อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร โดยสังเคราะห์จากหลักอิทธิบาทธรรม 4 เป็นหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นเครื่องมือมุ่งสู่ความสำเร็จ ให้สมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ 1) ฉันทะ คือ การมีใจรักและห่วงหาพันธุภัยป่าไม้ 2) วิริยะ คือ ความเพียรพยายามในการปกป้องป่าไม้ 3) จิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและเฝ้าระวังไฟป่าที่ จะเกิดขึ้น และ 4) วิมังสา คือ การร่วมมือกันของประชาชนในพื้นที่ และแนวคิด ทฤษฎีหลัก 2P2R ได้แก่ 1) การป้องกัน P1 : Prevention 2) การเตรียมความพร้อม P2 : Preparedness 3) การ รับมือ R1 : Response และ 4) การฟื้นฟู R2 : Recovery

2. การวิจัยเชิงปริมาณ กรอบแนวคิดการวิจัยใช้แนวคิดเพื่อศึกษาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1. ฉันทะ 2. วิริยะ 3. จิตตะ 4. วิมังสา ตัวแปรตาม โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีหลัก 2P2R (ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2558) ได้แก่ 1) การป้องกัน P1: Prevention 2) การเตรียมความพร้อม P2: Preparedness 3) การรับมือ R1: Response และ 4) การฟื้นฟู R2 : Recovery คือ แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรมกลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตั้งแต่อายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน จำนวน 3,506 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน, 2566) ที่ได้จากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 360 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ (Questionnaire) มีค่าความสอดคล้อง (IOC)และ(Questionnaire) 0.8 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.960 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ซึ่งนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมและแนวทางป้องกันไฟป่าหลัก 2P2R โดยใช้สถิติเชิงอนุমানสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยกำหนดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิได้แก่ พระสังฆาธิการ, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน, ผู้นำท้องที่/ผู้นำท้องถิ่น, นักวิชาการด้านป่าไม้, เจ้าหน้าที่ป้องกันภัยจังหวัดตาก, เจ้าหน้าที่ควบคุมไฟป่าจังหวัดตาก, นักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล, ครูประจำโรงเรียนชุมชนบ้านสมอโคน, และประชาชน เพื่อรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงที่ชัดเจนสามารถอธิบายเสริมสนับสนุนข้อโต้แย้งต่าง ๆ และเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงการเสนอแนะข้อคิดเห็นในประเด็นที่มีข้อขัดแย้งหรือเห็นควรเพิ่มเติมความรู้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูป/คน โดยใช้เทคนิควิเคราะห์เชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่า เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 อายุ ส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 50 – 59 ปี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 การศึกษา ส่วนใหญ่การศึกษาอยู่ที่ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 อาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 40.6 รายได้ ส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001 - 10,000 บาท / เดือน จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 38.9

2. ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก (\bar{X})=3.84, S.D.=0.86 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านฉันทะ(หน้าที่) (\bar{X})=3.90, S.D.=0.90 รองลงมาได้แก่ ด้านวิริยะ(ปฏิบัติงาน) (\bar{X})=3.85, S.D.=0.89 ด้านจิตตะ(ติดตาม) (\bar{X})=3.83, S.D.=0.89 และด้านวิมังสา(ประเมินผล) (\bar{X})=3.77, S.D.=0.92 ตามลำดับ ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าตามหลัก 2P2R ทั้ง 4 ด้าน ตามแผนปฏิบัติการการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าขององค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน โดยภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X})=3.85, S.D.=0.81 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการเตรียมความพร้อม (\bar{X})=3.96, S.D.=0.78 ด้านการป้องกัน (\bar{X})=3.88, S.D.=0.90 ด้านการรับมือ (\bar{X})=3.86, S.D.=0.84 ด้านการฟื้นฟู (\bar{X})=3.69, S.D.=0.90 ตามลำดับ

3. แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยนำหลักหลัก 2P2R 1.ด้านการป้องกัน มีแผนป้องกันเหตุไฟไหม้ป่า การกำหนดมาตรการห้ามเผา จัดเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราเหตุไฟไหม้ป่า จัดอบรมอาสาสมัครป้องกันไฟป่าและการกำหนดระยะเวลาการหาของป่า 2.ด้านการเตรียมความพร้อม มีการซักซ้อมแผนดับไฟป่า ความพร้อมในเรื่องรถดับเพลิง อุปกรณ์ที่ใช้ในการดับไฟป่า เจ้าหน้าที่ที่ชำนาญในการดับไฟป่าและร่วมกับประชาชนสร้างแนวกันไฟ 3.ด้านการรับมือ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตามแผนป้องกันไฟป่า เข้าระงับเหตุไฟไหม้ป่าได้อย่างทันท่วงที มีความสามารถในการควบคุมไฟป่าร่วมกับประชาชนในการดับไฟป่า และมีแผนอพยพฉุกเฉินที่

กำหนดไว้อย่างชัดเจน 4.ด้านการฟื้นฟู จัดเจ้าหน้าที่สำรวจความเสียหายภายหลังเกิดเหตุไฟไหม้ป่า เข้าประเมินความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไฟป่า จัดโครงการสร้างฝายชะลอน้ำ โครงการปลูกป่าทดแทนและการประเมินผลการฟื้นฟู เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงแผนงานในอนาคตควรปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักและหวงแหนป่าไม้ ให้ความสำคัญของป่าไม้ อบรมให้ความรู้กับเยาวชน บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและภาคประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขไฟป่า ผลกระทบจากไฟป่า ให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลป่าเพื่อป้องกันไม่ให้มีคนบุกรุกไปเผาทำลายป่าและเพื่อเกิดความหวงแหนในป่าที่ตนเองมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้อย่างจริงจังและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังต่อผู้กระทำผิด ทำลายป่าและเผาป่า มีมาตรการเด็ดขาดในการลงโทษ ส่งเสริมอาชีพเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อป่าและสัตว์ ประณามผู้ที่ตัดไม้ ล่าสัตว์ จุดไฟ การล่าซื้อขายสัตว์ป่าและของป่า จัดงบประมาณทางสนับสนุนในการบริหารจัดการค่าตอบแทนพนักงานเจ้าหน้าที่และจิตอาสาป้องกันไฟป่า ให้ความรู้และบอกถึงผลกระทบของการเกิดไฟป่าให้ชัดเจนกับประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคนโดยมีแผนป้องกันไฟป่า กำหนดมาตรการห้ามเผา จัดเจ้าหน้าที่ตรวจตราและอบรมอาสาสมัคร กำหนดระยะเวลาการหาของป่า ชักซ้อมแผนดับไฟป่า เตรียมรถดับเพลิงและอุปกรณ์ เจ้าหน้าที่ที่ชำนาญร่วมกับประชาชนสร้างแนวกันไฟ ปฏิบัติตามแผนและเข้าระงับเหตุได้ทันเวลา ควบคุมไฟป่าร่วมกับประชาชน จัดทำแผนอพยพฉุกเฉิน สำรวจความเสียหายและประเมินความต้องการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งดำเนินโครงการสร้างฝายชะลอน้ำ ปลูกป่าทดแทนและประเมินผลการฟื้นฟูเพื่อปรับปรุงแผนงานในอนาคต สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดาวรุ่ง โสฬส (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาครัฐและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่ตำบลแม่เหียะ อำเภอมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาครัฐและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่ตำบลแม่

เหิยะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ หลักการบริหารนิยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D.=0.710) เมื่อจำแนกรายละเอียดเป็นรายข้อ การประชุมเป็นนิตย การพร้อมเพรียงกันประชุม การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา การให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรีการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และการอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม และระดับการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาครัฐและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า ได้แก่ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาครัฐและประชาชน ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D.=0.725) เมื่อจำแนกรายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับการป้องกันและแก้ไขไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่า อิทธิบาทธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ และ 4) วิมังสา และตัวแปรตาม คือ การป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามแนวคิดหลัก 2P2R ได้แก่ 1)การป้องกัน P1: Prevention 2)การเตรียมความพร้อม P2: Preparedness 3) การรับมือ R1: Response และ 4)การฟื้นฟู R2 : Recovery ซึ่งวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ตามความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก Pearson Correlation (r) (0.934) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของด้านวิริยะ (ปฏิบัติงาน) กับด้านการป้องกัน มีค่าความสัมพันธ์สูงสุด ($r = 0.884$) รองลงมา ได้แก่ คู่ของด้านวิริยะ (ปฏิบัติงาน) กับด้านการรับมือ มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.882$) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ของด้านวิมังสา (ประเมินผล) กับด้านการเตรียมความพร้อม มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.790$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุชบา ชมที (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาและการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

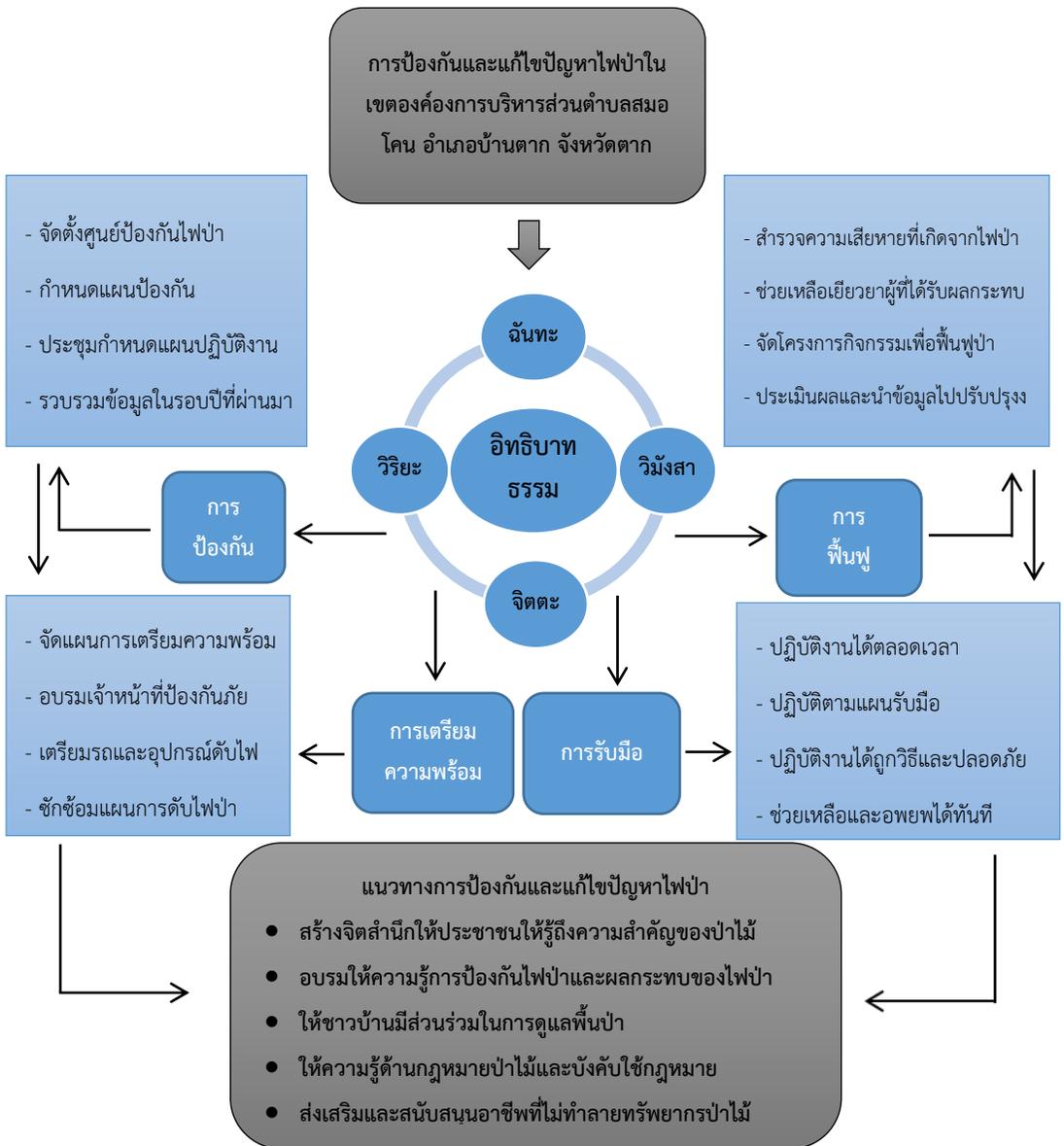
การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

3. แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโค่น อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม ควรปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักและห่วงแหนป่าไม้ ให้ความสำคัญของป่าไม้ อบรมให้ความรู้กับเยาวชน บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและภาคประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขไฟฟ้า ผลกระทบจากไฟฟ้า ให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลป่าเพื่อป้องกันไม่ให้คนบุกรุกไปเผาทำลายป่าและเพื่อเกิดความห่วงแหนในป่าที่ตนเองมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้อย่างจริงจังและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังต่อผู้กระทำผิด ทำลายป่าและเผาป่า มีมาตรการเด็ดขาดในการลงโทษ ส่งเสริมอาชีพเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อป่าและสัตว์ ประณามผู้ที่ตัดไม้ล่าสัตว์ จุดไฟ การล่าซื้อขายสัตว์ป่าและของป่า จัดงบประมาณทางสนับสนุนในการบริหารจัดการค่าตอบแทนพนักงานเจ้าหน้าที่และจิตอาสาป้องกันไฟฟ้า ให้ความรู้และบอกถึงผลกระทบของการเกิดไฟฟ้าให้ชัดเจนกับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายชล สง่าศรี และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการปัญหาไฟฟ้าและหมอกควันตามหลักพุทธนิเวศวิทยาของหน่วยป้องกันและพัฒนาป่าไม้เกาะคา จังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยมีแนวทางการจัดการเกี่ยวกับการเผาเพื่อลดปัญหาหมอกควันที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อการจัดการธรรมชาติ โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญ ปัญหาที่เกิดจากการเผาป่า การทำลาย ปัญหาหมอกควัน สาเหตุแห่งปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง เพื่อให้ชุมชนเข้าใจและปรับเปลี่ยน พฤติกรรมในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม สร้างคุณค่า ตระหนักคุณค่าของป่าไม้ และผลที่เกิดจากการทำลายป่าเผาจนเกิดไฟฟ้าและหมอกควัน ย่อมนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเห็นที่จะนำไปสู่การปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม แม้พื้นฐานของชุมชนจะอยู่กับป่า แต่ก็ควรรู้จักวิธีการดูแล รักษา ป่า และอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อจะก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่ธรรมชาติ และความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์และสังคมในภายหลัง จิตอาสา การเข้าใจคุณค่าจากความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและเหมาะสมในชุมชนแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดจิตอาสาเพื่อการช่วยเหลือ ดูแล ป่า และอนุรักษ์ป่าไม้ ลดปัญหาการเผา ลดปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดไฟฟ้า ทำให้สังคมเกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง

สังคม และธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ภาคีเครือข่าย การจัดการที่ถูกต้องและดีที่สุดจะต้องมีการขับเคลื่อนกิจกรรมที่เป็นแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และธรรมาภิบาล การลดปัญหาไฟป่าและหมอกควันร่วมกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน และกลุ่มจิตอาสา เพื่อนำศักยภาพ ความรู้ ความสามารถของแต่ละหน่วยงานเข้ามาบูรณาการให้เกิดประโยชน์สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อการจัดการธรรมชาติ โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญ ปัญหาที่เกิดจาก การเผาป่า การทำลาย ปัญหาหมอกควัน สาเหตุแห่งปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง เพื่อให้ชุมชนเข้าใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม สร้างคุณค่าตระหนักคุณค่าของป่าไม้ และผลที่เกิดจากการทำลายป่าเผาจนเกิดไฟป่าและหมอกควัน ย่อมนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเห็นที่จะนำไปสู่การปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม แม้พื้นฐานของชุมชนจะอยู่กับป่า แต่ก็ควรรู้จักวิธีการดูแลรักษาฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อจะก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่ธรรมชาติ และความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์และสังคมในภายหลัง จิตอาสา การเข้าใจคุณค่าจากความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและเหมาะสมในชุมชนแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดจิตอาสาเพื่อการช่วยเหลือดูแลฟื้นฟู และอนุรักษ์ป่าไม้ ลดปัญหาการเผา ลดปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดไฟป่า ทำให้ สังคมเกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และธรรมชาติมากยิ่งขึ้น ภาคีเครือข่าย การจัดการที่ถูกต้อง และดีที่สุดจะต้องมีการขับเคลื่อนกิจกรรมที่เป็นแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และธรรมาภิบาล การลดปัญหาไฟป่าและหมอกควันร่วมกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน และกลุ่มจิตอาสา เพื่อนำศักยภาพ ความรู้ ความสามารถของแต่ละหน่วยงานเข้ามาบูรณาการให้เกิดประโยชน์

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง การป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม ดังนี้

ภาพที่ 1 ระบบการป้องกันไฟฟ้าขององค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับ การป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม

ด้านฉันทะ (หน้าที่) มีการปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรักความห่วงใยในทรัพยากรป่าไม้ ธรรมชาติ ประชาสัมพันธ์ด้านการป้องกันไฟฟ้าผ่านสื่อประเภทต่างๆสนับสนุนการสร้างเครือข่ายของชุมชนในการร่วมกันป้องกันไฟฟ้าจัดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันไฟฟ้าสนธิกำลังกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลาดตระเวนและตรวจหาไฟฟ้า

ด้านวิริยะ (ปฏิบัติงาน) มีการประชุมวางแผนปฏิบัติงานควบคุมไฟฟ้า พบปะพูดคุยกับประชาชนเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงผลเสียของไฟฟ้า จัดฝึกอบรมหลักสูตรอาสาสมัครป้องกันไฟฟ้าประจำหมู่บ้าน ร่วมมือให้ประชาชนเลิกจุดไฟเผาป่าร่วมกับประชาชนสร้างแนวกันไฟ

ด้านจิตตะ (ติดตาม) ได้ติดตามการแจ้งเตือนจุดความร้อนจากดาวเทียมติดตามข่าวมาตรการห้ามเผาป่าของทางจังหวัดติดตามเผ่าระวังการใช้ประโยชน์จากป่าของประชาชนในพื้นที่ติดตามการลักลอบเผาป่าติดตามความเสียหายที่เกิดจากไฟฟ้า

ด้านวิมังสา (ประเมินผล) มีการตรวจตราพื้นที่ให้แน่ใจว่าไฟจะไม่กลับคุ้ขึ้นมาใหม่ได้อีก ประเมินผลการปฏิบัติงานดับไฟฟ้า ประเมินความเสียหายของพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกไฟป่าทำลายดำเนินมีประเมินความเสียหายของพื้นที่เกษตรกรรมที่ถูกไฟป่าทำลาย จัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การนำหลักของทฤษฎี 2P2R ทั้ง 4 ด้าน คือ

ด้านการป้องกัน จัดตั้งศูนย์ป้องกันปัญหาไฟฟ้าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน ประชุมกำหนดแผนปฏิบัติการป้องกันตามระเบียบขั้นตอน รวบรวมข้อมูลในรอบปีที่ผ่านมาเพื่อนำมาวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ทุกปัจจัยมีการจัดทำแผนการปฏิบัติงานควบคุมไฟฟ้าโดยละเอียด

ด้านการเตรียมความพร้อม จัดประชุมกำหนดคำสั่งเตรียมความพร้อมสถานการณ์ไฟฟ้า จัดแผนการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟฟ้า เช่น จัดเตรียมรถดับเพลิง เตรียมกำลังพล เตรียมชุดกันไฟ เตรียมอุปกรณ์ในการดับไฟ เตรียมความพร้อมในเรื่องของงบประมาณความพร้อมในด้านบุคลากรผู้นำท้องถิ่น ท้องถิ่น อปพร. และกลุ่มจิตอาสาจากชุมชน อบรมให้ความรู้กับทีมงานทั้งการป้องกันและการระงับเหตุพร้อมทั้งจัดเตรียมแผนการอพยพกรณีเกิดภัย

ด้านการรับมือ เมื่อเกิดเหตุการณ์ไฟฟ้าควรแจ้งหรือประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. ศูนย์ป้องกันและสาธารณภัย แจ้งเตือนประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับทราบ ขอความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ศูนย์ป้องกันหากมีเหตุการณ์ไฟไหม้หรือการลุกลาม ทีมชุดเผชิญเหตุปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็วมีการติดตามเฝ้าระวังสถานการณ์พื้นที่เพื่ออพยพซึ่งกำหนดจุดไว้ตามจุดอย่างชัดเจน ลงพื้นที่ระงับเหตุและสำรวจความเสียหายในพื้นที่ที่เกิดเหตุให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นรายงานสถานการณ์การเกิดภัยและ

ด้านการฟื้นฟู จัดทำแผนฟื้นฟูหลังจากเหตุไฟฟ้า สำรวจจุดเกิดเหตุ รวบรวมรายละเอียดความเสียหายที่เกิดขึ้น รายงานความเสียหายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือผู้ประสบภัยและติดตามประเมินผลการช่วยเหลือและเยียวยา จัดกิจกรรมรักษพื้นที่ป่าปลูกต้นไม้ทดแทนป่าที่ถูกไฟไหม้ สร้างความชุ่มชื้นด้วยการสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อปิดกั้นร่องน้ำหรือลำธารเพื่อความชุ่มชื้นพื้นที่ป่า ถอดบทเรียนจากไฟฟ้าเพื่อฟื้นฟูป่าที่ถูกไฟไหม้ และส่งเสริมอาชีพคนให้อยู่กับป่าอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ผู้วิจัยเห็นว่า การเกิดไฟฟ้าในปัจจุบันนั้นเกิดจากฝีมือมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรักษ์ ห่วงแหนป่าไม้ ให้อุถึงความสำคัญของป่าไม้และผลกระทบจากไฟฟ้าจึงเป็นสิ่งแรกที่ควรกระทำ การให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ป่าของหมู่บ้านตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้มีคนภายนอกพื้นที่บุกรุกไปเผาทำลายป่าที่ตนเองมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ เป็นสิ่งที่ป้องกันการเกิดไฟฟ้าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโค่นได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น องค์การองค์การบริหารส่วนตำบลสมอโค่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน จัดโครงการอบรมหรือกิจกรรมในการสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของป่าไม้ ให้อุรักษ์และห่วงแหนป่าไม้ ไม่ทำลายป่าไม้ บอกถึงโทษและผลกระทบจากไฟฟ้าที่มีผลต่อคน สัตว์และโลกในปัจจุบันเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับป่าอย่างปกติสมดุตามระบบนิเวศ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน ควรสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรักและหวงแหนป่าไม้ ให้ความรู้ความสำคัญของป่าไม้ อบรมให้ความรู้กับเยาวชน บุคลากรทางการศึกษานักเรียนและภาคประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขไฟป่า ผลกระทบจากไฟป่า

2.องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลป่าเพื่อป้องกันไม่ให้มีคนบุกรุกไปเผาทำลายป่าและเพื่อเกิดความห่วงแหนในป่าที่ตนเองมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์

3.องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้อย่างจริงจังและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังต่อผู้กระทำผิด ทำลายป่าและเผาป่า มีมาตรการเด็ดขาดในการลงโทษ

4.องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมอาชีพเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อป่าไม้และสัตว์ป่า

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.ด้านการป้องกัน องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน ควรกำหนดระยะเวลาการเข้าหาของป่าให้ชัดเจน

2.ด้านการเตรียมพร้อม องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน ควรมีโครงการหรือกิจกรรมร่วมกับประชาชนในการทำแนวกันไฟในการเตรียมความพร้อม

3.ด้านการรับมือ องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคนควรจัดแผนซักซ้อมอพยพฉุกเฉินเมื่อเกิดเหตุการณ์ไฟป่าลุกลามเข้าที่อยู่อาศัยให้บ่อยครั้ง

4.ด้านการฟื้นฟู องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคนควรจัดโครงการสร้างฝายชะลอน้ำให้มากขึ้นเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้พื้นที่ป่า ชะลอการไหลของน้ำและลดเชื้อเพลิงการเกิดไฟป่า

เอกสารอ้างอิง

กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2561). *ยุทธศาสตร์/มาตรการแก้ไขปัญหาไฟป่า*. กรุงเทพฯ : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

- กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). *แนวทางเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยงจากมลพิษทางอากาศ กรณีหมอกควัน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จังหวัดตาก. (2565). *พื้นที่เฝ้าใหม่ในเขตตำบลสมอโคน*. (อัดสำเนา).
- ดาวรุ่ง โสฬส. (2566). การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาครัฐและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย*, 4(1), 65-78.
- บุษบา ชมที. (2566). การศึกษาและการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต. (2550). *ธรรมบุญชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 81). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2558). *หลัก 2P2R ป้องกันภัยเชิงรุกบรรเทาทุกข์เมื่อเกิดภัย*. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- สายชล สง่าศร และคณะ. (2565). การจัดการปัญหาไฟป่าและหมอกควันตามหลักพุทธนิเวศวิทยาของหน่วยป้องกัน และพัฒนาป่าไม้เกาะคา จังหวัดลำปาง. *วารสารปัญญา*, 29(1), 70-84.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสมอโคน. (2566). *สถิติประชากรในพื้นที่ตำบลสมอโคน*. (อัดสำเนา)

Generating Extra Income according to the Philosophy of Sufficiency Economy for the Farmer Groups of Wang Hin Subdistrict Administrative Organization, Mueang Tak District, Tak Province according to Iddhipada Dhamma

PhraSomchai Khunakro (Saenfagam)¹, Sukanyanat Opsin² and Somkid Phumthurian³

Received: September 06, 2024

Revised: September 13, 2025

Accepted: September 14, 2025

Abstract

The purposes of this research article aimed to explore ways to generate extra income according to the Sufficiency Economy Philosophy for farmer groups in Wang Hin Subdistrict Administrative Organization, Mueang Tak District, Tak Province based on Iddhipadadhamma. This was the mixed-methods research. The population consisted of 382 people within the Wang Hin Subdistrict Administrative Organization. Data were collected using questionnaires. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Correlation Coefficient. For qualitative research, in-depth interviews were used with 15 key informants. Descriptive content analysis was conducted. The results of the research found that Iddhipadadhamma supported His Majesty the King's Sufficiency Economy Philosophy in that "Chanda" promoted contentment with what one had, avoiding

¹ Tak Province Sangha

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail smchaysaenfanga214@gmail.com, Tel. 0611262463

greed or seeking happiness beyond necessity. This aligned with the Sufficiency Economy philosophy, which emphasized sufficiency at a level appropriate to each individual's resources and capabilities. Viriya reflected development and hard work to improve quality of life In line with the concept of using resources efficiently and without waste. Citta was committed to achieving goals and creating stability in life, a core tenet of the Sufficiency Economy Philosophy, which emphasized living a happy and sustainable life. Vimangsa helped us consider and analyze our actions and decisions without overstepping our capabilities and being appropriate to the environment, ensuring stability and sustainability. Applying Iddhipadadhama in daily life enabled mindful living and sustainable adaptation to situations. This aligned with the Sufficiency Economy philosophy, which emphasized balance and self-reliance in all aspects. Guidelines to generate extra income according to the Sufficiency Economy Philosophy should encourage people to gain a thorough knowledge and understanding of the Sufficiency Economy Philosophy, enabling them to appropriately apply it to generating extra income. There should be education on selling products online and a plan to promote the development of a sufficiency economy in the community

Keywords: generating extra income, Sufficiency Economy Philosophy,
Iddhipadadhama

การสร้างรายได้เสริมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกลุ่มเกษตรกร
ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
ตามหลักอิทธิบาทธรรม

พระสมชาย คุณากโร (แสนฟ้า)⁴ สุกัญญาณัฐ ออบสิน⁵ และสมคิด พุ่มทุเรียน⁶

Received: September 06, 2024

Revised: September 13, 2025

Accepted: September 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประชากร คือ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน จำนวน 382 คน โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน Pearson Correlation การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาพบว่า หลักอิทธิบาทธรรมสนับสนุนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในแง่ที่ว่า ฉันทะ สนับสนุนการพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ไม่ดิ้นรนไปตามความโลภ หรือการแสวงหาความสุขจากสิ่งที่เกินความจำเป็น สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอเพียงในระดับที่เหมาะสมกับทรัพยากรและความสามารถของแต่ละบุคคล วิริยะ สะท้อนถึงการพัฒนาและการทำงานหนักเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและไม่สิ้นเปลือง

⁴ คณะสงฆ์จังหวัดตาก; Tak Province Sangha

⁵⁻⁶ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail smchaysaenfang214@gmail.com, Tel. 0611262463

จิตตะ มีความมุ่งมั่นในการทำตามเป้าหมายและสร้างเสถียรภาพในชีวิต ซึ่งเป็นหลักสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและยั่งยืน วิมังสา ช่วยให้เราพิจารณาและวิเคราะห์การทำงานและการตัดสินใจต่างๆ ที่ไม่เกินกำลัง เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เพื่อให้ชีวิตมีความมั่นคงและยั่งยืน การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมในชีวิตประจำวันทำให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติ และปรับตัวตามสถานการณ์ได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความสมดุลและการพึ่งพาตนเองในทุกด้าน แนวทางการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ ควรกระตุ้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ นำไปประยุกต์ใช้กับการสร้างรายได้เสริมได้อย่างเหมาะสม การให้ความรู้เรื่องการขายสินค้าออนไลน์ มีแผนส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

คำสำคัญ: การสร้างรายได้เสริม, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, อิทธิบาทธรรม

บทนำ

อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยโบราณ และเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค จึงถือได้ว่าอาชีพเกษตรกรรมเกิดขึ้นก่อนอาชีพอื่น ๆ ในสมัยก่อนมนุษย์ ยังต้องการพัฒนา มีสภาพเป็นคนป่า จึงไม่รู้จักการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ ตลอดจน การสร้างที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ดำเนินชีวิตโดยเร่ร่อน หาของกิน เช่น ผลไม้ต่าง ๆ เผือก มัน เนื้อสัตว์เพื่อเลี้ยงชีวิตให้อยู่รอดไปวันหนึ่ง ๆ แล้วแต่โชคชะตา วันใด หาได้มากเหลือเฟือ ก็อึดหนำสำราญ ถ้าวันใดหาไม่ได้ก็ต้องอดอยาก ซึ่งมีชีวิตไม่แตกต่างกับ สัตว์ป่าทั้งหลาย ปัจจุบันการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้พัฒนาจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ทั้งในรูปแบบการผลิตที่เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม และสามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกร การรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน วิสาหกิจชุมชนคือการสร้างงานสร้างรายได้ สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยชุมชน (วิภาวี กฤษณะภุติ, 2558) เกษตรกรบางรายบางอาชีพจะไม่รวมกลุ่ม จะทำอาชีพเสริมเป็นรายบุคคล อาชีพเสริมก็คืออาชีพที่ประกอบกันเป็นธุรกิจภายในครอบครัว ต้องใช้ความรู้และทักษะที่ได้รับการฝึกฝน เช่น การปลูกผัก เลี้ยงปลา (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ, 2535) อาชีพเสริม

เป็นอาชีพรองที่เป็นแหล่งรายได้เสริมจากอาชีพหลัก อาชีพเสริมไม่ต้องกระทบถึงอาชีพหลัก จะต้องเป็นธุรกิจหรือกิจการในรูปแบบใด ๆ ก็ได้ แต่จะต้องเป็นอาชีพที่ใช้เสริมรายได้หลักเท่านั้น (วิไลวัจส์ กฤษณะภูติ และคณะ, 2555)

ตำบลวังหิน เป็นตำบลหนึ่งใน 14 ตำบลของอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก อาชีพของประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา (องค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน, 2565) นอกจากนี้ เกษตรกร 2 ใน 3 ทำเกษตรเชิงเดี่ยว ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงที่จะขาดทุน เนื่องจากราคาพืชผลการเกษตรไม่แน่นอน และจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ดินฟ้าอากาศ มีการปลูกผักสวนครัวที่สำคัญ เช่น คื่นช่าย กวางตุ้ง ผักบุ้งจีน ต้นหอม ผักชี ซึ่งเป็นพืชผักเศรษฐกิจที่สร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือน แต่เกษตรกรยังได้รับผลกระทบจากการปัญหาการผลิตพืชผักสวนครัว เช่น โรคและแมลงศัตรูพืช การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ผักในบางช่วงการผลิต ราคาเมล็ดพันธุ์ผักที่สูงขึ้น ปัญหาผลผลิตตกต่ำ ขาดพันธุ์พืชที่ดี ปัญหาผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ ผลผลิตที่ไม่แน่นอน ปัญหาด้านการตลาด และช่องทางการจำหน่าย จึงเกิดปัญหาหนี้สินตามมา จากปัจจัยข้างต้นด้วยสภาพพื้นที่ของตำบลวังหินเป็นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำปิง จึงเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชผักสวนครัว ต้องการที่จะให้คนในชุมชนนั้น ได้มีรายได้เสริมเพื่อให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกษตรกรเป็นผู้ผลิตและดำรงชีพตามแนวทาง “พออยู่พอกิน” ในเริ่มต้นเท่านั้น แต่จะต้อง “อยู่ดีมีสุข” ต่อไปด้วย

อิทธิบาทธรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งหมายถึงการมีความตั้งใจและความพยายามในการทำความดีที่มาจากใจที่บริสุทธิ์ อันเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้โดย ฉันทะ (ความพอใจ) แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นการพอเพียงและการใช้ชีวิตในขอบเขตที่สมดุล ไม่ใช้จ่ายเกินความจำเป็น การมีฉันทะหรือความพอใจในการดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง ช่วยส่งเสริมให้เกิดความสุขภายในจิตใจ และหลีกเลี่ยงความโลภที่นำไปสู่การสร้างหนี้สินหรือการบริโภคที่เกินความจำเป็น วิริยะ (ความพยายาม) ในเศรษฐกิจพอเพียงความขยันหมั่นเพียรเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานและการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน วิริยะจึงช่วยสนับสนุนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องโดยไม่หวังพึ่งพาลัทธิที่รวดเร็ว

หรือเกินกำลัง จิตตะ (ความตั้งใจ) การตั้งใจจริงในการทำงาน การดำเนินชีวิตอย่างมุ่งมั่นเป็นสิ่งที่สำคัญในเศรษฐกิจพอเพียง เพราะการมีจิตตะหรือความตั้งใจที่ดีทำให้สามารถปฏิบัติตามแนวทางการพึ่งพาตนเองและการรักษาสมดุลชีวิตได้ วิมังสา (การพิจารณา) เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการตัดสินใจที่มีการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนการกระทำ วิมังสาช่วยให้เรามองเห็นความสำคัญของการวางแผน และการประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน การนำหลักอิทธิบาทธรรมทั้ง 4 ประการมาประยุกต์ใช้ สามารถช่วยให้การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเกิดผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืนและมีความสุขในระยะยาว

อิทธิบาทธรรม ซึ่งหมายถึง ธรรมแห่งความสำเร็จ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2545) ในทางกลับกัน หากไม่นำอิทธิบาท ธรรมมาปรับใช้ในงานแล้ว อาจทำให้ขาดแรงจูงใจในการทำงาน ขาดความมุ่งมั่นหรือความพยายามในการทำงาน ส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานไม่ดีเท่าที่ควร การไม่นำวิมังสา มาปรับใช้ ทำให้ขาดการพัฒนาและปรับปรุงตัวเอง ทำให้บุคคลไม่พยายามเรียนรู้หรือพัฒนาตัวเอง ทำให้ติดอยู่กับวิธีการทำงานเดิม ๆ หรือไม่พยายามหาวิธีใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หากขาดวิริยะ อาจทำให้บุคคลยอมแพ้หรือล้มเลิกง่ายเมื่อเจอปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงาน ทำให้ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้หรือสูญเสียโอกาสที่สำคัญในการเติบโตในอาชีพ การไม่มีฉันทะ ในการทำงานอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายหรือไม่ใส่ใจในคุณภาพของงานที่ทำ ทำให้ขาดความสนุกสนานในการทำงานและส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานต่ำลง การขาดการใช้จิตตะ อาจทำให้บุคคลไม่สามารถวางแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่มีการจัดการทรัพยากรได้ดีเท่าที่ควร ทำให้การทำงานหรือหารายได้เป็นไปอย่างไม่ราบรื่น หากสามารถนำอิทธิบาท 4 มาปรับใช้ในงานและการหาเงิน จะช่วยให้มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีการพัฒนาและปรับปรุงตัวเองอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสามารถพิจารณาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นความรู้ และใช้ปัญญานำหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา มาผสมผสานกัน ในรูปแบบของการเกษตรผสมผสานหลากหลายรูปแบบ โดยยึดพุทธธรรมเป็นฐานงาน คือ เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระพุทธศาสนามีความผูกพันกับวิถีชีวิตของสังคมไทยมานาน มีหลักคำสอนที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคม การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม ทำให้

ชีวิตมีความถูกต้องดีงาม และเมื่อนำหลักพุทธธรรมมาใช้กับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ เกิดประโยชน์ในสังคมปัจจุบัน (อานนตรี ประสมสุข, 2562)

จากความเป็นมาดังกล่าว การส่งเสริมการผลิตพืชผักสวนครัวเพื่อเป็นรายได้เสริมแก่เกษตรกร ในชุมชนหมู่ 6 ตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ยังมีปัญหาหลายอย่างที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในหลายๆ ด้าน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการสร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเกษตรกร อันจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการสร้างรายได้เสริมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม
3. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ทำการทบทวนจากแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างรายได้เสริม และหลักอิทธิบาทธรรม ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยเหตุนี้การคัดเลือกเอกสารเพื่อนำมาวิเคราะห์จึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกเอกสารมาใช้ในการวิจัย ซึ่งเกณฑ์ที่สำคัญประกอบด้วย 1) ความจริง (Authenticity) 2) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) 3) การเป็นตัวแทน (Representativeness) และ 4) ความหมาย (Meaning) ความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลในเอกสารที่นำมาวิเคราะห์

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการสร้างรายได้เสริมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรมศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในพื้นที่ตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จำนวน 382 คน การสุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรในเขตตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตอบแบบสอบถามการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม จำนวน 8,054 คน จาก 13 หมู่บ้าน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำแบบสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้กลุ่มประชากรบุคลากร เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน หมู่ที่ 1 บ้านเกาะอ้ายด้วน 26 คน หมู่ที่ 2 บ้านไร่ 30 คน หมู่ที่ 3 บ้านท่าไม้แดง 43 คน หมู่ที่ 4 บ้านวังหิน 30 คน หมู่ที่ 5 บ้านวังหิน 48 คน หมู่ที่ 6 บ้านน้ำโจน 68 คน หมู่ที่ 7 บ้านหนองบัว 13 คน หมู่ที่ 8 บ้านวังเจ้า 21 คน หมู่ที่ 9 บ้านลานขวาง 40 คน หมู่ที่ 10 บ้านประจักษ์ 10 คน หมู่ที่ 11 บ้านพุสะแก 14 คน หมู่ที่ 12 บ้านหนองเรือ 22 คน และหมู่ที่ 13 บ้านตลุกสัก 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง 0.6-1.0 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น 0.723 สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย คือ สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอ้างอิง คือ สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและตัวแทนชุมชน จำนวน 15 คน)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.1 และรองลงมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 46.9 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 45-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.8 รองลงมาคืออายุระหว่าง 31-44 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.7 ด้านระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 64.1 รองลงมาคือระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 17.5 ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมาเป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 25.1 ด้านระดับรายได้ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 67.3 รองลงมาคือรายได้ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.5 และระดับการสร้างรายได้เสริมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. 0.58) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ระดับการสร้างรายได้เสริมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. 0.49) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม ประกอบด้วย 1. ด้านฉันทะ (การพอประมาณ) 2. ด้านวิริยะ (ความเพียร) 3. ด้านจิตตะ (ความมุ่งมั่น) และ 4. ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) กับการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (0.01) โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง Pearson Correlation (r) (0.580**) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) กับด้านความพอประมาณ มีค่าความสัมพันธ์สูงสุด ($r = 0.579$ **) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ของด้านฉันทะ (การพอประมาณ) กับด้านด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.198$ **)

3. แนวทางการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม

ดังนี้ 1) สร้างจิตสำนึก รมรงค์สร้างภูมิคุ้มกันให้สมาชิกในครัวเรือน ชยัน ประหยัด อดออม ซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่หาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง 2) เพิ่มทางเลือกในการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน และลดต้นทุนในการผลิต หรือทุนในการประกอบอาชีพอื่น ๆ 3) ประชาสัมพันธ์การพัฒนาการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ต การให้ความรู้เรื่องการขายสินค้าออนไลน์ มีแผนส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน มีศูนย์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง จัดอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงและหลักพุทธธรรมให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิธรรม” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. พบว่าการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลวังหินมีการสร้างรายได้เสริมโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับที่ประชาชนเข้าถึงได้ คือ สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จนกลายเป็นวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน สอดคล้องกับงานวิจัยของอานนทศรี ประสมสุข (2562) การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาของปราชญ์ชาวบ้านตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักพระราชดำรัสของ ร.9 “พออยู่ พอกิน พอเพียง พอดี” วิถีชีวิตยึดหลักโอวาท 3 คือ (1) ไม่ทำชั่ว ปฏิบัติตามเบญจศีล กุศล 3 เว้นอบายมุข 6 (2) ทำความดีโดยปฏิบัติตามหลักเบญจธรรม พละ 4, การระ 6, มีวินัย ใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง ไม่ประมาท (3) จิตบริสุทธิ์ ปฏิบัติตามไตรสิกขา รักษาศีล บุญกิริยา 10 ฝึกปฏิบัติสมาธิทั้งสมถะและวิปัสสนาแนวคิดและวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้าน พบว่ามี มัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) สปักริสรธรรม (คุณสมบัติของคนดี) ทิฏฐธัมมิกัตถะ, มรรคมืองค์ 8 ทางพันทุกข์ หิริโอตตปปะ อตตาทิ อตตโนนาโถ (ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน) อิทธิบาท 4, สังคหัตถ 4 วิถีชีวิตของ

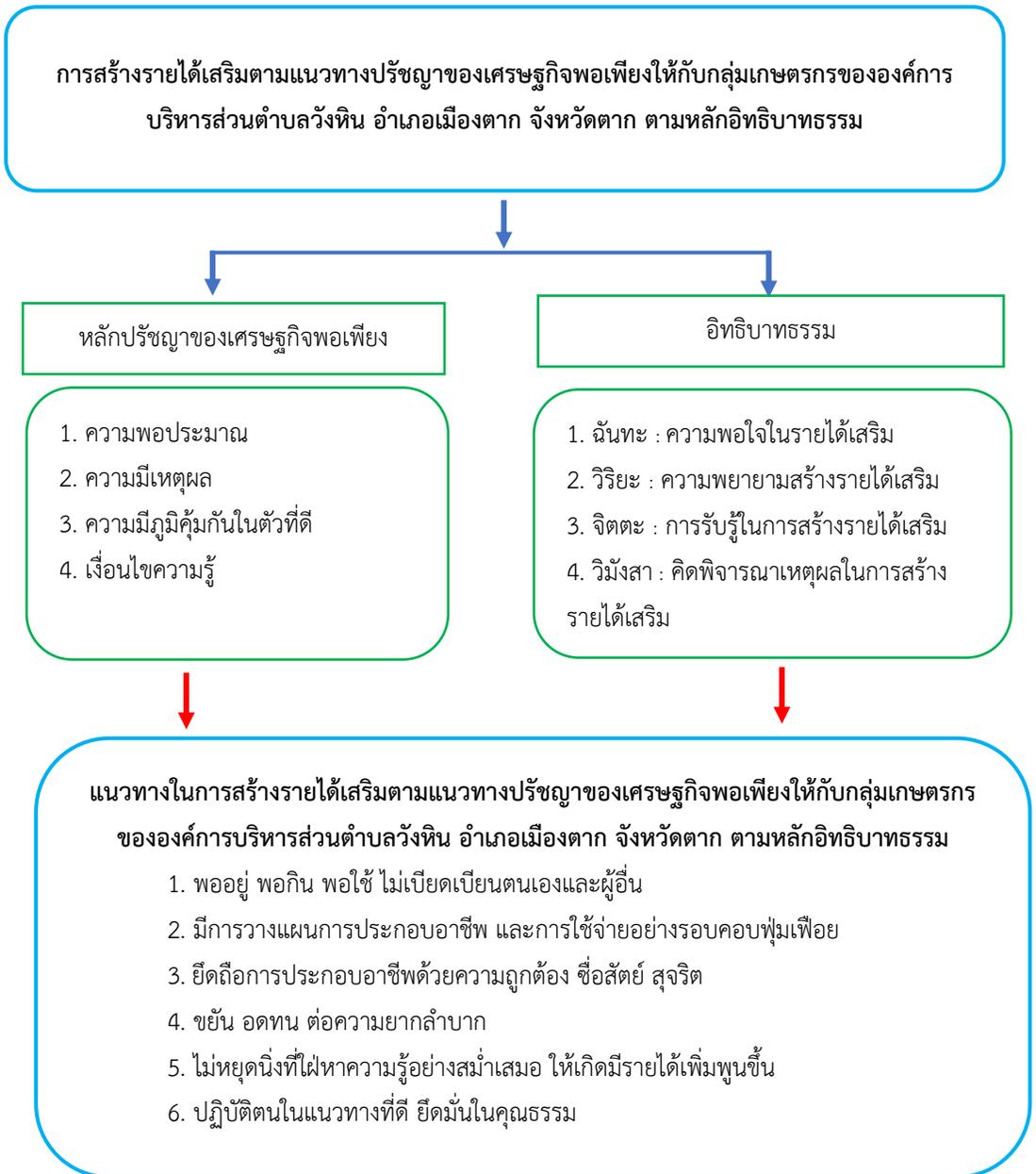
ปราชญ์ชาวบ้าน ใช้ฐานหลักพุทธธรรมในการพัฒนาบุคคล และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมี พอ กิน พออยู่ พอใช้ พออกพอใจ พอแบ่งไว้ใช้จ่าย และประหยัด การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านได้แก่ หลักสันโดษ, โภควิภาคธรรม, โภคอาทิสธรรม, คิหิสุข/กามโมกีสสุข/สุขของคฤหัสถ์, พรหมวิหาร 4, และฆราวาสธรรม

2. พบว่า ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม ประกอบด้วย 1. ด้านฉันทะ (การพอประมาณ) 2. ด้านวิริยะ (ความเพียร) 3. ด้านจิตตะ (ความมุ่งมั่น) และ 4. ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) และการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (0.01) โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง Pearson Correlation (r) (0.580**) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) (X4) กับด้านความพอประมาณ (Y1) มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.579^{**}$) รองลงมา ได้แก่ คู่ของด้านวิริยะ (ความเพียร) (X2) กับด้านความพอประมาณ (Y1) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.526^{**}$) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ของด้านฉันทะ (การพอประมาณ) (X1) กับด้านด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (Y3) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.198^{**}$) ทั้งนี้ เพราะสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ เกตนสิริ ขวัญคง “เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 และคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และ (2) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณโดยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 320 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การ

บริหารงานตามหลักจิตตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การบริหารงานตามหลักวิมังสา ส่วนการบริหารงานตามหลักวิริยะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คุณภาพผู้เรียนจากการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

3. พบว่า แนวทางการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล กระตุ้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างถ่องแท้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสร้างรายได้เสริมได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์การพัฒนาการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ต การให้ความรู้เรื่องการขายสินค้าออนไลน์ มีแผนส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน สอดคล้องกับ เสน่ห์ จินะ (2551) ที่ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านตาแว่น ตำบลเรือ อำเภอมือง จังหวัดน่าน พบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน ควรเป็นกระบวนการเรียนรู้ในแบบดั้งเดิม หรือตามธรรมชาติโดยเป็นการสืบทอดการดำรงชีวิตตามแนวคิดภูมิปัญญาของคนในชุมชน ให้สอดคล้องกับแนวคิดตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้จากหน่วยงานองค์กรภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน เช่น การอบรม การสาธิต การศึกษาดูงาน การทดลอง การปฏิบัติการ การจัดค่ายสำหรับเยาวชน และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แนวทางในการสร้างรายได้เสริมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม

การสร้างรายได้เสริมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก ให้มีประสิทธิผลจำเป็นต้องมีปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารงานต่าง ๆ โดยจากข้อค้นพบของการวิจัยที่ได้รับจากการวิจัยเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน มีการนำแนวทางการสร้างรายได้เสริมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับกลุ่มเกษตรกร ตัวอย่างเช่น แปลงสาธิตไร่สวนผสมขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน การนำวิทยากรมาให้ความรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาหรือแนวคิดทางเศรษฐกิจ ที่เน้นให้รู้จักพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้และมีคุณธรรม รวมทั้งมีข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ หลักอิทธิบาทธรรม มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างรายได้เสริมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมนั้นจะต้องนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการส่งเสริมทางด้านอาชีพ การพัฒนาทักษะการถ่ายทอด องค์ความรู้ให้กับปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพ สร้างทีมและจัดการ ฝึกอบรมอาชีพให้กับครัวเรือนที่ต้องการฝึกอาชีพในหมู่บ้าน ติดตาม และสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอาชีพสามารถปฏิบัติอาชีพได้จริง จนพัฒนาเป็นอาชีพที่สร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือนได้อย่างมั่นคง เป็นอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย การนำหลักอิทธิบาทธรรม มาใช้ในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องยึดหลักเกษตรธรรมชาติ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการทำแปลงสาธิต “เกษตรอินทรีย์” เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้ให้เกษตรกรในพื้นที่นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาจิตใจและสังคม ส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาจิตใจโดยเสริมหลักอิทธิบาทธรรม โดยการความขยันหมั่นเพียร มีสติรับผิดชอบ การมีปัญญาคือการทบทวนตนเองและปัญหาว่าสิ่งที่เราได้ทำ มานั้นมีผลดีผลเสียมากน้อยอะไรบ้าง เพื่อที่จะได้นำไปปรับปรุง แก้ไขประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

แนวทางการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับกลุ่มเกษตรกรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ตามหลักอิทธิบาทธรรม พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล กระตุ้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างถ่องแท้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการสร้างรายได้เสริมได้อย่างถูกต้อง อีกทั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์การพัฒนาการสร้างรายได้เสริมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ต การให้ความรู้เรื่องการขายสินค้าออนไลน์ มีแผนส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการเน้นหลักอริยาบทธรรม ในการสร้างรายได้เสริม เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม ทางด้านอาชีพให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และวางแนวทาง ในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับหลักปรัชญาพอเพียง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) จากผลการวิจัยพบว่า หลักอริยาบทธรรมส่งผลต่อการสร้างรายได้เสริม ดังนั้น จึงควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถนำหลักอริยาบทธรรมมาใช้ในการสร้างรายได้เสริมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

2) องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่าง่องแท้ จนสามารถนำมาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตได้

เอกสารอ้างอิง

เกตน์สิริ ขวัญคง. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 กับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์. 2(2), 341-350.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

วิภาวี กฤษณะภูติ. (2558). *การจัดการวิสาหกิจชุมชน*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วิไลวัจน์ กฤษณะภุติ และคณะ. (2555). *การรวมกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มขอนแก่น : หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- เสน่ห์ จินะ. (2551). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านตาแวน ตำบลเรือ อำเภอมือ จังหวัดน่าน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ. (2535). *การศึกษาการประกอบอาชีพอิสระของผู้สำเร็จ อาชีวศึกษา*. (รายงานการวิจัย) กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน.(2565). *จำนวนประชากร(รวม)*. เข้าถึงได้จาก <https://www.wanghintak.go.th/history-rev2>.
- อานนตรี ประสมสุข. (2562). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลัก พระพุทธศาสนาของปราชญ์ชาวบ้านตำบลขวาว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 6(4), 355-368.

Integrating Buddhadhammato Promote Leadership Qualities of Local Politicians in Tha Khun Ram Subdistrict, Mueang Kamphaeng Phet District, Kamphaeng Phet Province

PhraMeechai Chayasilo (Srikolchan)¹, Sukanyanat Opsin² and Siam Dampreeda³

Received: April 06, 2025

Revised: September 18, 2025

Accepted: September 19, 2025

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of integration of Buddhadhamma to promote leadership qualities of local politicians; 2) to study the relationship between Papanikadhamma and the integration of Buddhadhamma to promote leadership qualities; and 3) to propose guidelines for integrating Buddhadhamma to promote leadership qualities of local politicians in Tha Khun Ram Subdistrict, Mueang Kamphaeng Phet District, Kamphaeng Phet Province according to Papanikadhamma. This was the mixed-methods research. A questionnaire with a reliability of 0.954 was distributed to a sample of 384 people randomly selected using Taro Yamane's formula. The statistics used in research were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. Qualitative research consisted of 17 key informants. Data collection tools included interviews and content analysis techniques. The research results found that

¹ Provincial Sangha of Kamphaeng Phet

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail.meechai772530m@gmail.com, Tel. 0612533548

1) the level of integrating Buddhadhamma to promote leadership qualities of local politicians according to Papanikadhamma was at a very high level ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.34) and the level of integration of Buddhadhamma to promote leadership qualities of local politicians was at a very high level ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.34); 2) the relationship between Papanikadhamma and the integration of Buddhadhamma to promote leadership qualities of local politicians in Tha Khun Ram Subdistrict, Mueang Kamphaeng Phet District, Kamphaeng Phet Province, overall showed a positive relationship at a fairly high level ($r = 0.691^{**}$); 3) guidelines for integrating Buddhadhamma to promote leadership qualities of local politicians in Tha Khun Ram Subdistrict, Mueang Kamphaeng Phet District, Kamphaeng Phet Province found that (1) having a vision for community development, (2) effective management capabilities, (3) having good human relations and reaching out to the public, (4) a trustworthy personality, (5) policy-making capabilities, (6) morality and ethics in administration, and (7) adhering to the principles of good governance to create transparency and good administration.

Keywords: integration of Buddhadhamma, leadership qualities, local politicians

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

พระมีชัย ชยสีโล (ศรีภคชาญ),⁴สุกัญญาณัฐ อปสิณ⁵ และสยาม คำปรีดา⁶

Received: April 06, 2025

Revised: September 18, 2025

Accepted: September 19, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างของหลักปาปนิกรรมกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำ 3. เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักปาปนิกรรมเป็นการวิจัยวิธีแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.954 กับกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane จำนวน 384 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตามหลักปาปนิกรรม อยู่ในระดับสูงมาก

⁴ คณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชร

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail.meechai772530m@gmail.com, Tel. 0612533548

(\bar{X} = 4.71, S.D. = 0.34) และระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น อยู่ในระดับสูงมาก (\bar{X} = 4.65, S.D. = 0.34) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างของหลักปาปนิกรรมกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r = 0.691**) และ 3) เสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า (1) การมีวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาชุมชน (2) ความสามารถในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (3) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเข้าถึงประชาชน (4) บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ (5) ความสามารถในการกำหนดนโยบาย (6) คุณธรรมและจริยธรรมในการบริหาร และ (7) การยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อสร้างความโปร่งใสการบริหารงานที่ดี

คำสำคัญ: การบูรณาการหลักพุทธธรรม, คุณลักษณะผู้นำ, นักการเมืองท้องถิ่น

บทนำ

คุณลักษณะผู้นำที่เหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยในการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่นและการพัฒนาระบบ ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้นำท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานและขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชนในระดับรากหญ้า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ไม่เพียงแต่เป็นรากฐานของรัฐประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ยังเป็น “โรงเรียนแห่งการปกครองตนเอง” ที่ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับชุมชน โดยเฉพาะในช่วงหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ความต้องการที่ชัดเจนในเรื่องของการมีผู้นำที่มีคุณภาพจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสนใจ

ดังเช่นตำบลท่าขุนรามเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีองค์การบริหารส่วนตำบลที่ดูแลชุมชนใน 13 หมู่บ้านมาตั้งแต่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นไม่ได้จำกัดเพียงเรื่องของการบริหารงานหรือการจัดสรรงบประมาณเท่านั้น

แต่ยังรวมไปถึงคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นที่ต้องสามารถรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความเจริญของชุมชน และในบริบทของการเมืองไทยที่เคยถูกครอบงำด้วย “วัฒนธรรมที่ผูกขาดอำนาจทางการเมือง” หรือที่เรียกว่า “อำนาจนิยม” แนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ (สุวรรณ แก้วนะ และคณะ, 2564) ผ่านการบูรณาการหลักพุทธธรรมจึงถูกมองว่าเป็นแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้ในการยกระดับการบริหารงานท้องถิ่นให้มีความโปร่งใสและมีจริยธรรมมากขึ้นหลักพุทธธรรมไม่เพียงแต่เป็นปรัชญาชีวิตที่เน้นการรู้จักตนเองและการมีสติปัญญาเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำให้มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และมีจุดยืนที่ชัดเจนในฐานะผู้แทนของประชาชน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยคุณลักษณะผู้นำ ปัญหาด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของประชาชนมักถูกมองในแง่ของความล้มเหลวของระบบการบริหารที่ยึดติดกับการแบ่งหน้าที่ตามโครงสร้างที่เข้มงวด โดยมักขาดความยืดหยุ่นและความเป็นกันเอง ทำให้ประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นยังสะท้อนถึงการขาดผู้นำที่สามารถสร้างความไว้วางใจและมีคุณลักษณะที่ตอบโจทยความต้องการของชุมชนได้ ดังนั้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ จึงมีความสำคัญในหลายแง่มุม ดังนี้ การสร้างจริยธรรมและความโปร่งใส หลักพุทธธรรมช่วยส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่นมีจริยธรรมในการบริหารงาน ยึดหลักธรรมาภิบาลและการใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการเห็นในผู้นำของตน การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม (ณัฐกานต์ หงส์กุล เศรษฐ์, 2567) เมื่อผู้นำท้องถิ่นมีคุณลักษณะที่ดีและเป็นแบบอย่างในด้านความรับผิดชอบและการมีมนุษยสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง ประชาชนจะเกิดความมั่นใจและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือการตรวจสอบการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่น การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน

ผู้นำที่มีคุณภาพตามหลักพุทธธรรมจะสามารถนำชุมชนให้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและเผชิญกับวิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในทุกระดับยิ่งไปกว่านั้น ภายใต้บริบทของการเมืองสมัยใหม่ที่มีผู้แสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาแทรกแซง การยึดหลักพุทธธรรมเข้ามาช่วยเป็นแนวทางในการสร้าง “คุณลักษณะผู้นำ” ที่แท้จริงจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะผู้นำที่ดีไม่เพียงแต่ต้องมี

ความรู้และทักษะในการบริหารงานเท่านั้น แต่ยังต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความซื่อสัตย์สุจริตและพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลกระทบของการตัดสินใจต่าง ๆ ที่มีต่อชีวิตของประชาชน ด้วยเหตุนี้ การศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำ ของนักการเมืองท้องถิ่นในตำบลท่าขุนราม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการท้องถิ่นให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นในผู้นำในระดับชุมชน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ (วันดี ชันแก้ว, สายัณห์ อินันใจ และสมจิต ขอนวงค์, 2567)

สรุปดังนั้น จากที่กล่าวข้างต้นมีเป้าหมายเพื่อค้นหาว่าแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมสามารถส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำ ให้มีความสมบูรณ์และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การปรับปรุงแนวทางการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นในอนาคต โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมมีความรวดเร็ว ผู้นำที่มีคุณภาพตามหลักพุทธธรรมจะสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างของหลักปาปนิกรรมกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักปาปนิกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช้กลุ่มขตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.954 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane จากจำนวนประชากรทั้งหมด 9,049 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (Taro Yamane., 1987) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมดของหมู่บ้าน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสนับสนุน ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ในพื้นที่ตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของตำบลท่าขุนราม มีทั้งจำนวน 13 หมู่บ้าน โดยใช้การสุ่มแบบง่าย(Simple random sampling) จำนวนเท่ากับ 384 คน ดังรายละเอียดตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ในการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงที่มาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

หมู่ที่	พื้นที่	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	บ้านท่าเตื่อ	817	35
2	บ้านท่าขุนราม	796	34
3	บ้านท่าเตื่อออก	247	10
4	บ้านโคกหม้อ	515	22
5	บ้านใหม่สุวรรณภูมิ	1,072	45
6	บ้านใหม่	938	40
7	บ้านสันติสุข	823	35
8	บ้านน้ำไทรง	825	35
9	บ้านหัวฝายเหนือ	336	14
10	บ้านใหม่คลองธานี	1,107	47
11	บ้านใหม่สันติธรรม	810	34
12	บ้านหนองบัวทอง	276	12
13	บ้านปางเจริญ	487	21
	รวม	9,049	384

1.1 เครื่องมือในการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ศึกษาตามกรอบแนวคิดของ ซึ่งจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักปาปนิกรรม จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 35 ข้อ

1.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ทั้ง 7 ด้าน และหลักปาปนิกรรม 3 ด้าน นำมาหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันอย่างง่าย (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ได้แก่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรต้น คือ หลักปาปนิกรรม แทนค่าด้วย X และตัวแปรตาม คือ คุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น แทนค่าด้วย Y วิเคราะห์สัมพันธ์เป็นมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (0.01) โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวก หรือ

ความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง Pearson Correlation (r) (0.691**)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและตัวแทนชุมชน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) ด้านหลักพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน 2) ด้านนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 รูป/คน 3) ข้าราชการในพื้นที่จำนวน 6 รูป/คน ผู้นำชุมชน/จำนวน 4 รูป/คน ด้านรัฐศาสตร์/จำนวน 1 รูป/คน รวมจำนวน 17 รูป/คนในครั้งนี เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักปาณิกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักปาปนิกรรม โดยภาพรวม

(n = 384)

ข้อ	การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น	ระดับความเห็น		การแปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1.	ด้านจักขุมา : มีวิสัยทัศน์	4.70	0.38	มากที่สุด
2.	ด้านวิจิโร : จัดการงานดี	4.69	0.37	มากที่สุด
3.	ด้านนิสสยสัมปันโน : มีมนุษยสัมพันธ์	4.73	0.37	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.71	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักปาปนิกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นคุณลักษณะของผู้นำที่ดี โดยเรียงลำดับ ได้ดังนี้ ด้านที่มีระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นสูงที่สุด คือ นิสสยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์ที่ดี) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) รองลงมาคือ จักขุมา (วิสัยทัศน์) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$) และด้านที่มีระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นต่ำที่สุด คือ วิจิโร (การบริหารจัดการที่ดี) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.69$)

ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำ
ของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม
(n = 384)

ข้อ	การบูรณาการคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น	ระดับความเห็น		การแปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1.	ด้านบุคลิกภาพ	4.71	0.38	มากที่สุด
2.	ด้านวิสัยทัศน์	4.69	0.46	มากที่สุด
3.	ด้านความรู้ความสามารถ	4.59	0.45	มากที่สุด
4.	ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.55	0.40	มากที่สุด
5.	ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.59	0.51	มากที่สุด
6.	ด้านความสามารถในการสื่อสาร	4.71	0.38	มากที่สุด
7.	ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร	4.69	0.46	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.65	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) เมื่อจำแนกเป็น รายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับ ได้ดังนี้ ด้านที่มีระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นสูงที่สุด คือ ด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.71$) รองลงมาคือ ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.69$), ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ($\bar{X} = 4.69$), ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{X} = 4.59$) และด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.59$) ด้านที่มีระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นต่ำที่สุด คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.55$)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างของหลักปาปนิกรรมกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.691^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รายละเอียดของความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถดูได้จากข้อมูลใน ตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's ProductMoment Correlation Coefficient) ความสัมพันธ์ระหว่าง หลักตามหลักปาปนิกรรมกับการบูรณาการ หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น โดยมีสัญลักษณ์ ค่าตัวแปรดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่าง หลักตามหลักปาปนิกรรมกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น								
	Y1	Y 2	Y 3	Y 4	Y 5	Y 6	Y 7	Yรวม
X 1	0.566**	0.506**	0.373**	0.225**	0.296**	0.566**	0.506**	0.552**
X 2	0.632**	0.560**	0.449**	0.310**	0.368**	0.632**	0.560**	0.637**
X 3	0.748**	0.554**	0.466**	0.346**	0.382**	0.748**	0.554**	0.685**
Xรวม	0.790**	0.900**	0.792**	0.689**	0.601**	0.790**	0.900**	0.691**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึงโดยมีสัญลักษณ์ค่าตัวแปร

หลักปาปนิกรรม แทนค่าด้วย X ตัวแปรต้น ดังนี้ X1ด้านจักษุมา (มีวิสัยทัศน์), X2ด้านวิรุโร (จัดการงานดี) และ X3 ด้านนิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์)

คุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นแทนค่าด้วย Y ตัวแปรตาม ดังนี้ Y1 ด้านบุคลิกภาพ, Y2 ด้านวิสัยทัศน์, Y3 ด้านความรู้ความสามารถ, Y4 ด้านคุณธรรมจริยธรรม, Y5 ด้านมนุษยสัมพันธ์, Y6 ด้านความสามารถในการสื่อสาร และ Y7 ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า หลักปาปนิกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) จักษุมา (วิสัยทัศน์) 2) วิรุโร (การบริหารจัดการที่ดี) และ 3) นิสสยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.691$)** ซึ่งหมายความว่า เมื่อหลักปาปนิกรรมได้รับการส่งเสริม คุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นก็มีแนวโน้มพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามไปด้วย ซึ่งผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า มนุษยสัมพันธ์และการบริหารจัดการที่ดี เป็นปัจจัยที่ส่งผลอย่างมากต่อบุคลิกภาพและความสามารถในการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่น ในขณะที่ วิสัยทัศน์ของผู้นำมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่า ทั้งนี้ การพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทั้งสาม

องค์ประกอบของ หลักปาปนิกรธรรม อย่างสมคูล เพื่อให้เกิดผู้นำที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร ตามหลักปาปนิกรธรรม

ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น โดยกำหนดคุณลักษณะผู้นำสำคัญ ไว้ทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการสื่อสาร และด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร และการ

บูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ปาปนิกรธรรม 3 และในการบูรณาการคุณลักษณะผู้นำ (คุณสมบัติของนักบริหารที่ดี) มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านจักษุมา (การมีวิสัยทัศน์) 2) ด้านวิญญูโร (ความเชี่ยวชาญงาน) และ3)ด้านนิสสยสัมปโน (การมีมนุษยสัมพันธ์)

1) ด้านบุคลิกภาพ นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี สามารถสร้างความประทับใจในทุกโอกาส ผู้บริหารอยู่กับการสร้างสัมพันธภาพให้เกิดความน่าเชื่อถือและความมั่นใจ

2) ด้านวิสัยทัศน์ นักการเมืองท้องถิ่นมองเห็นภาพในอนาคต หรือมองเห็นโอกาสและช่องทางต่าง ๆ ที่สามารถทำให้งานประสบความสำเร็จได้ และมีทักษะการบริหารของผู้นำ

3) ด้านความรู้ความสามารถ นักการเมืองท้องถิ่นควรเป็นผู้มีความรู้ทั้งที่เกี่ยวกับท้องถิ่นและงานในหน้าที่ เป็นผู้แสวงหาความทันสมัยทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นผู้รอบรู้

4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม นักการเมืองท้องถิ่นจะต้องควรมีคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ หรือจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้นำการเมืองท้องถิ่น และให้ความเมตตากรุณา

5) ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักการเมืองท้องถิ่นควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และอันมีส่วนผลักดันให้การบริหารงานเพื่อท้องถิ่น และได้รับความร่วมมือจากประชาชน

6) ด้านความสามารถในการสื่อสาร นักการเมืองท้องถิ่น และมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับประชาชน

7) ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร นักการเมืองท้องถิ่นควรมีการบริหารจัดการปกครองหรือการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักและมีธรรมาภิบาล

8) ด้านจักษุมา (การมีวิสัยทัศน์) คือ การมองการณ์ไกลในการพัฒนาท้องถิ่น วิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มในอนาคตกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน

9) ด้านวิธูโร (ความเชี่ยวชาญงาน) คือ มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงาน ท้องถิ่นเชี่ยวชาญในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง หรือมีทักษะในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10) ด้านนิสสยสัมพันธ์ (การมีมนุษยสัมพันธ์) คือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับ ประชาชนประสานงานกับทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของ นักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มีประเด็นที่จะ นำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมือง ตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงสุด เมื่อ จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูงทุกด้าน มีทั้งหมด 7 ด้าน ได้ดังนี้ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านวิสัยทัศน์ 3) ด้านความรู้ความสามารถ 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 6) ด้านความสามารถในการสื่อสาร 7) ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร นักการเมืองท้องถิ่น ตำบลท่าขุนรามประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนัก รับรู้การปรับใช้นำหลักปาปนิคธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนา คุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และเป็นความสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำเป็น อย่างมากที่สุดเกี่ยวกับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทชนันท์กรณ ฝ้ายเทศ (2564) ได้วิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ ตามหลักสัปปุริสธรรมของประชาชนในเขต เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความนิยมความคิดเห็นต่อ คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบ ปัจจุบันส่วนบุคคล พบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ปัญหา อุปสรรค คือบุคลิกภาพ ของผู้นำเข้าถึงได้ยาก ไม่สื่อสารปัญหาอย่างตรงไปตรงมา และขาดการประสานงานกับชุมชน ดังนั้น

ควรปรับปรุงบุคลิกภาพของผู้นำทางการเมืองให้เข้าถึงได้ง่ายสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาและประสานงานกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอกล่าวว่าคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าความคิดเห็นมากที่สุดคือด้านการบริหารงาน ด้านบุคลิกภาพ และด้านการประสานงานชุมชนอยู่ในระดับมาก ตามลำดับคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงาน ด้านบุคลิกภาพ ด้านการประสานงานชุมชน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างของหลักปาปนิกรธรรมกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชรหลักปาปนิกรธรรม ผลการวิจัยพบว่า หลักปาปนิกรธรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) จักขุมา (มีวิสัยทัศน์) 2) วิจฺจโร (จัดการงานดี) และ 3) นิสสยสัมปັນโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.691^{**}$) ซึ่งบ่งชี้ว่า การนำหลักปาปนิกรธรรมมาใช้สามารถการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิต กิ่งเกล้า และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักปาปนิกรธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันอย่างมีนัยยะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แม้ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันตามตำแหน่งหน้าที่แต่มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน สามารถสะท้อนการผสานแนวคิดหลักปาปนิกรธรรม 3 กับหลักธรรมมาภิบาล 9 ได้ บ่งบอกเป็นคุณลักษณะที่พึงมีของผู้นำที่ดี จึงยอมรับสมมติฐาน ในด้านปัญหาและอุปสรรค ค้นพบว่าการมีส่วนร่วมในองค์กรมัก เป็นไปตามโครงสร้างหน้าที่มากกว่าความสนิทนตามความสมัครใจ และไม่ครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องภายนอกองค์กร อันพึงกระทำและสามารถสานต่อไปได้ ดังนั้นผู้บริหารที่ดีพร้อมด้วยหลักพุทธธรรมและคุณธรรม ย่อมแสดงถึงศักยภาพของการเป็นผู้นำที่พึงประสงค์ของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาครมากขึ้น

3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักปาปนิกธรรม ผลการวิจัยพบว่า ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น โดยกำหนดคุณลักษณะผู้นำสำคัญ ไว้ทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการสื่อสาร และด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร และการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ปาปนิกธรรม 3 และในการบูรณาการคุณลักษณะผู้นำ (คุณสมบัติของนักบริหารที่ดี) มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านจักษุมา (การมีวิสัยทัศน์) 2) ด้านวิธูโร (ความเชี่ยวชาญงาน) และ 3) ด้านนิสสยสัมปันโน (การมีมนุษยสัมพันธ์) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ แก้วนะ (2564) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล ในจังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า 1. ศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบ 2) ความเฉลียวฉลาด 3) ความริเริ่มมุ่งมั่น อยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ความเชื่อมั่นในตัวเอง 5) ความพร้อม 6) ความเข้าใจในงาน 7) ความสามารถควบคุม อยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาคูณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล พบว่า 1) การพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย ทำความรู้จักตนเอง สร้างวินัยในตนเอง ศึกษาที่มีการพัฒนาแสวงหาประสบการณ์ให้คำปรึกษาโดยรวมได้ร้อยละ 11.2 2) บทบาทของผู้บริหารเทศบาล ประกอบด้วย วางแผนจัดกา รื้องค์กร ส่งการประสานงานควบคุมงานส่งผลต่อ และการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล โดยรวมร้อยละ 23

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 เสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักปาปนิกรรม

จากองค์ความรู้ที่ได้จากแผนภาพเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตามหลักปาปนิกรรม โดยสามารถนำหลักปาปนิกรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มีทั้งหมด 7 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 3) ด้านความรู้ความสามารถ 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ 6) ด้านความสามารถในการสื่อสาร และ 7) ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ตามหลักปาปนิกรรม ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) วิธูโร (การจัดการที่ดี) นิสสยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์) นำไปประยุกต์กับคุณลักษณะผู้นำทั้ง 7 ด้าน เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ดังนี้

1) ด้านบุคลิกภาพ นักการเมืองท้องถิ่นคุณลักษณะทางกาย ทางจิตใจ และการแต่งกาย และมีบุคลิกภาพที่สง่างามเผย กระจายทาง มารยาท และกาลเทศะในสังคม

- 2) ด้านวิสัยทัศน์ นักการเมืองท้องถิ่นการมองอนาคตของผู้นำและสมาชิกในองค์กร และกำหนดจุดหมายปลายทางที่เชื่อมโยงกับภารกิจ ค่านิยม
- 3) ด้านความรู้ความสามารถ นักการเมืองท้องถิ่นเชี่ยวชาญ ความมีคุณสมบัติรู้แจ้งในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ผลงาน ความสามารถในการปฏิบัติงาน และความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
- 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักการเมืองท้องถิ่นพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกต่อกันในสังคม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีความรู้ ความสามารถรอบด้าน มีความกล้าตัดสินใจ
- 5) ด้านคุณธรรมจริยธรรม นักการเมืองท้องถิ่นพฤติกรรมที่แสดงออกในทางที่ดี ทั้งด้านร่างกาย วาจา และจิตใจ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมและยึดมั่นในพระศาสนา
- 6) ด้านความสามารถในการสื่อสาร นักการเมืองท้องถิ่นผู้ที่มีความสามารถหรือศิลปะในการจูงใจให้ผู้อื่นคิดตามหรือปฏิบัติตาม และปลุกกระแสความคิดใหม่ ค่านิยม
- 7) ด้านหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร นักการเมืองท้องถิ่นสร้างความมั่นใจว่าผู้นำดำเนินงานถูกต้องตามหลักเกณฑ์ข้อบังคับที่กำหนดไว้ในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยมีการประเมินและวิเคราะห์ข้อมูลจากชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถออกนโยบายที่ตรงจุดและเกิดผลในระยะยาว
2. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีการร่างนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำที่ประชาชนคาดหวัง ไม่ว่าจะเป็นด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต และความสามารถในการแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากประชาชน
3. นักการเมืองท้องถิ่นควรออกนโยบายที่มุ่งเน้นการรักษาสุขภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างเข้มงวด ซึ่งจะช่วยให้เกิดความยั่งยืนและสร้างคุณค่าให้กับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรส่งเสริมนโยบายตอบสนองความต้องการของประชาชนควรมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในทุกๆระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่น ชุมชน และสังคม โดยเปิดเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินและแสดงความคิดเห็น
2. นักการเมืองท้องถิ่นควรสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรคุณภาพและความรู้ความสามารถของผู้นำ ควรจัดโครงการอบรมที่เน้นการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ การสื่อสาร และการสร้างบุคลิกภาพที่เป็นแบบอย่างให้กับนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อให้เกิดคุณลักษณะผู้นำที่ประชาชนต้องการ
3. นักการเมืองท้องถิ่นควรส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ควรมีมาตรการและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนในการรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน โดยมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐกานต์ หงส์กุลเศรษฐ์. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 5(1), 17-31.
- นนท์ชนันท์กรณีย์ ฝ่ายเทศ. (2564). คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 3(1), 13-22.
- วันดี ชันแก้ว, สายัณห์ อินนันใจ และสมจิต ขอนวงศ์. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนองค์กรบริหารส่วนตำบลพลองตาเอี่ยม อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย*, 5(2), 66-80.

สุจิต กิ่งเกล้า และคณะ. (2562). การบูรณาการหลักป้าปณิกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของ ผู้บริหารสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรม*, 2(2), 34-43.

สุวรรณ แก้วนะ และคณะ. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล ใน จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารสังคมปริทรรศน์ มจร*, 10(3), 1-13.

Taro Yamane. (1987). *Elementary Sampling Theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

Guidelines for Teacher Development of School Administrators in Sri Thep District, Phetchabun Primary Educational Service Area 3 according to Pubbanimitta of Magga 7

Suntaree Sonsawan¹, Anon Methiworachat² and Winai Tongmun³

Received: July 05, 2024

Revised: September 11, 2025

Accepted: September 14, 2025

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the status of teacher development among school administrators in Sri Thep District, Phetchabun Primary Educational Service Area 3; and 2) to examine guidelines for teacher development of school administrators according to Pubbanimitta of Magga 7. This was the mixed-methods research. For quantitative research, data were collected from a sample of 209 respondents using questionnaires. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. In terms of qualitative research, focus groups were conducted with 7 key informants to outline teacher development guidelines and collect data using content analysis techniques. The results of the research found that 1) the level of teacher development among school administrators in Sri Thep District was high (\bar{X} = 4.27, SD = 0.71); 2) teacher development guidelines according to Pubbanimitta of Magga 7 focused on needs

¹ Nakhon Sawan Primary Educational Service Area 3

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: Suntari797@gmail.com, Tel.0650329947

identification, planning, implementation, monitoring, and evaluation. School administrators should create a trustworthy environment, communicate openly, conduct surveys, analyze results, summarize data, and establish clear goals including promote motivation and continuous development.

Keywords: teacher development, school administrators, Pubbanimitta of Magga 7

แนวทางการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักธรรมาภิบาลแห่งมรรค 7

สุนทรี สอนสวรรค์⁴ อานนท์ เมธีวรฉัตร⁵ และ วินัย ทองมัน⁶

Received: July 05, 2024

Revised: September 11, 2025

Accepted: September 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลแห่งมรรค 7 โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 209 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสนทนากลุ่มเพื่อร่างแนวทางการพัฒนาครู และเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, $SD = 0.71$) 2) แนวทางการพัฒนาครูตามหลักธรรมาภิบาลแห่งมรรค 7 มุ่งเน้นการหาความต้องการ การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามและประเมินผล โดยผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่น่าเชื่อถือ สื่อสารอย่างเปิดเผย จัดทำแบบสำรวจ วิเคราะห์ผลลัพธ์และสรุปข้อมูล กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน รวมทั้งส่งเสริมแรงจูงใจและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

⁴ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3; Nakhon Sawan Primary Educational Service Area 3

⁵⁻⁶ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: Suntari797@gmail.com, Tel.0650329947

คำสำคัญ: การพัฒนาครู, ผู้บริหารสถานศึกษา, หลักธรรมบพุนิเทศแห่งมรรค 7

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดนโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาแห่งชาติ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในฐานะวิชาชีพชั้นสูง อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและมาตรฐานการศึกษาไทย โดยกฎหมายดังกล่าวได้เน้นย้ำถึงการสร้างระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวิทยาการในศตวรรษที่ 21 ครูถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ หล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งยังมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ดังนั้น การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบจึงมีความจำเป็น ทั้งด้านความรู้ทางวิชาการ ทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนอกจากนี้ การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันยังมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่าครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาครูจึงมิใช่เพียงการอบรมหรือพัฒนาความรู้ในระยะสั้น แต่ควรเป็นกระบวนการที่มีการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทั้ง 4 ฉบับ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, 2545, 2553, 2562)

ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นครูมืออาชีพที่มีความรอบรู้ทั้งเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี พร้อมทั้งจะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ เพื่อให้แข่งขันและปรับตัวได้ในสังคมปัจจุบัน (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

จากการศึกษาแผนพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่ามีกระบวนการพัฒนาครู 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการประเมินผล อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ยังสะท้อนให้เห็น จุดอ่อนด้านการพัฒนาบุคลากร

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมบัพนิมิตแห่งมรรค 7 ได้แก่ กัลยาณมิตตตา สีสัมปทา ฉันทสัมปทา อุตตสัมปทา ทิฏฐิสัมปทา อปฺปมาทสัมปทา และโยนิโสมนสิการสัมปทา ซึ่งเป็น หลักการที่สามารถนำมาใช้พัฒนาครูให้มีคุณภาพและศักยภาพสูงขึ้น

ดังนั้น จากช่องว่างขององค์ความรู้ที่ยังขาดการศึกษาลึกซึ้งเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา ครูตามหลักธรรมบัพนิมิตแห่งมรรค 7 ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะศึกษาประเด็นนี้ เพื่อใช้เป็นแนว ทางการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทางการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักธรรมบัพนิมิตแห่งมรรค 7

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) แบ่งการวิจัย ออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยทำการแจก แบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 คน ครู จำนวน 351 คน จากสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 15 แห่ง รวมทั้งสิ้น จำนวน 374 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยการ สุ่มอย่างง่ายและคิดสัดส่วนโดยเพิ่มจำนวนของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากมีจำนวนน้อย ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 คน ครู จำนวน 186 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 209 คน

แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน ตอนที่ 2 การพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการหาความต้องการในการพัฒนา 2. ด้านวางแผนในการพัฒนาบุคลากร 3. ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากร 4. ด้านการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร โดยเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละข้อคำถามซึ่งมีค่าความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00 จากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของ Cronbach ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่ได้คือ 0.77 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักบุญนิมิตแห่งมรรค 7 โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 รูป/คน กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาจำนวน 1 คน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และ 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาครูจำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยนำผลรายชื่อที่มีระดับการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีค่าต่ำสุดด้านละ 1 ชื่อ มาร่างเป็นประเด็นการพิจารณาในการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการพัฒนาคูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 3

สภาพการพัฒนาคู ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพการพัฒนาคู (n=209)			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การหาความต้องการในการพัฒนา	4.23	0.72	มาก	4
2. การวางแผนในการพัฒนาบุคลากร	4.29	0.71	มาก	2
3. การดำเนินการพัฒนาบุคลากร	4.26	0.71	มาก	3
4. การติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร	4.30	0.71	มาก	1
รวมเฉลี่ย	4.27	0.71	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการพัฒนาคูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.71) รองลงมา คือ ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.71) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผนในการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.72)

2. แนวทางการพัฒนาคูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักบุญนิมิตแห่งมรรค 7 พบว่า

ด้านที่ 1 ด้านการหาความต้องการในการพัฒนา ผู้บริหารควรออกแบบแบบสำรวจเพื่อพัฒนาด้านวิชาการของครู โดยสร้างบรรยากาศที่เชื่อถือให้ครูและตอบสนองต่อความคิดเห็นของครูอย่างจริงจัง วิเคราะห์ผลลัพธ์อย่างรอบคอบ กำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจนก่อนออกแบบ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจเพื่อสรุปข้อมูลและสร้างแรงจูงใจให้ครู ใช้ช่องทางหลากหลายในการแจกแบบสำรวจ กำหนดเป้าหมายชัดเจนและสื่อสารเปิดเผยแก่ครูในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

ด้านที่ 2 ด้านการวางแผนในการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารการวางแผนการจัดซื้ออุปกรณ์ การสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การติดตามและประเมินผลการใช้งาน การปรับทัศนคติและความเชื่อ เพื่อสร้างคุณภาพการศึกษา สร้างแรงจูงใจให้ครู ส่งเสริมสวัสดิการและการพัฒนาคู

สนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม ตรวจสอบแผนการพัฒนาคูครูในด้านการจัดหาอุปกรณ์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ด้านที่ 3 ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคูครูทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติงาน และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนา โดยสื่อสารเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และตรวจสอบผลการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงบรรยากาศการทำงานให้มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ในองค์กร

ด้านที่ 4 ด้านการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารควรประเมินการสื่อสารแผนการพัฒนาคูครู เพื่อปรับปรุงแผนการพัฒนาคูครูตามความต้องการของบุคลากร และเปิดโอกาสให้พนักงานเสนอความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงแผนการพัฒนา ติดตามและประเมินผลแผนกิจกรรมพัฒนาคูครู และเก็บรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของแผนพัฒนาคูครูอย่างสม่ำเสมอ ผ่านแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และเอกสาร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคูครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักธรรมาภิบาลแห่งมรรค 7 ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับทางการพัฒนาคูครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดจุดเน้นในการส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญ ในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศและมีเป้าประสงค์ให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีขับเคลื่อนในการพัฒนาคูครูอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งการพัฒนาคูครูตามนโยบาย ของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพร อ่วมเพ็ง และชญาพิมพ์ อูสาโท. (2563) พบว่า แนวทางการพัฒนาคูครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล ตาม

แนวความคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการจัดการเรียนรู้รูปแบบบูรณาการ โดยใช้กระบวนการพัฒนาครูของ Castetter 4 ด้าน ดังนี้ 1) การหาความจำเป็นในการพัฒนาครู 2) การวางแผนการพัฒนาครู 3) การนำแผนพัฒนาครูไปปฏิบัติ 4) การประเมินผลการพัฒนาครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักธรรมบุพนิมิตแห่งมรรค 7 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การหาความต้องการในการพัฒนา พบว่า มีระดับการพัฒนาครู อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารได้ออกแบบแบบสำรวจที่เน้นความหลากหลายด้วยการใช้คำถามที่เรียบง่ายเพื่อสนับสนุนการตอบสนองที่หลากหลาย และมีตัวเลือกสำหรับครูที่ไม่ต้องการตอบคำถาม โดยผู้บริหารได้สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและเชื่อถือให้ครูตอบแบบสำรวจโดยไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้ครูสามารถให้คำตอบอย่างซื่อสัตย์ การตอบสนองต่อความคิดเห็นของครูมีความสำคัญและผู้บริหารจะปฏิบัติตามความคิดเห็นดังกล่าวอย่างจริงจัง วิเคราะห์ผลลัพธ์ของแบบสำรวจอย่างรอบคอบโดยการระบุรูปแบบและแนวโน้มของข้อมูล โดยหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์หรือตัดสินของครูจากผลตอบแบบสำรวจ และมุ่งหาโอกาสในการพัฒนาบุคลากรโดยรวมสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ ปัญญาวิง, ไกรวิชัย ดีอม และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน (2565) พบว่า 1) ความต้องการการพัฒนาตนเองของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความต้องการพัฒนาตนเองของครูสูงสุดคือ ด้านการฝึกอบรม รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูในสถานศึกษา ส่วนต่ำสุด คือ ด้านการศึกษาต่อ.

ด้านที่ 2 การวางแผนในการพัฒนาบุคลากร มีสภาพการพัฒนาครู อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารได้วางแผนการจัดซื้ออุปกรณ์ตามขั้นตอนที่กำหนดเพื่อปรับปรุงแผนการจัดซื้ออุปกรณ์ โดยการสื่อสารอย่างชัดเจนกับผู้ที่เกี่ยวข้องและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากบุคลากร เพื่อเสริมความเป็นประโยชน์และประสิทธิภาพของการใช้งานอุปกรณ์ การวางแผนการติดตามและประเมินผลการใช้งานอุปกรณ์อย่างใกล้ชิดมีความสำคัญ เพื่อให้มั่นใจว่าการใช้งานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด การวางแผนปรับทัศนคติและความเชื่อเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาผ่านการฝึกอบรม การพัฒนาสภาพแวดล้อม การสนับสนุนให้คำปรึกษาและโค้ช การใช้เทคนิคการสะท้อนความคิด เพื่อสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รวมถึงการนำเสนอกรณีศึกษา ตัวอย่างการประเมิน และการให้ข้อเสนอแนะ การวางแผนสร้างแรงจูงใจให้ครูผ่านกิจกรรมพิเศษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาลีภัทร์ ทองขาว (2561) พบว่า การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ) โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อยตามลำดับ ดังนี้ 1) การประเมินความต้องการในการพัฒนาบุคลากร 2) การประเมินผลการพัฒนาบุคลากร 3) การออกแบบวิธีการพัฒนาบุคลากร และ 4) การดำเนินการพัฒนาบุคลากร

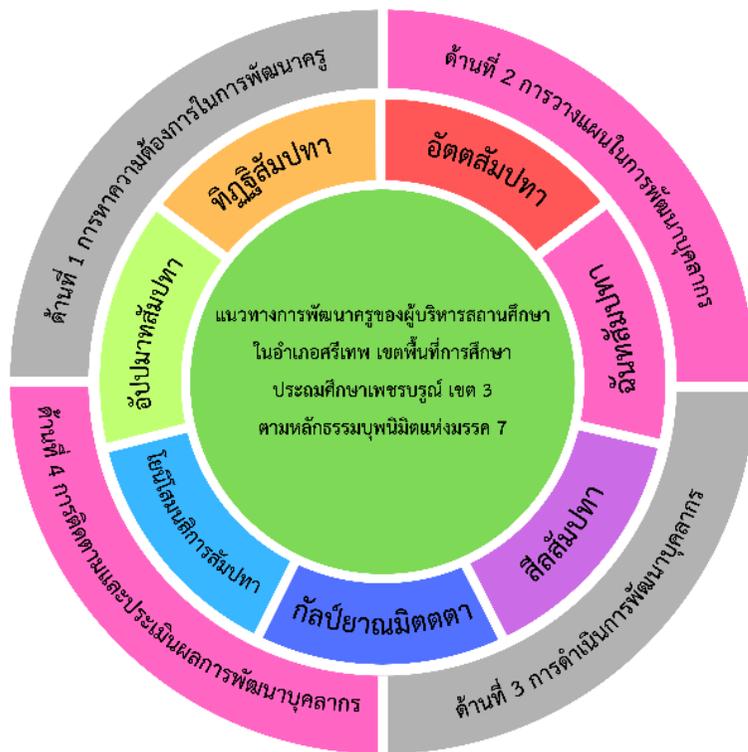
ด้านที่ 3 การดำเนินการพัฒนาบุคลากร มีสภาพการพัฒนาครู อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารกำหนดเป้าหมายการดำเนินการอย่างชัดเจนเพื่อการพัฒนาครูโดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและเสริมสร้างความรู้ใหม่ นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนา และเลือกวิธีการที่เหมาะสมสื่อสารเพื่อพัฒนาบุคลากรและสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานร่วม การจัดประชุมเป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำเสนอแนวทางการพัฒนาครู โดยสังเกตการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรหลังกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมพันธ์ชัย สิริปิยานนท์ และอดุลย์ วังศรีคุณ (2565) พบว่า การดำเนินการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินการพัฒนาครู รองลงมา คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาครูและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดทำแผนการพัฒนาครู

ด้านที่ 4 การติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรมีสภาพการพัฒนาครู อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารใช้การสำรวจและการสนทนาเป็นเครื่องมือในการประเมินการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการพัฒนาบุคลากร เพื่อปรับปรุงแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร การเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะช่วยสร้างความเข้าใจและปรับปรุงแผนการพัฒนาอย่างมีวัตถุประสงค์ เน้นการประเมินผลเชิงพัฒนาโดยการวัดความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร รวมถึงการใช้ผลการประเมินในการวางแผนการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของบุคลากร เพื่อเสริมทรัพยากร ปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้และร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาการศึกษาของเด็กโดยต่อเนื่อง การติดตามและการประเมินผลของแผนกิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีการและเทคนิคที่เหมาะสม

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร อินทรธรรม, วิทรี วิภาหัส และประหยัด ฤชากุล. (2563) พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมากดังนี้ 1) ด้านการศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้ข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ 2) ด้านการสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมในการพัฒนา องค์กรวิชาชีพ 3) ด้านการสำรวจ และประเมินตนเองของครู 4) ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่าย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาครูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักกรรมบุพนิมิตแห่งมรรค 7 ทั้ง 4 ด้านนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะมีการดำเนินการพัฒนาโดยเร็วโดยมีลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย เพื่อให้เกิดกระบวนการที่พัฒนา ดังนี้คือ

ลำดับที่ 1 ด้านการหาความต้องการในการพัฒนา ผู้บริหารควรออกแบบแบบสำรวจเพื่อพัฒนาด้านวิชาการของครู โดยสร้างบรรยากาศที่เชื่อถือให้ครูและตอบสนองต่อความคิดเห็นของครูอย่างจริงจัง วิเคราะห์ผลลัพธ์อย่างรอบคอบ กำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจนก่อนออกแบบวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจเพื่อสรุปข้อมูลและสร้างแรงจูงใจให้ครู ใช้ช่องทางหลากหลายในการแจกแบบสำรวจ กำหนดเป้าหมายชัดเจนและสื่อสารเปิดเผยแก่ครูในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

ลำดับที่ 2 ด้านการวางแผนในการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารการวางแผนการจัดซื้ออุปกรณ์ การสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การติดตามและประเมินผลการใช้งาน การปรับทัศนคติและความเชื่อ เพื่อสร้างคุณภาพการศึกษา สร้างแรงจูงใจให้ครู ส่งเสริมสวัสดิการและการพัฒนาครู สนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม ตรวจสอบแผนการพัฒนาคูในด้านการจัดหาอุปกรณ์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ลำดับที่ 3 ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาครูทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติงาน และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนา โดยสื่อสารเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และตรวจสอบผลการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงบรรยากาศการทำงานให้มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ในองค์กร

ลำดับที่ 4 ด้านการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารควรประเมินการสื่อสารแผนการพัฒนาบุคลากร เพื่อปรับปรุงแผนการพัฒนาตามความต้องการของบุคลากร และเปิดโอกาสให้พนักงานเสนอความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงแผนการพัฒนา ติดตามและประเมินผลแผนกิจกรรมพัฒนาบุคลากร และเก็บรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้าของแผนพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ผ่านแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และเอกสาร

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้แนวทางที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ค้นพบสภาพการพัฒนาคูของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอศรีเทพ เขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ใน 4 ด้าน ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ควรมีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำแบบสำรวจเพื่อหาความต้องการในการพัฒนาของครู
2. สถานศึกษาคควรมีนโยบายในการจัดทำแผนการพัฒนาคูเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาคูการศึกษาของสถานศึกษา
3. ผู้บริหารการศึกษาคควรมีนโยบายในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาคู
4. โครงการ/กิจกรรมการพัฒนาคูควรมีการดำเนินการพัฒนาคูอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำนักงานเขตพื้นที่และโรงเรียนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในแต่ละด้าน (การสำรวจ การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล) เพื่อยกระดับคุณภาพครูตามหลักธรรมบพูนิมิตแห่งมรรค 7 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร อ่วมเพ็ง และชญาพิมพ์ อูสาโท. (2563). แนวทางการพัฒนาคูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล ตามแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2), 1-19.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุง*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : บริษัทสุวีรียาสาน.
- ปาลีภัทร์ ทองขาว. (2561). *การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวัดดอนหวาย (นครรัฐประสาธ)* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545, 19 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก, หน้า 16-21.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553, 22 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก, หน้า 1-3.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 49-53.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 15 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 24 ก, หน้า 1-23.

เยาวลักษณ์ ปัญญาวัจ, ไกรวิชญ์ ดีเอม และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน. (2565). การศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 3(3), 13-25.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนคติต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.

สันห์ชัย สิริปยานนท์ และอดุลย์ วังศรีคุณ. (2565). การศึกษาการดำเนินการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. *Journal of Modern Learning Development*, 7(6), 269-279.

สิริพร อินทรธรรม, วิทร วิภาหัส และประหยัด ฤชากุล. (2566). การศึกษาแนวทางสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 9(2), 63-72.

Effectiveness of Irrigation Water Management of Phufa Development Center Project under the Royal Initiative Nan Province

Worachai Thanakanthat¹, Worapat Khumpong² and Phrakru Sutananthapandit³

Received: February 20, 2025

Revised: September 16, 2025

Accepted: September 17, 2025

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the effectiveness of irrigation water management of the Phufa Development Center project; 2) to compare the effectiveness of participatory irrigation water management among water user groups in the Phufa Development Center project area classified by personal factors; and 3) to present the application of Iddhipada 4 to promote the effectiveness of irrigation water management in the Phufa Development Center project. This was the mixed-methods research. A conceptual framework in line with the Royal Irrigation Department's mission was conducted. The population consisted of 149 people who participated in the agricultural project in the Phu Fa Development Center project area, Bo Kluea District, and the expansion area in Chaloe Phra Kiat District, Nan Province. The sample size was calculated using Taro Yamane's formula, resulting in a sample of 110 people with a reliability of 0.931. Data were analyzed using basic statistics and in-depth interviews with 10 key informants. Descriptive content analysis

¹ PHUFA DEVELOPMENT CENTER PROJECT

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

Corresponding author, e-mail: worachaiirrinew@gmail.com, Tel. 096-3854398

was used. The results of the research found that 1) overall, effectiveness of irrigation water management in the Phufa Development Center project was high ($\bar{X} = 4.02$); 2) a comparative study of the effectiveness of irrigation water management of the Phufa Development Center project classified by personal factors found that gender had no significant differences in their opinions on the effectiveness of irrigation water management. Therefore, the hypothesis was rejected. Differences in age, education level, occupation, and income showed statistically significant differences at .05. Therefore, the hypothesis was accepted; 3) the application of Iddhipada 4 to promote the effectiveness of irrigation water management of the Phufa Development Center project revealed that staff members were willing to sincerely help the people, took pride in their work, and accepted regulations. This resulted in members of the water user group developing discipline, shared responsibility, punctuality, unity, and mutual support. They were knowledgeable about water use planning and developing water management models. They were diligent, patient, responsible, and meticulous in their work. In a highly competitive society, they established clear goals and achieved sustainable problem-solving. They used wisdom to analyze and deliberate to address problems, understood the underlying factors, and implemented actions to achieve the established objectives.

Keywords: water management, effectiveness, Iddhipada 4

ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน

วรชัย ธนกันต์ธัช⁴ วรปรัชญ์ คำพงษ์⁵ และพระครูสุตตันตบดินจิตต์⁶

Received: February 20, 2025

Revised: September 16, 2025

Accepted: September 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ 2) เปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) นำเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธีใช้กรอบแนวคิดการวิจัยตามพันธกิจของกรมชลประทาน ประชากรที่ศึกษาได้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการทำการเกษตรในพื้นที่โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ อ.ป่อเกลือ และพื้นที่ขยายผล อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน จำนวน 149 ราย คำนวณด้วยสูตรของทาโร ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง 110 คน มีค่าความเชื่อมั่น 0.931 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) 2) ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

⁴ โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานชลประทานที่ 2 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์; PHUFA DEVELOPMENT CENTER PROJECT

⁵⁻⁶ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

Corresponding author, e-mail: worachaiirrinew@gmail.com, Tel. 096-3854398

เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานมีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือราษฎรด้วยความใจจริง ภูมิใจในงานที่รับผิดชอบอยู่ และยอมรับกฎระเบียบ ทำให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบร่วมกัน ตรงเวลา มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้จักการวางแผนการใช้น้ำ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการน้ำ มีความเพียรพยายาม อดทนอดกลั้น มีความรับผิดชอบต่อรอบคอบในการปฏิบัติงาน ท่ามกลางสังคมที่แข่งขันสูง มีเป้าหมายชัดเจน แก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน ใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ที่ตรงตรง เพื่อรับมือกับปัญหา เข้าใจในเหตุปัจจัย เพื่อดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการน้ำ, ประสิทธิภาพ, อิทธิบาท 4

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่าง จำกัด ประเทศต่างๆ ในโลกรวมทั้งประเทศไทย ต่างก็ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในทุกภาคส่วน ปัญหาจะเกิดขึ้นถี่และทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับจากสาเหตุต่างๆ โดยภาคเกษตรกรรมเป็นส่วนที่ต้องใช้น้ำจำนวนมากในการทำ การเกษตร ดังนั้นทิศทางการบริหารจัดการน้ำชลประทานจึงมุ่งไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ ประโยชน์จากน้ำชลประทานที่ได้รับการพัฒนาแล้วด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการ เพิ่มประสิทธิภาพการชลประทานด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มคุณค่าของน้ำชลประทานโดยมี ขบวนการที่สำคัญที่สุดคือการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ชลประทาน (ฝ่ายจัดสรรและบำรุงระบบชลประทาน, 2554) อย่างจริงจัง และกรมชลประทานเป็น องค์กรหนึ่งของภาครัฐ มีภารกิจหลักในการจัดการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอและทั่วถึงด้วยความ เป็นธรรม มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มพื้นที่ชลประทานให้ ครอบคลุมตอบสนองความต้องการของ ประชาชน ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ ตามภารกิจอย่างเหมาะสม ตลอดจน

เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำและการบริหาร จัดการน้ำ ซึ่งการดำเนินงานของ กรมชลประทานดังกล่าว ส่งผลกระทบบ้างในทางบวกและทางลบ โดยตรงกับประชาชน ดังนั้น กรม ชลประทานจึงได้มีการปรับเปลี่ยนทั้งในส่วนของการบริหาร (Admin) และการบริหารจัดการ ชลประทานให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สำหรับในส่วนของการ บริหารจัดการชลประทาน กรมชลประทานจะ เปลี่ยนแปลงการบริการจัดการชลประทานในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการจัดการ โดยรัฐเป็นหลัก ไปสู่การ บริหารจัดการชลประทานยุคใหม่ ซึ่งก็คือการบริหาร จัดการชลประทานโดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจบริหารจัดการน้ำ การดำเนินงานที่ เกี่ยวข้อง เช่น ในด้านการก่อสร้าง การส่งน้ำแล การบำรุงรักษากรมชลประทาน ได้ปรับเปลี่ยนแนว ทางการบริหารจัดการน้ำ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดย เปิดโอกาสให้ประชาชน เกษตรกร รวมไปถึงกลุ่มผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำมาก ขึ้น โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ 2561 เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตรและการอุปโภคบริโภคในช่วงฤดูแล้ง แต่การที่ พื้นที่ยังคงประสบปัญหาขาดแคลนน้ำอย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการบริหารจัดการ น้ำแบบบนลงล่างและการทำงานแบบแยกส่วน ส่งผลให้การจัดสรรน้ำไม่ทั่วถึง อีกทั้งการมีส่วนร่วม ของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ชุมชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองเมื่อเกิดวิกฤต จึง จำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอย่างแท้จริง เป็นเรื่องที่มี ความสำคัญและจำเป็นโดยไม่มุ่งเน้นเฉพาะการจัดหาน้ำ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำแต่ จะต้องสะท้อนความต้องการของชุมชน และสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของในทรัพยากร ผู้ใช้น้ำจึงต้อง ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้บริหาร ผู้จัดการ ผู้พัฒนา และอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ซึ่งจะทำให้สามารถใช้น้ำได้ อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลจากปริมาณที่มีจำกัด การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำจะทำให้เกิด ประโยชน์ในการทำงาน สร้างผลกระทบทางบวกต่อผู้ใช้น้ำ เป็นเครื่องมือสำคัญให้ผู้ใช้น้ำตระหนัก ถึงปัญหา ช่วยสนับสนุนการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ การแก้ปัญหา การตัดสินใจร่วมกัน และ การทำกิจกรรมร่วมกัน การศึกษารูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร น้ำ ของผู้ใช้น้ำทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ ในแต่ละพื้นที่ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมทั้งรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการ

บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาพื้นที่ และที่สำคัญ คือ การใช้น้ำที่ประหยัดมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม นามาซึ่งประโยชน์สูงสุดของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำมีความยุติธรรม และลดการต่อต้านและข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน ดำเนินงานสนองแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพชีวิตของราษฎร การให้การศึกษา การสาธารณสุข รวมถึงการพัฒนาแหล่งน้ำ การประกอบอาชีพทั้งการเพาะปลูก และปศุสัตว์ พร้อมทั้งการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างต้นแบบการพัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาไปสู่ประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งการสืบสาน อนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการคำนึงถึงการสร้างอาชีพให้ราษฎรในพื้นที่ โดยใช้วิธีการปลูกป่าทดแทนในลักษณะที่ต้องไม่กระทบกับวิถีชีวิตของราษฎร และให้ราษฎรสามารถสร้างรายได้จากป่าได้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการ เพื่อให้การพัฒนาเกิดความครอบคลุมในทุกมิติ และเกิดความยั่งยืนยั่งยืน ตลอดจนสามารถต่อยอดขยายผลการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ไปสู่พื้นที่อื่นได้ต่อไป

การบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน มีบทบาทสำคัญต่อการจัดสรรน้ำที่ทั่วถึง เป็นธรรม และลดความขัดแย้งในชุมชน แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำไม่ครอบคลุมทุกขั้นตอน ทั้งด้านการบริหาร การจัดการ การพัฒนา และการอนุรักษ์ จึงอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำ และความยั่งยืนของโครงการ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล และนำเสนอการประยุกต์หลักกอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและยกระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ กรอบแนวคิดการวิจัยใช้ตามพันธกิจของกรมชลประทาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) พัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล 2) บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม 3) ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม 4) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ และหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่ทำ 2) วิริยะ คือ ความพากเพียรและขยันอย่างต่อเนื่อง 3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ มุ่งมั่น และรับผิดชอบสิ่งนั้นๆ 4) วิมังสา คือ ความตระหนักไตร่ตรองถึงเหตุและผลด้วยปัญญา ประชากรที่ศึกษาได้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการทำการเกษตรในเขตพื้นที่โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ่อเกลือ และพื้นที่ขยายผล และพื้นที่ขยายผล อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน จำนวน 149 ราย นำมาคำนวณด้วยสูตรของทาโร ยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 110 คน
2. การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สามารถคำนวณ

ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.931 กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane จากจำนวนประชากรทั้งหมด 149 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 คน จากเกษตรกรที่ทำการเกษตรในเขตพื้นที่โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอป่าสัก จังหวัดน่าน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้น และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กลุ่มข้าราชการและพนักงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา และนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.87) โดยด้านที่มีประสิทธิผลสูงสุดคือ การพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล ($\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.88) รองลงมาคือ การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ทัวถึง และเป็นธรรม ($\bar{X} = 4.06$ S.D. = 0.95) ส่วนด้านการดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ และด้านการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำและการบริหารจัดการน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ ($\bar{X} = 3.70$ S.D. = 0.99)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ขณะที่ประชาชนที่มีอายุ

ต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน อาชีพต่างกัน และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน ควรมีการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

3.1 ด้านฉันทะ

- 1) เจ้าหน้าที่ทุกคนมีความภาคภูมิใจในงานที่รับผิดชอบ
- 2) ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและพร้อมให้ความช่วยเหลือประชาชนด้วยใจจริง
- 3) ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความสามัคคี

เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

3.2 ด้านวิริยะ

- 1) ดำเนินการบริหารจัดการน้ำด้วยความตั้งใจ ไม่ย่อท้อ และมุ่งมั่นเพื่อบรรลุเป้าหมาย
- 2) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการศึกษา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) แสดงออกถึงความอดทนและตรงต่อเวลา ส่งผลให้งานบรรลุผลสำเร็จ และสามารถแก้ไขปัญหาภายในกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ด้านจิตตะ

- 1) ปฏิบัติงานด้วยสมาธิ ความรอบคอบ และความรับผิดชอบ
- 2) มุ่งเน้นการทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยไม่วอกแวกกับสิ่งอื่น
- 3) ทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น สามารถรับมือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทัน่วงที และแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว

3.4 ด้านวิมังสา

- 1) ใช้การคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจในการบริหารจัดการน้ำ
- 2) พิจารณาและแยกแยะปัญหาอย่างมีเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ภัยแล้งหรือน้ำท่วม

3) ช่วยให้การจัดการน้ำสอดคล้องกับเป้าหมาย มีความเหมาะสม และเกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน สามารถบริหารจัดการได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพัวสนิม จังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพัวสนิม จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.72) ด้านการปฏิบัติตามแผน ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.72) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.68) และด้านการปรับปรุงแก้ไข ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.75) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจักรพันธ์ จุกวโร (จันทร์แรง) (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ในข้อที่ว่าเจ้าหน้าที่มีความกระฉับกระเฉง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ในระดับมากด้านอาคารสถานที่ โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ในข้อที่ว่า สถานที่ตั้งของเทศบาลสะดวกแก่การไปใช้บริการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สถานที่ตั้งของเทศบาลสะดวกแก่การไปใช้บริการ มีป้ายบอกที่ตั้งของเทศบาลอย่างชัดเจนความสวยงามของการจัดสวนและต้นไม้รอบๆ เทศบาลความสะอาดของสถานที่โดยรอบของเทศบาลความเพียงพอของเก้าอี้ที่ผู้ให้บริการนั่งรอรับบริการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เทศบาลได้จัดสรรสถานที่และวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการให้บริการประชาชน

2. ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทำให้รู้ว่า เพศต่างกัน ไม่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของ

โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล สังวร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการปัญหา อุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการปัญหาอุทกภัย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน โดยภาพรวมแตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์สมประสงค์ ปรีชาโน (ตุ้มทอง) (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ ศรีสมบัติ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสันผักหวานก้ออำเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนก้ออำเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนก้ออำเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนที่มีก้ออำเภอและรายได้ก้อมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสันผักหวานก้อไม่แตกต่างกันก้อจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ, ระดับการศึกษาและอาชีพก้อมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุริยมณฑโว (มาธรรม) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี อาชีพและรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ

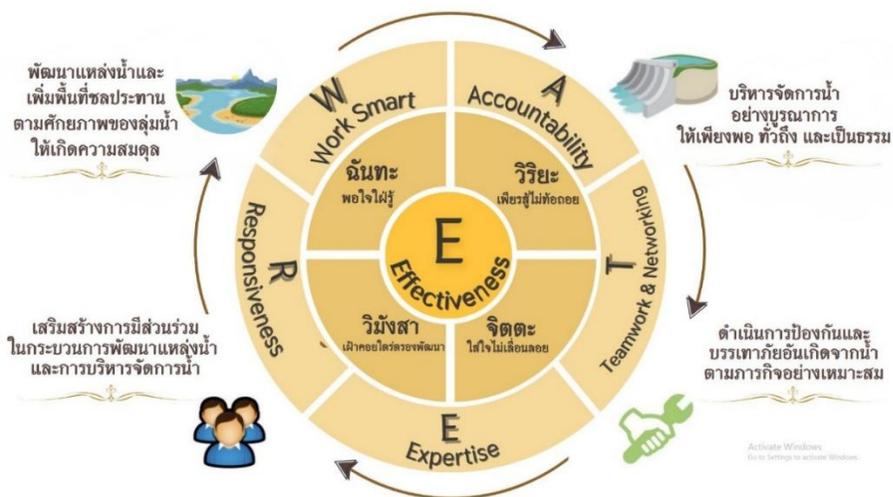
ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ผลการวิจัยสามารถนำมาเสนอการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ โดยนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียร) ด้านจิตตะ (ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ) และด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์พงศธร ปภงฺกโร (ทุมชะ) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี เป็นการบูรณาการกิจกรรมโครงการของทางเทศบาล ของทางชุมชนและของทางวัดให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยการบูรณาการในทุก ๆ เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับ ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณีพิธีกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐคือเทศบาลผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลวัดในเขตเทศบาลที่จะเป็นการชักชวนเชิญชวนประชาชนในพื้นที่เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในเรื่องของการให้ทาน การรักษาศีล และมีการอบรมขัดเกลาจิตใจในเรื่องของธรรมะทางพระพุทธศาสนาอิทธิบาท 4 ที่จะเป็นการโยงในเรื่องของการประกอบอาชีพที่อยู่บนพื้นฐานของอิทธิบาท 4 ให้ประชาชนนั้นมีความรู้มีความเข้าใจสูงรูปแบบการปฏิบัติและใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตอันจะส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนทางพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุขและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระชวลวิทย์ อคฺคธมฺโม (เจนดลวาทกร) (2562) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 เพื่อความสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิบาท ๔ พบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไม่ประสบความสำเร็จนั้นเกิดจากขาดฉันทะ ขาดวิริยะ ขาดจิตตะ ขาดวิมังสา เมื่อบุคคลขาดอิทธิบาทข้อหนึ่งข้อใดในธรรมทั้งสี่ประการนี้ ย่อมส่งผล

โดยตรงต่อระบบความเชื่อ ทศนคติ นิสัย และพฤติกรรมของเขา ซึ่งชุดความคิดความเชื่อเหล่านี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกัน ระหว่างคนที่ประสบความสำเร็จกับคนที่ไม่ประสบความสำเร็จ สาเหตุสำคัญก็มาจากขาดคุณธรรมสู่ความสำเร็จ คือ อิทธิบาท 4 นั่นเอง

องค์ความรู้ใหม่

ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน คือ การนำเอาเครื่องมือและเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุลบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ทัวถึง และเป็นธรรม ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ โดยนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียร) ด้านจิตตะ (ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ) และด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) ซึ่งผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยคือ “WATER for all” Work Smart เก่งงาน เก่งคิด Accountability รับผิดชอบงาน Teamwork & Networking ร่วมมือร่วมประสาน Expertise เชี่ยวชาญงานที่ทำ Responsiveness นำประโยชน์สู่ประชาชน แสดงเป็นภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

1. Work Smart = เก่งงาน เก่งคิด ใช้ความรอบรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงกระบวนการงานอย่างสม่ำเสมอ สร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงอย่างทันการณ์

2. Accountability = รับผิดชอบงาน รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย พร้อมรับการตรวจสอบ และรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง

3. Teamwork & Networking = ร่วมมือร่วมประสานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น สร้างเครือข่ายในการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ เพื่อประโยชน์ในงาน

4. Expertise = เชี่ยวชาญงานที่ศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมความชำนาญในงานที่รับผิดชอบ จนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการ และเทคโนโลยีต่าง ๆ

5. Responsiveness = นำประโยชน์สู่ประชาชน เต็มใจช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ แก้ปัญหา พร้อมให้บริการประชาชนด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ควรมีนโยบายในการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการโดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

2. โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ควรมีนโยบายการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ ในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพ ทั้งในส่วนของการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและการป้องกันแก้ไขปัญหาในระยะยาว ให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

3. โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริและรัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำที่มากขึ้น โดยเฉพาะการบูรณาการหลักพุทธธรรม ทั้งนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

เห็นคุณค่าของการใช้น้ำ อีกทั้งนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มพื้นที่ชลประทานและการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาปัญหา อุปสรรค การนำระเบียบข้อบังคับต่างๆ มาใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำด้านพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน การบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธธรรม ทั้งในส่วนของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ
3. โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ควรดำเนินการโครงการด้านพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน กับหน่วยงานที่ร่วมกันบูรณาการจัดทำโครงการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ศรีสมบัติ. (2559). *การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลสันผักหวานกอำเภอดงกจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจักรพันธ์ จุกวโร (จันทร์แรง). (2560). *ประสิทธิผลการบริหารตามหลักสังคหวัดอุตรธรรมของเทศบาลตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม). (2561). *ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูลี อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระชวลิตวิทย์ อัครมโม่ (เจนดลวาท). (2562). *การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 เพื่อความสำเร็จ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์สมประสงค์ ปรีชาโน (ตุ้มทอง). (2561). *สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วน ตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา*. (สารนิพนธ์รัฐ ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี). (2561). *ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมือง พนัสนิคม จังหวัดชลบุรี*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์พงศธร ปภังกร (ทุมชะ). (2564). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของ เทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- กรมชลประทาน. (2554). *การบริหารจัดการน้ำโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน.
- สุวิมล สัจวร. (2561). *การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด สิงห์บุรี*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Performance Using Information Technology of Subdistrict Administrative Organization personnel in Mae Charim District, Nan Province

Pratipa Juntasorn¹, Phrakru Sutananthapandit² and Worapat Khumpong³

Received: February 19, 2025

Revised: September 15, 2024

Accepted: September 17, 2025

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of performance using information technology of Subdistrict Administrative Organization personnel in Mae Charim District, Nan Province; 2) to compare performance using information technology of Subdistrict Administrative Organizations personnel in Mae Charim District classified by personal factors; and 3) to propose the development of performance using information technology of Subdistrict Administrative Organizations personnel in Mae Charim District. This was the mixed-methods research, namely quantitative and qualitative research. The conceptual framework was Peterson and Plowman's theory of performance in four dimensions: (1) work quantity aspect; (2) work quality aspect; (3) cost-effectiveness aspect; and (4) speed aspect. The population consisted of 165 Subdistrict Administrative Organization personnel in Mae Charim District. The sample size was calculated using Taro Yamane's formula,

¹ Nan Provincial Office for Local Administration

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

Corresponding author, e-mail: pratipa.j@gmail.com, Tel. 081-8245620

totaling 117 people with a reliability of 0.962. Data were collected and analyzed using basic statistics, namely percentages, frequency, means, and standard deviations. In-depth interviews were used with 10 key informants. Data were analyzed using descriptive content analysis. The results of the research found that 1) overall, performance using information technology was at a high level ($\bar{X} = 4.42$) in all aspects, including workload, quality, cost-effectiveness, and speed; 2) a comparison of personnel opinions based on individual factors revealed that gender, age, education, and position did not affect their opinions on performance. However, income and length of employment did affect their opinions on performance; 3) guidelines for efficiency development using Iddhipadadhamma should utilize information technology to increase speed, accuracy, and reduce errors in work. Technology appropriate for the task should be selected. Selecting the appropriate technology for the task will lead to job satisfaction and motivation to learn new technologies, practice, persevere, and develop oneself to become proficient, continually develop knowledge and skills in its use, monitor performance, and consider data security to meet organizational needs and lead to success.

Keywords: information technology, subdistrict administrative organization
personnel, performance

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

ประติภา จันตะสอน⁴ พระครูสุตตันตบดินจิต⁵ และวรปรัชญ์ คำพงษ์⁶

Received: February 19, 2025

Revised: September 15, 2024

Accepted: September 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน 2) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กรอบแนวคิดการวิจัย ใช้แนวคิดทฤษฎีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ Peterson and Plowman 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านปริมาณงาน 2) ด้านคุณภาพของงาน 3) ด้านความประหยัดค้ำค่า 4) ด้านความรวดเร็ว ประชากรที่ศึกษาได้แก่บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จำนวน 165 คน นำมาคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Taro Yamane ได้จำนวน 117 คน มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.962 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมพัทธ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยี

⁴ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดน่าน; Nan Provincial Office for Local Administration

⁵⁻⁶ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya

University Nakhon Nan Buddhist College

Corresponding author, e-mail: pratipa.j@gmail.com, Tel. 081-8245620

สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) ทุกด้าน ได้แก่ ปริมาณงาน คุณภาพ ความประหยัด คุ่มค่า และความรวดเร็ว 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ การศึกษา และตำแหน่งต่างกันไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ขณะที่รายได้และระยะเวลาการทำงานมีผลให้ความคิดเห็นแตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน 3) แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรม ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มความเร็ว ความถูกต้อง และลดข้อผิดพลาดในการทำงาน ควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับงาน การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับงาน จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ฝึกฝน มีความเพียรพยายามและพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญพัฒนาความรู้และทักษะการใช้งานอย่างต่อเนื่อง ติดตามผลการดำเนินงาน และคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูลเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรและนำไปสู่ความสำเร็จได้

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ, บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

บทนำ

โลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงรวดเร็วจากการเข้าสู่ยุค อุตสาหกรรม 4.0 ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ การลงทุน และการดำเนินชีวิต ประเทศไทยจึงต้องปรับตัวผ่านนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม ควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน รัฐบาลต้องปรับปรุงกลไกภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ รองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ตอบสนองความต้องการของประชาชน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญ เช่น อินเทอร์เน็ต ระบบเครือข่าย ห้องเรียนและห้องสมุดเสมือนจริง ประเทศไทยต้องขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ลดการพึ่งพาทรัพยากรแบบดั้งเดิม แต่ยังคงเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศที่ทั่วถึงและยั่งยืน (สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560) การปฏิบัติงานในทุกระดับต้องพึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและมาตรฐานขององค์กร อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยยังเผชิญปัญหาในการใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศ เนื่องจากบุคลากรขาดความรู้ความสามารถ ขาดแคลนเทคโนโลยีที่เหมาะสม และงบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานราชการท้องถิ่น แม้จะได้รับการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง แต่ยังต้องพัฒนาโครงสร้างและการใช้เทคโนโลยีให้ดียิ่งขึ้น (เศกสรรค์ คงขวัญ, 2556)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดทำแผนปฏิบัติการดิจิทัล 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) เพื่อพัฒนาองค์กรให้เป็น “องค์กรดิจิทัล” ตามแผนระดับชาติ มุ่งยกระดับการบริหารงาน และบริการสาธารณะ ลดความเหลื่อมล้ำ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน แผนดังกล่าวไม่เพียงแค่นำเทคโนโลยีมาใช้ แต่รวมถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน การกำกับดูแล โครงสร้างพื้นฐาน และบุคลากร โดยเน้น Digital Transformation, Data Governance และการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร เพื่อให้สามารถปรับตัวและใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่รัฐบาลดิจิทัลอย่างสมบูรณ์ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566)

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม ยังประสบปัญหาสำคัญหลายประการ ได้แก่ ขีดความสามารถของบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังจำกัด การขาดแคลนทรัพยากรและงบประมาณ การใช้เทคโนโลยีที่ไม่สอดคล้องกับภารกิจ ตลอดจนมาตรฐานและคุณภาพของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่เพียงพอ ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความเป็นระบบและไม่บรรลุประสิทธิภาพตามที่คาดหวัง

ในกรณีขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน แม้จะมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างแพร่หลาย แต่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารยังไม่ตระหนักถึงบทบาทเชิงกลยุทธ์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ บุคลากรส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอและมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการดูแลระบบ นักพัฒนาแอปพลิเคชันขาดทักษะการสื่อสารและการประยุกต์ใช้เชิงปฏิบัติ งบประมาณมีข้อจำกัด ส่งผลให้นวัตกรรมที่จัดหาไม่ตอบสนองต่อความต้องการของงานที่แท้จริง อีกทั้งระบบเครือข่ายยังขาดเสถียรภาพ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าและลดทอนประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม

การปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารและการบริการประชาชน

แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาว่าบุคลากรบางส่วนขาดทักษะการใช้เทคโนโลยี การทำงานล่าช้า และผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อหาแนวทางพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน โดยใช้หลักอิทธิบาทธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ กรอบแนวคิดการวิจัย ใช้แนวคิดทฤษฎีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Operational Efficiency) ของ Peterson and Plowman 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านปริมาณงาน 2) ด้านคุณภาพของงาน 3) ด้านความประหยัดคุ่มค่า 4) ด้านความรวดเร็ว และหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจ 2) วิริยะ คือ ความเพียร 3) จิตตะ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ 4) วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง ประชากรที่ศึกษาได้แก่บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน จำนวน 165 คน นำมาคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Taro Yamane ได้จำนวน 117 คน ใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการทำงาน
2. การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สามารถคำนวณ

ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งหมดได้เท่ากับ 0.962 กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane จากจำนวนประชากรทั้งหมด 165 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 117 คน จากบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้น และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน กลุ่มพนักงานครู และบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มนักวิชาการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.42, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านปริมาณงาน อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.41 S.D. = 0.46) ด้านคุณภาพงาน อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.38 S.D. = 0.46) ด้านความประหยัดคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.43 S.D. = 0.52) และด้านความรวดเร็ว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.45 S.D. = 0.49)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนรายได้ และระยะเวลาในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงานส่งผลดีต่อประสิทธิภาพอย่างเห็นได้ชัด ช่วยเพิ่มความเร็ว ความถูกต้อง และลดข้อผิดพลาดงานต่างๆ สามารถดำเนินการได้รวดเร็วขึ้น ประหยัดเวลาและทรัพยากร ส่งผลให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานมากขึ้น การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับงานและมีความรู้ความเข้าใจในการใช้งานจะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ฝึกฝน มีความเพียรพยายามและพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง พิจารณาเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และติดตามผลการดำเนินงานเพื่อประเมินประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีอย่างรอบคอบ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูล การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานประเมินประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้นอันจะส่งผลให้การตอบสนองความต้องการประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรรองการบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จรม จังหวัดน่าน โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยจะเห็นได้ว่าบุคลากรได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีการวางแผนจัดระบบงานโดยนำเทคโนโลยีมาช่วยในการปฏิบัติงาน มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานเพื่อลดความซ้ำซ้อนของทรัพยากร และพัฒนาเทคนิคกระบวนการต่างๆ เพื่อลดเวลาในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิณา ขำคง (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรรองครุฑรองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ระดับบุคลากรมีการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติเทพ ภิณญาเกษม (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกรมชลประทานโดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกรมชลประทาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทราพร จันตะนี (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนา

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่แตกต่างกัน ทำให้รู้ว่าเพศไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรภัชน์ ธีรรัตน์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาล เมืองไร่ขิง จังหวัดนครปฐม พบว่า การบริหารจัดการการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลเมืองไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ประชากรที่มี เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน บุคลากรที่มี การศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน ทำให้รู้ว่าการศึกษาไม่มีผลต่อต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ดา นิยมพัฒน์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน พบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน ในภาพรวมจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน ทำให้รู้ว่าตำแหน่งไม่มีผลต่อต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิระ ภูมิภักดิ์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ใน

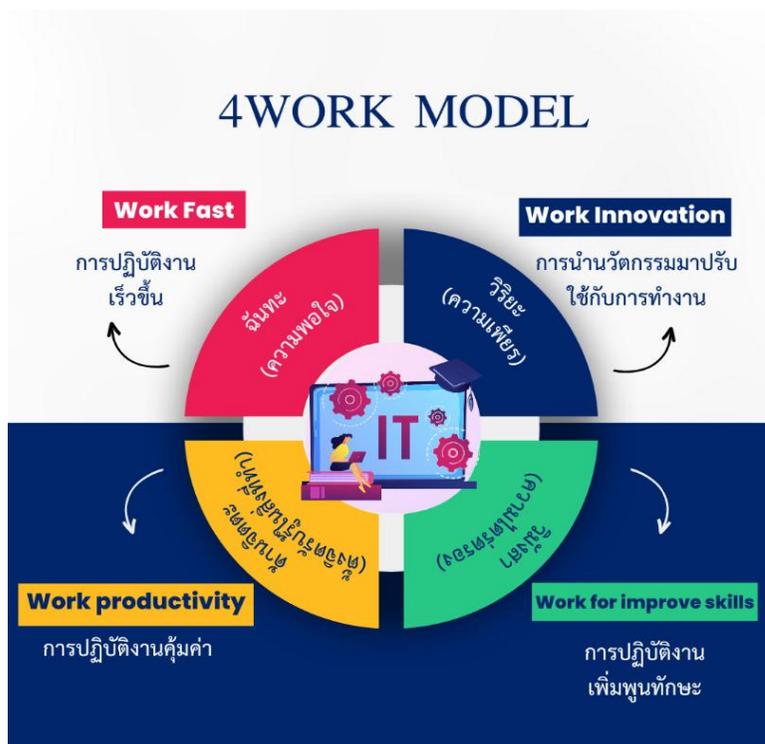
ภาพรวมจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย รายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน แตกต่างกัน ทำให้รู้ว่ารายได้มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศิวากร เตชปญโย (วันทา) (2562) ได้ทำการศึกษารายเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ด้านป้องกันภัยของเทศบาลตำบลตี่ลัง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านป้องกันภัยของเทศบาลตำบลตี่ลัง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ที่มีรายได้ต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย บุคลากรที่มี ระยะเวลาการทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน แตกต่างกัน ทำให้รู้ว่าระยะเวลาการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ แก้วนะ (2561) ได้ทำการศึกษารายเรื่อง การบริหารจัดการการใช้แรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้ประกอบการ ที่มี เพศ ตำแหน่ง ระยะเวลาดำเนินการ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน โดยใช้หลักกิติบาทธรรม ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงานส่งผลดีต่อประสิทธิภาพอย่างเห็นได้ชัด ช่วยเพิ่มความเร็ว ความถูกต้อง และลดข้อผิดพลาดงานต่างๆ สามารถดำเนินการได้รวดเร็วขึ้น ประหยัดเวลาและทรัพยากร ส่งผลให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานมากขึ้น การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับงานและมีความรู้ความเข้าใจในการใช้งาน จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ฝึกฝนและพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีอย่างรอบคอบตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูล การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ประเมินประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ และปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ธนุตม์ น้อยพานิช (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า หลักอิทธิบาทธรรมมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการสร้างความรักในการทำงาน การส่งเสริมความเพียรพยายามในการทำงาน การหมั่นตรวจสอบความถูกต้องของงานที่ตนเอง และการปรับปรุงวิธีการในการทำงาน เมื่อพบเจอกับปัญหาอย่างสม่ำเสมอ หลักอิทธิบาทธรรม เป็นหลักในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นมืออาชีพและใส่ใจในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ และรับรู้ว่ากำลังเกิดอะไรขึ้นในที่ทำงาน ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสุข ทั้งต่อตนเอง และเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าหลักอิทธิบาทธรรมนั้นสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับการทำงานได้หลากหลายที่นำมาสู่ผลการทำงานที่มีประสิทธิภาพฉันทะ และ วิริยะ เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานและการบริหารงานได้เป็นอย่างดี โดยมีจิตตะ และ วิมังสาเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาขวัญชัย อดิชาโต (หนูจันทร์) (2566) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า หลักอิทธิบาทธรรมเมื่อนำมาบูรณาการเข้ากับแนวคิดเรื่องการให้บริการ สามารถที่จะส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ให้มี ประสิทธิภาพอย่างสูงสุด คือการปฏิบัติงานด้วยความใส่ใจรักในงาน มีความสุขกับงานที่ทำ ทำงาน ด้วยความขยันหมั่นเพียร รวดเร็ว ไม่ทอดยงต่อปัญหาหรือความยากลำบาก ส่งผลให้มีสมาธิจดจ่อ แน่วแน่อยู่กับงานไม่ฟุ้งซ่าน เกิดปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง ตรวจสอบงานทบทวนถึงข้อผิดพลาด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้หน่วยงานควรสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดความรัก และความพอใจที่จะปฏิบัติงาน การสร้างความรักความสามัคคีในหน่วยงาน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์สร้างสรรค์เพื่อหารูปแบบการทำงาน และควรมีการทบทวน ไตร่ตรองและการถอดบทเรียนในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับการทำงานในครั้งต่อไป โดยนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาประยุกต์และบูรณาการกับนโยบายของภาครัฐเพื่อเป็นแนวทาง ในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน

องค์ความรู้ใหม่

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน คือ การนำเอาเครื่องมือและเทคโนโลยีทางด้านสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการทำงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน บริการประชาชน และการบริหารจัดการองค์กร ทำให้การทำงานรวดเร็วขึ้นลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อน ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ทำให้การทำงานขององค์กรโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการขององค์กรได้ง่ายขึ้น การจะปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีมาใช้นั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีที่นำมาใช้ โดยนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียร) ด้านจิตตะ (ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ) และด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) ซึ่งผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยคือ MODEL 4WORK ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการทำงานแบบ 4 WORK

1. การปฏิบัติงานเร็วขึ้น (Work Fast)

การทำงานให้รวดเร็วขึ้นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการทำงาน ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย ช่วยลดเวลาในการค้นหาข้อมูลและการทำงานซ้ำซ้อน ใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาแนวโน้มและรูปแบบต่างๆ ช่วยในการตัดสินใจและวางแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เครื่องมือสื่อสาร แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน ช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยได้นำหลักกัทธิบาทธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงาน เมื่อบุคลากรรักและชอบในงานที่ทำอยู่แล้วความกระตือรือร้นในการทำงานก็จะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ทำให้เราทำงานได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานมีความเร็วขึ้นมากขึ้น

2. การนำนวัตกรรมมาปรับใช้กับการทำงาน (Work Innovation)

การปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาองค์กรในยุคปัจจุบัน การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างเหมาะสม จะช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และส่งผลให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างสำเร็จ โดยได้นำหลักกัทธิบาทธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ การมีความเพียรจะช่วยให้เราสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ได้ และทำให้เราสามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเพราะทำให้นั้นเกิดมีความประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า (Work Productivity)

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและลดต้นทุนลดขั้นตอนการทำงาน เพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางซึ่งการจะนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า จำเป็นต้องมีการวางแผนที่รอบคอบเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับความต้องการและงบประมาณขององค์กร โดยได้นำหลักกัทธิบาทธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การมีความตั้งใจจะช่วยให้เราสามารถจดจ่อกับงานที่ทำอยู่ได้ และทำให้เราสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ

4. การปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Work for Improve Skills)

บุคลากรต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว บุคลากรต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมี

ความรู้ด้านเทคโนโลยีจะส่งผลให้บุคลากรสามารถคิดค้นวิธีการทำงานใหม่ๆ และพัฒนานวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาในองค์กรพร้อมกันนั้นเราจะสามารถเห็นหนทางได้ว่าเส้นทางไหนที่จะนำเราสู่ความสำเร็จได้จริงๆ จะเห็นได้ว่า หลักธรรมะที่ใช้ในการทำงาน โดยได้นำหลักหลักอิทธิบาทธรรมมา ใช้กับการปฏิบัติงานเพิ่มพูนทักษะให้บุคลากรมีทักษะความเข้าใจทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมากยิ่งขึ้น

การนำไปสู่ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากร องค์กรการบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน คือ การนำเอาหลักอิทธิบาทธรรมมาบูรณาการ ใช้กับการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์กรการบริหารส่วนตำบลใน อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ทั้ง 4 ด้าน จนนำไปสู่เป้าหมายของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์กรการบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ได้แก่ 1. Work Fast = การปฏิบัติงานเร็วขึ้น 2. Work Innovation = การนำนวัตกรรมมาปรับใช้กับการ ทำงาน 3. Work productivity = การปฏิบัติงานคุ้มค่า 4. Work for improve skills = การ ปฏิบัติงานเพิ่มพูนทักษะ อันจะส่งผลให้การตอบสนองความต้องการประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดย ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรองค์กรการบริหารส่วนตำบลในอำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ให้ดี ยิ่งขึ้นและสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรการบริหารส่วนตำบลควรศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการในการใช้งาน เทคโนโลยีของหน่วยงานต่างๆ ภายใน องค์กรการบริหารส่วนตำบล เพื่อให้การลงทุนเป็นไป อย่างคุ้มค่า ออกแบบระบบให้ใช้งานง่าย และมีคู่มือการใช้งานที่ชัดเจน บูรณาการระบบทำให้ระบบ ต่างๆ ภายในองค์กรเชื่อมโยงกันได้อย่างราบรื่น เพื่อลดขั้นตอนการทำงาน
2. องค์กรการบริหารส่วนตำบลควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่นำมาใช้ รวมถึงทักษะในการใช้งานอย่างสม่ำเสมอ สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บุคลากรกล้าที่จะเรียนรู้และ นำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้

3. องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โปรแกรม และฮาร์ดแวร์ที่ทันสมัยและเพียงพอต่อการใช้งาน สร้างเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เสถียรและมีความเร็วสูง เพื่อรองรับการทำงานที่ต้องใช้ข้อมูลจำนวนมาก มีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่ดี เพื่อป้องกันการสูญหายหรือการถูกโจมตีจากภายนอก

4. องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อวัดผลการดำเนินงาน เช่น ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เวลาที่ลดลง ต้นทุนที่ประหยัดได้ เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้งาน เทคโนโลยีของบุคลากร เพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงระบบให้ดียิ่งขึ้น ประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็งจุดอ่อน และนำไปปรับปรุงแก้ไข

5. องค์การบริหารส่วนตำบลควรสร้างช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นและความต้องการในการใช้บริการ ร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีและนำเสนอบริการต่างๆ รวมทั้งร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนาบุคลากรและวิจัยนวัตกรรมใหม่ๆ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านองค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อาทิ วัฒนธรรมองค์กร การสนับสนุนจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสรรงบประมาณของหน่วยงาน และโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรก่อนและหลังการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อชี้ให้เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน

3. ควรศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับใช้ในองค์กร

4. ควรมีการติดตามผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหลังการวิจัย เพื่อดูว่าการปรับปรุงที่แนะนำมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). *แผนปฏิบัติการดิจิทัล กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับทบทวน)*. เข้าถึงได้จาก https://www.dla.go.th/template_e_book
- ธนุตร์ น้อยพานิช. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาขวัญชัย อดิชาโต (หนูจันทร์). (2566). *พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศิวากร เตชปญโย (วันทา). (2562). *ประสิทธิภาพการบริหารงานด้านป้องกันภัยของเทศบาลตำบลตี่ลิ่ง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์รดา นิยมพัฒนารักษ์. (2565). *ประสิทธิภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีรภัฒน์ ระรื่นรัมย์. (2561). *การบริหารจัดการการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของเทศบาลเมืองไร่ขิง จังหวัดนครปฐม*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทรพร จันตะนี. (2565). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มศรีอยุธยา*. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิณา ขำคง. (2564). *การปฏิบัติงานตามหลักกัทธิบาทธรรมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ศิริระ ภูมิภักดิ์. (2565). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เศกสรรค์ คงขวัน. (2556). *การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในองค์การบริหารส่วนตำบลควนศรี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 6(3), 228-247.
- สุวรรณ แก้วนะ. (2561). *การบริหารจัดการการใช้แรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักโฆษก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2560). Thailand 4.0 ขับเคลื่อนอนาคตสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. *วารสาร ไทยคู่ฟ้า*, 33, 2-43.
- อดิเทพ ภิญาเกษม. (2565) *การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกรมชลประทานโดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม*. (ดุขนิพนธ์ปริญญาดุขนิพนธ์ บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Lesson Learned of Success from Sampled Developed Temple Management with Outstanding Achievements as a Model of the Sangha in Nakhon Sawan Province

Wiparat Thongthiang¹ and Phrakrunivitsinlkhan²

Received: April 9, 2025

Revised: September 15, 2025

Accepted: September 16, 2025

Abstract

The purposes of this research article were 1) to extract lesson learned of success from sampled developed temple management with outstanding achievements as a model of the Sangha in Nakhon Sawan Province; and 2) to develop policy recommendations for the sampled developed temples management with outstanding achievements as a model of the Sangha in Nakhon Sawan Province. This was the quantitative research. In-depth interviews with 17 key informants and focus group discussions with 9 monks were conducted. The sample group consisted of heads of the Sangha, abbots or assistant abbots of temples selected as outstanding sampled developed temples, provincial-level exemplary development temple selection committee, academics, and local community leaders. Purposive sampling was conducted. Descriptive data analysis was used. The research results found that 1) lesson learned of success from sampled developed temples management with

¹ Nakhon Sawan Provincial Office of Buddhism

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: tt84.2303@gmail.com, Tel. 080-3395248

outstanding achievements as a model of the Sangha in Nakhon Sawan Province consisted of 1.1) in terms of preparation, there should be preparation for the abbot aspect, the aspect of creating network of cooperation among the temple, the public, local government agencies, and education and the aspect of criteria for selecting temples and implementing 6 missions of the Sangha; 1.2) in the aspect of resources, having human resources with knowledge and abilities, having clean and shady environmental resources, having designated areas for use in proportion, and having unity among the people and government agencies in the area; 1.3) in terms of management, the principles of management were applied in the management of the temple and the principles of Ariyasacca 4 were applied in solving various problems in order to develop the temple in accordance with the established objectives. There was also cooperation with the community by thinking together, making decisions together and practicing together; 2) policy recommendations in the sampled developed temple management with outstanding achievements as a model of the Sangha in Nakhon Sawan Province consisted of 2.1) nine proactive recommendations for action, 2.2) five reactive recommendations for preparation; 2.3) six preventative recommendations for caution, and 2.4) five corrective recommendations for improvement.

Keywords: Lessons learned of success, management, sampled developed temple

การถอดบทเรียนความสำเร็จการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงาน ดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์

วิภารัตน์ ทองเที่ยง³ และพระครูนิวริฐศีลขันธ⁴

Received: April 09, 2025

Revised: September 15, 2025

Accepted: September 16, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ถอดบทเรียนความสำเร็จการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ และ 2) พัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ เจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดที่ได้รับคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น กรรมการพิจารณาคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่างระดับจังหวัดนักวิชาการ และผู้นำชุมชนในพื้นที่ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) บทเรียนความสำเร็จการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 1.1) การเตรียมความพร้อม คือ การเตรียมความพร้อมด้านเจ้าอาวาส ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ประชาชน ส่วนราชการในพื้นที่ และด้านการศึกษาหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกวัดและการปฏิบัติตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ 1.2) ทรัพยากร คือ การมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ

³ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์; Nakhon Sawan Provincial Office of Buddhism

⁴ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: tt84.2303@gmail.com, Tel. 080-3395248

การมีทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่สะอาด รมรื่น มีการกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์เป็นส่วน ประชาชน และส่วนราชการในพื้นที่ที่มีความสามัคคี มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม ทำให้การพัฒนาวัดเกิดความยั่งยืน 1.3) การบริหารจัดการ คือ การนำหลักการบริหารงานมาใช้ในการบริหารจัดการวัด และการนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมีการดำเนินงานร่วมกับชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติ 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัด นครสวรรค์ ประกอบด้วย 2.1) ข้อเสนอแนะเชิงรุก 9 ข้อที่ควรทำ 2.2) ข้อเสนอแนะเชิงรับ 5 ข้อที่ควรเตรียมความพร้อม 2.3) ข้อเสนอแนะเชิงป้องกัน 6 ข้อที่ควรระวัง และ 2.4) ข้อเสนอแนะเชิงแก้ไข 5 ข้อที่ควรปรับให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การถอดบทเรียนความสำเร็จ, การบริหารจัดการ, วัดพัฒนาตัวอย่าง

บทนำ

ในอดีตวัดเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้เป็นสถานศึกษาอบรมให้มีความรู้ในด้านวิชาชีพ ตำราแพทย์แผนไทย และศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เป็นสถานที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง รวมทั้งเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ดังนั้น วัดจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาตลอดมา จึงถือได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทยทั้งอดีตและปัจจุบัน โดยเจ้าอาวาสมีหน้าที่ทำนุบำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล และต้องดูแลบริหารกิจการภายในวัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา การปฏิบัติ และอื่น ๆ ให้มีความก้าวหน้า ถูกต้อง เป็นระเบียบ เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ซึ่งหมายถึง การพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาวัดนั่นเอง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการสนองงานคณะสงฆ์ สนับสนุน ส่งเสริม ทำนุบำรุง อุปถัมภ์ ค้ำครอง และพัฒนากิจการพระพุทธ

ศาสนา ได้พิจารณาเห็นว่าจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของผู้คนและสังคมมากขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันกันในทุก ๆ ด้าน สิ่งยั่วยุ แหล่งอบายมุข วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแพร่หลาย ส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชนของชาติ ละทิ้งวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดีงามของไทยทำให้คนไทยห่างหายจากการเข้าวัดมุ่งพัฒนาด้านวัตถุ มากเกินไป วัดที่เคยเป็นศูนย์กลางของชุมชนอ่อนแอลง ประกอบกับระบบบริหารหรือการปกครอง ในวัดเข้มแข็งไม่เพียงพอ ส่งผลให้ประชาชนขาดความศรัทธาและละทิ้งวัด สิ่งหนึ่งที่จะจูงใจให้ประชาชนหันกลับมาเข้าวัด ก็คือ การพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ และเป็น แหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม และจริยธรรม ประกอบกับรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะส่งเสริมพัฒนาวัดให้ เป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกด้าน ในการที่จะดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด สร้างความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของวัดเพื่อให้เกิดความหวงแหนและช่วยกันพัฒนา โดยยึดหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียนและราชการ) เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ขององค์กร พระพุทธศาสนา (พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย ฐานุตโตโร), 2562)

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กำหนดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ในการพิจารณา คัดเลือกอุทยานการศึกษาในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ตาม ระเบียบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พร้อมทั้งได้มีการพิจารณาร่วมกับเจ้าคณะจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด เพื่อคัดเลือกและประกาศผลการคัดเลือกอุทยานการศึกษาในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น เป็นประจำทุกปี โดยคุณสมบัติและ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ดังนี้ 1) เป็นวัดที่ถูกต้องตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และมีชื่อในทะเบียนวัดของสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2) เจ้าอาวาสของวัดนั้นได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สมาคม 3) เจ้าอาวาสและพระภิกษุ สามเณร ภายในวัดต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคม กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม 4) มีพระภิกษุ สามเณร อยู่ประจำตลอดทั้งปีจำนวน 5 รูป ขึ้นไป เป็นเวลาติดต่อกัน 3 ปี เป็นอย่างน้อย 5) ได้รับการคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี นับตั้งแต่ปีที่ได้รับการคัดเลือก 6) ไม่เคย ได้รับการคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น มาก่อน 7) เป็นวัดที่เข้าร่วมโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในกรณีที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการสามารถสมัครเข้าร่วม

โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข พร้อมกับการยื่นเอกสารเข้าขอรับการพิจารณาคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น 8) วัดและชุมชนบริเวณโดยรอบวัดมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน 9) รายงานผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาวัด จำนวน 6 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 การสาธารณูปการ หมวดที่ 2 การปกครอง หมวดที่ 3 การศาสนศึกษา หมวดที่ 4 การเผยแผ่ หมวดที่ 5 การศึกษา สงเคราะห์ และหมวดที่ 6 การสาธารณสงเคราะห์ 10) จัดทำแผนงาน กิจกรรม หรือโครงการที่ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หรือเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนที่จะดำเนินการในอนาคต เมื่อได้รับการพิจารณาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น อย่างน้อย 3 โครงการ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563)

ในปัจจุบันจังหวัดนครสวรรค์ มีวัดจำนวนทั้งสิ้น 825 วัด แบ่งเป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย จำนวน 804 วัด และสังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย จำนวน 21 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์, 2567) มีพระภิกษุ ประมาณ 4,797 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์, 2567) และมีวัดที่เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบ จำนวนทั้งสิ้น 21 วัด โดยวัดที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ได้แก่ วัดวรนาถบรรพต พระอารามหลวง วัดหนองกลับ วัดเก้าเลี้ยว วัดดอนไม้ วัดเขาแก้ว วัดคีรีวงศ์ วัดตากฟ้า พระอารามหลวง วัดบางมะฝ่อ วัดเขาทอง วัดวาปีรัตนาราม วัดท่าพระเจริญพรต วัดบ้านแก่ง วัดจันเสน วัดหนองโพ วัดวังน้ำขาว วัดเกษไชโยเหนือ วัดไทรเหนือ วัดตากลี วัดหัวถนนเหนือ วัดประชาสรรค์ และวัดหัวดงเหนือ (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์, 2566) ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของจังหวัดนครสวรรค์มีจำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนวัดทั้งหมดในจังหวัดนครสวรรค์ โดยในแต่ละปี จะมีวัดที่ส่งผลงานให้พิจารณาคัดเลือกเพียงปีละ 1 – 2 แห่ง เท่านั้น

ปัจจุบันยังขาดการศึกษาที่ลงลึกถึงปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบ ทั้งในด้านหลักการ วิธีการ กระบวนการบริหาร จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค รวมถึงการบูรณาการหลักอริยสัจ 4 ในการพัฒนา ส่งผลให้วัดอื่น ๆ ขาดแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาตนเองให้ก้าวสู่การเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะใช้ในการกำหนดมาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาวัดอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ เจ้าอาวาสวัดหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดที่ได้รับคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น กรรมการพิจารณาคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นระดับจังหวัด นักวิชาการ และผู้นำชุมชนในพื้นที่ของวัดที่ได้รับคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นในจังหวัดนครสวรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือทั้งหมด ๒ ประเภท ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ (Interviews Form) และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form)

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการดำเนินการ ปัจจัยที่ทำให้วัดได้รับการคัดเลือก วิธีการบริหารจัดการวัดตามหลักอริยสัจ ๔ และข้อเสนอแนะ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสม และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ได้จากการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการวัดและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ตามภารกิจ ๖ ด้าน ของคณะสงฆ์เป็นแนวทางในการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะไม่ใช้สถิติช่วยในการวิเคราะห์ แต่จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร และการตีความ ที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และนำคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง ๑๗ รูป/คน มาสรุปประเด็นเชิงเนื้อหาในภาพรวม ซึ่งครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของเนื้อหาการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาดำเนินการวิเคราะห์และแยกแยะประเด็นตามกรอบ SWOT Analysis เพื่อให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ก่อนที่จะมีการสังเคราะห์ด้วยเทคนิค TOWS Matrix เพื่อนำไปสู่การกำหนด (ร่าง) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ ก่อนที่จะนำเข้าสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงการสนทนากลุ่มเฉพาะ ประกอบกับที่ได้มีการจดบันทึกไว้มาสังเคราะห์ประเด็นที่สำคัญ จากนั้นจึงวิเคราะห์ตีความ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาเพื่อให้เห็นถึงข้อเสนอแนะเชิงรุก ข้อเสนอแนะเชิงรับ ข้อเสนอแนะเชิงป้องกัน และข้อเสนอแนะเชิงแก้ไข

สรุปผลการวิจัย

1. การถอดบทเรียนความสำเร็จการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า วัดจะต้องมีการเตรียมความพร้อม มีทรัพยากร และมีการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อม วัดจะต้องดำเนินการเตรียมความพร้อม ในสามมิติ ดังนี้ 1) ด้านเจ้าอาวาส โดยเจ้าอาวาสจะต้องได้รับการยอมรับและความศรัทธาจากประชาชนในพื้นที่ ปฏิบัติอยู่ในพระธรรมวินัย มีความตั้งใจที่จะพัฒนาวัด มีความเป็นผู้นำสามารถอบรมสั่งสอนบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ 2) ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ประชาชน ส่วนราชการในพื้นที่ โดยการสร้างความสามัคคี การช่วยกันทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา 3) ด้านความ

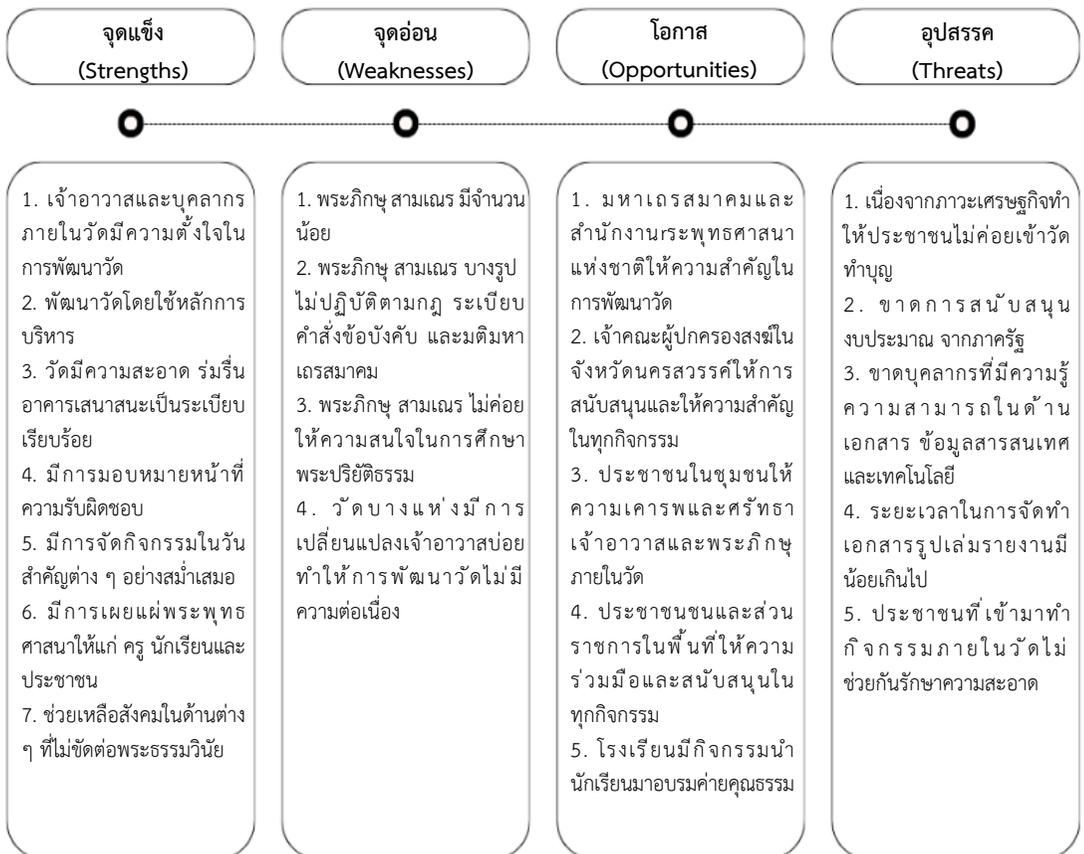
พร้อมในการศึกษาหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นและการปฏิบัติ ตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ ซึ่งเจ้าอาวาสควรศึกษาหลักเกณฑ์และนำมาปฏิบัติตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ ได้แก่ การสาธารณูปการ โดยดูแล บำรุงรักษา ศาสนสถาน ศาสนสมบัติและ สิ่งแวดล้อมภายในวัด ให้เป็นสถานที่สัปปายะ การปกครอง โดยการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้ พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งที่ เกี่ยวข้อง การศาสนศึกษา โดยส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรได้รับการศึกษาพระปริยัติธรรมและ มหาวิทยาลัยสงฆ์ การเผยแผ่ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรม การศึกษาสงเคราะห์ โดยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม ให้แก่เด็กและเยาวชน และการสาธารณสงเคราะห์ โดยการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

1.2 ทรัพยากร วัดจะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ภายในวัดเพื่อนำไปสู่ การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ทรัพยากรบุคคล วัดต้องมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีความรับผิดชอบ อยู่ในกฎ ระเบียบของวัด 2) ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมภายในวัด วัดมีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาด ร่มรื่น มีการกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์เป็น สัดส่วน ทำให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะ 3) ประชาชนและส่วนราชการในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กัน มีการ ทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุก ๆ ฝ่าย ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง การพัฒนาวัดเกิดความยั่งยืน

1.3 การบริหารจัดการ วัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ใน จังหวัดนครสวรรค์ มีการนำหลักการบริหารงานมาใช้ในการบริหารจัดการวัด และมีการนำหลัก อริยสัจ 4 มาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ 1) การวางแผน วัดมีการกำหนดแผนการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาวัดเป็นไปในแนวทาง เดียวกัน 2) การจัดองค์กร มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของงานด้านต่าง ๆ ที่ชัดเจน มีการ ประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ 3) การจัดคนเข้าทำงาน มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามความเหมาะสม 4) การสั่งการ เจ้าอาวาสมีวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการวินิจฉัยสั่งการที่มีแบบแผน เป็นขั้นตอนที่เข้าใจง่าย 5) การควบคุม มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติตามหลักภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ สามารถตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ได้ มีการทำงาน ร่วมกับชุมชน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติ ทำให้การดำเนินงานมี ประสิทธิภาพและประสพผลสำเร็จ

2. ผลการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า จากการวิเคราะห์เนื้อหาและการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาทำการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมโดยการวิเคราะห์ให้เห็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยสรุปได้ ดังนี้

SWOT Analysis

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT Analysis

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้จากการวิเคราะห์

และแยกแยะประเด็นตามกรอบ SWOT Analysis และการสังเคราะห์ด้วยเทคนิค TOWS Matrix หลังจากนำเข้าสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form) ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงรุก 9 ข้อที่ควรทำ คือ 1) การส่งเสริมให้วัดนำหลักการบริหารมาใช้ในการบริหารจัดการวัด ให้มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากรและด้านสถานที่ 2) พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดที่มีมาตรฐาน 3) ส่งเสริมกิจกรรม Big Cleaning Day ภายในวัด ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ 4) สนับสนุนให้วัดที่มีความพร้อมไปศึกษาดูงานวัดที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นแล้ว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาวัด 5) วัดควรร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อให้พระสงฆ์ได้อบรมคุณธรรม จริยธรรม และสอนศีลธรรมให้นักเรียนในโรงเรียน 6) ให้วัดแต่ละวัดหาหรือสร้างจุดเด่นของวัดและจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ดึงดูดผู้ที่สนใจเข้ามาทำบุญในวัดมากขึ้นนำไปสู่การสร้างทุนทางวัฒนธรรม และทางศาสนา จนกลายเป็นทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่า 7) วัดควรหารือกับผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดหางบประมาณมาดำเนินการพัฒนาวัด 8) กำหนดให้วัดนำโครงการของคณะสงฆ์ เช่น โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร เป็นต้น มาดำเนินการควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น 9) วางแผนให้มีการคัดเลือกอุทยานการศึกษาในวัดให้มีจำนวนมากในแต่ละปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงรับ 5 ข้อที่ควรเตรียมความพร้อม คือ 1) เจ้าอาวาสควรกำหนดให้มีกฎ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ เพื่อใช้ในการกำกับ ดูแล ความประพฤติและรักษาความสงบเรียบร้อยของผู้ที่อาศัยอยู่ภายในวัด และมีมาตรการในการลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด 2) เจ้าอาวาสควรให้การสนับสนุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุ สามเณร ให้ได้รับการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถที่จะนำมาพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ 3) เจ้าอาวาสควรแต่งตั้งพระผู้ช่วยงานที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสามารถประสานงานหรือส่งต่องานให้กับเจ้าอาวาสรูปใหม่ได้ หากมีการเปลี่ยนแปลงเจ้าอาวาสเพื่อให้การพัฒนาวัดสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง 4) เจ้าอาวาสควรประสานงานโดยตรงกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพื่อสอบถามข้อมูลหรือขอคำแนะนำในการดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และการจัดทำรายงานผลการพัฒนาวัด เพื่อเตรียมความ

พร้อมก่อนระยะเวลาที่กำหนด 5) ให้การสนับสนุนการศึกษาให้แก่ศิษย์วัด เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ

2.3 ข้อเสนอแนะเชิงป้องกัน 6 ข้อที่ควรระวัง คือ 1) วัดควรเสริมสร้างกิจกรรมที่สร้างความสงบทางด้านจิตใจให้กับประชาชน ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้ประชาชนหันมาเข้าวัดทำบุญ ฟังธรรม รักษาศีล มากยิ่งขึ้น 2) วัดควรจัดหาจิตอาสาเพื่อพัฒนาวัดที่มีความรู้ ความสามารถในด้านเอกสาร ข้อมูลสารสนเทศและด้านเทคโนโลยี เพื่อช่วยในการจัดทำรายงานผลการพัฒนาวัด การจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดและการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้น 3) วัดควรรณรงค์ให้พุทธศาสนิกชนช่วยกันลดปริมาณขยะหรือหันมาใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ง่ายและสร้างความเข้าใจถึงปัญหาขยะที่เกิดขึ้นภายในวัด 4) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ควรกำชับให้วัดทุกวัดปฏิบัติตามภารกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ อย่างสม่ำเสมอ 5) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรมีการแยกคุณสมบัติและหลักเกณฑ์สำหรับวัดที่มีขนาดเล็กและวัดขนาดใหญ่ ที่มีทรัพยากรที่แตกต่างกัน 6) กำหนดให้มีการประเมินวัดที่ได้รับรางวัลวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นแล้ว ในทุก ๆ ปี พร้อมกับให้รางวัลวัดที่ผ่านการประเมิน เพื่อให้วัดคงสถานภาพการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต่อไป

2.4 ข้อเสนอแนะเชิงแก้ไข 5 ข้อที่ควรปรับให้ดียิ่งขึ้น คือ 1) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ควรมีแนวทางส่งเสริมให้พระภิกษุ ที่มีความรู้ความสามารถหรือที่จบการศึกษาแล้วไปอยู่ยังวัดที่ขาดแคลนพระภิกษุ เพื่อช่วยในการดูแลและพัฒนาวัด 2) เจ้าอาวาสควรสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนให้เกิดความรัก ความสามัคคีเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ควรมีการมอบรางวัลให้กับเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา พัฒนาวัดให้เกิดความเจริญ รุ่งเรือง เป็นวัดที่มีความสะอาดร่มรื่น เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ 4) วัดควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อนำเสนอกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของวัด เพื่อเป็นแนวทางให้กับวัดอื่น ๆ 5) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ควรร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจัดประชุมถวายเป็นความรู้ แนะนำในเรื่องของหลักเกณฑ์หรือตัวชี้วัดต่าง ๆ ในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นให้กับเจ้าอาวาสและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัด

อภิปรายผลการวิจัย

1. การถอดบทเรียนความสำเร็จการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า วัดในแต่ละวัดจะต้องมีการเตรียมความพร้อม มีทรัพยากร และมีการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อม โดยวัดจะต้องดำเนินการเตรียมความพร้อม ในสามมิติ ดังนี้ 1) เจ้าอาวาส โดยเจ้าอาวาสจะต้องได้รับการยอมรับและความศรัทธาจากประชาชนในพื้นที่ ปฏิบัติอยู่ในพระธรรมวินัย มีความตั้งใจที่จะพัฒนาวัด มีความเป็นผู้นำสามารถอบรมสั่งสอน บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอดุลสามัคคยาธาร (แสงจันทร์ เจริญคง), พระครูโสภณรัตนบัณฑิต, พระครูวิจิตรศีลาจาร และสวัสดิ์ อโณทัย (2563) พบว่า สภาพการบริหารจัดการวัดในปัจจุบันเป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าอาวาสผู้ทำหน้าที่ปกครอง ดูแลวัด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการวัดในมิติที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน 2) ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ประชาชน ส่วนราชการในพื้นที่ โดยการสร้างความสามัคคี การช่วยกันทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา 3) ด้านความพร้อมในการศึกษาหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นและการปฏิบัติตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ ซึ่งเจ้าอาวาสควรศึกษาหลักเกณฑ์และนำมาปฏิบัติตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ ได้แก่ การสาธารณูปการ โดยดูแล บำรุงรักษา ศาสนสถาน ศาสนสมบัติและสิ่งแวดล้อมภายในวัด ให้เป็นสถานที่สัปปายะ การปกครอง โดยการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยให้พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง การศาสนศึกษา โดยส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรได้รับการศึกษาพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัยสงฆ์ การเผยแผ่ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรม การศึกษาสงเคราะห์ โดยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม ให้แก่เด็กและเยาวชน และการสาธารณสงเคราะห์โดยการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานพวิทย์ ขนดีโสภโณ (นาเมือง) (2557) พบว่า 1) ด้านการจัดบริเวณวัด เป็นการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุให้สวยงามประหยัด เรียบง่าย 2) ด้านการจัดการปกครองพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด มีการสอดส่องดูแลเพื่อให้การปกครองเป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช 3) ด้านการจัด

การศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชนมีความมุ่งหมาย 4 ลักษณะ คือ (1) การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม (2) การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน (3) การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาทั่วไป (4) การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา 4) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศีลธรรม มีการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

1.2 ทรัพยากร วัดจะต้องมีการสำรวจทรัพยากรที่มีอยู่ภายในวัดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) วัดต้องมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความตั้งใจที่จะร่วมกันพัฒนาวัดในทุก ๆ ด้าน มีความรับผิดชอบ อยู่ในกฎ ระเบียบของวัด 2) ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมภายในวัด วัดมีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาด ร่มรื่น มีการกำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์เป็นสัดส่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโสภณกิจวิบูล (สุรพล สุรพล) (2556) พบว่า บทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ คือ การสืบทอดพระพุทธศาสนา มีหน้าที่อบรมสั่งสอนประชาชน โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต พระสงฆ์มีความเป็นอยู่เรียบง่าย สามารถปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติและอยู่กับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืนเป็นอย่างดี โดยเจ้าอาวาสใช้วิธีการบริหารจัดการตามหลักการของอดีตเจ้าอาวาส และประสบการณ์ที่ได้ประสบมา เป็นวิธีการในการบริหารจัดการ คือ การดูแลซ่อมแซม รักษาสิ่งที่มีอยู่ให้คงสภาพที่จะใช้งานได้ หรือสร้างใหม่เพื่อทดแทนของเก่าที่หมดสภาพไปตามกาลเวลา แต่ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบและสถาปัตยกรรมที่มีอยู่เก่าก่อน 3) ประชาชนและส่วนราชการในพื้นที่มีความสามัคคีกัน มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุก ๆ ฝ่าย ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง การพัฒนาวัดเกิดความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกิตติพัฒนานุกูล เชนัญญ และพระครูสิริธรรมาภีรัต (2567) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการคิด วางแผน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน หลักการสำคัญได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การทำงานเป็นทีม และการเสริมสร้างพลังชุมชน โดยแนวคิด “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ถือเป็นกรอบในการรวมพลังชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.3 การบริหารจัดการ วัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ มีการนำหลักการบริหารงานมาใช้ในการบริหารจัดการวัด และมีการนำหลัก

อริยสัจ 4 มาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ 1) การวางแผน วัดมีการกำหนดแผนการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาวัดเป็นไปในแนวทางเดียวกัน 2) การจัดองค์กร มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของงานด้านต่าง ๆ ที่ชัดเจน มีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ 3) การจัดคนเข้าทำงาน มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม 4) การสั่งการ เจ้าอาวาสมีวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการวินิจฉัยสั่งการที่มีแบบแผนเป็นขั้นตอนที่เข้าใจง่าย 5) การควบคุม มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติตามหลักภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ สามารถตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ได้ มีการทำงานร่วมกับชุมชน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติ ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเริ่ม ไชตะขบ, นลินทิพย์ พิมพ์กลัด และกิ่งแก้ว ปะติตังโฆ (2560) พบว่า สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการริเริ่มการดำเนินการ ด้านการดำเนินงาน ด้านการวางแผนการดำเนินการ และด้านการประเมินผล

2. ผลการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียนความสำเร็จการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ ทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงรุก 9 ข้อที่ควรทำ คือ 1) การส่งเสริมให้วัดนำหลักการบริหารมาใช้ในการบริหารจัดการวัด ให้มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากรและด้านสถานที่ 2) พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดที่มีมาตรฐาน 3) ส่งเสริมกิจกรรม Big Cleaning Day ภายในวัด ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ 4) สนับสนุนให้วัดที่มีความพร้อมไปศึกษาดูงานวัดที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นแล้ว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาวัด 5) วัดควรร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อให้พระสงฆ์ได้อบรมคุณธรรม จริยธรรม และสอนศีลธรรมให้แก่นักเรียนในโรงเรียน 6) ให้วัดแต่ละวัดหาหรือสร้างจุดเด่นของวัดและจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ดึงดูดผู้ที่สนใจเข้ามาทำบุญในวัดมากขึ้นนำไปสู่การสร้างทุนทางวัฒนธรรม และทางศาสนา

จนกลายเป็นทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่า 7) วัดควรหารือกับผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดหางบประมาณมาดำเนินการพัฒนาวัด 8) กำหนดให้วัดนำโครงการของคณะสงฆ์ เช่น โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร เป็นต้น มาดำเนินการควบคุมไปกับการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น 9) วางแผนให้มีการคัดเลือกอุทยานการศึกษาในวัดให้มีจำนวนมากในแต่ละปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดมณี วฑฒโน (พรมมา) (2561) พบว่า มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) ส่งเสริมทรัพยากรบุคคลในวัดและนอกวัดหรือผู้สนองงานบริหารวัดโดยการส่งไปอบรมในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำแนวคิด ยุทธศาสตร์ กลับมาพัฒนาการบริหารวัด โดยประยุกต์ให้เหมาะกับทรัพยากรต่าง ๆ ของวัดอย่างเหมาะสม 2) สร้างแผนการบริหารวัดให้มีระบบการจัดการทั้งทางด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของวัดและการเงินให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงรับ 5 ข้อที่ควรเตรียมความพร้อม คือ 1) เจ้าอาวาสควรกำหนดให้มีกฎ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ เพื่อใช้ในการกำกับ ดูแล ความประพฤติและรักษาความสงบเรียบร้อยของผู้ที่อาศัยอยู่ภายในวัด และมีมาตรการในการลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด 2) เจ้าอาวาสควรให้การสนับสนุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุ สามเณร ให้ได้รับการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถที่จะนำมาพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ 3) เจ้าอาวาสควรแต่งตั้งพระผู้ช่วยงานที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสามารถประสานงานหรือส่งต่องานให้กับเจ้าอาวาสรูปใหม่ได้ หากมีการเปลี่ยนแปลงเจ้าอาวาสเพื่อให้การพัฒนาวัดสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง 4) เจ้าอาวาสควรประสานงานโดยตรงกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพื่อสอบถามข้อมูลหรือขอคำแนะนำในการดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และการจัดทำรายงานผลการพัฒนาวัด เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนระยะเวลาที่กำหนด 5) ให้การสนับสนุนการศึกษาให้แก่ศิษย์วัด เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์มโณวัฒน์ ธมฺมโชโต (แพเพชร), พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภโณ), พระครูวิรัตธรรมโชติ (มีชัย พุทฺธสุภโร) และพระสมุห์ ธนภัทร ธนภโท (ทิพย์วงษ์) (2564) พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวัดฯ ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสควรทวนชั้นควบคุมดูแลความประพฤติปฏิบัติของหมู่พระภิกษุสงฆ์ 2) ด้านศาสนศึกษา ควรสนับสนุนและให้โอกาสทางการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร 3) ด้านการเผย

แม่ ใช้เทคโนโลยีช่วยเผยแผ่ศาสนา 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการสนับสนุนการเรียนให้แก่ นักเรียน นักศึกษา และพระภิกษุสามเณร 5) ด้านสาธารณูปการ บูรณะซ่อมแซมเสนาสนะหรือ ถาวรวัตถุ และ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ควรมีการช่วยเหลือประชาชนในยามที่เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ

2.3 ข้อเสนอแนะเชิงป้องกัน 6 ข้อที่ควรระวัง คือ 1) วัดควรเสริมสร้างกิจกรรมที่ สร้างความสงบทางด้านจิตใจให้กับประชาชน ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้ ประชาชนหันมาเข้าวัดทำบุญ ฟังธรรม รักษาศีล มากยิ่งขึ้น 2) วัดควรจัดหาจิตอาสาเพื่อพัฒนาวัด ที่มีความรู้ ความสามารถในด้านเอกสาร ข้อมูลสารสนเทศและด้านเทคโนโลยี เพื่อช่วยในการจัดทำ รายงานผลการพัฒนาวัด การจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดและการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้น 3) วัดควรรณรงค์ให้พุทธศาสนิกชนช่วยกันลดปริมาณขยะหรือหันมาใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อย สลายได้ง่ายและสร้างความเข้าใจถึงปัญหาขยะที่เกิดขึ้นภายในวัด 4) สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ ควรมีการแยกคุณสมบัติและหลักเกณฑ์สำหรับวัดที่มีขนาดเล็กและวัดขนาดใหญ่ ที่มี ทรัพยากรที่แตกต่างกัน 5) กำหนดให้มีการประเมินวัดที่ได้รับรางวัลวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงาน ดีเด่นแล้ว ในทุก ๆ ปี พร้อมกับให้รางวัลวัดที่ผ่านการประเมิน เพื่อให้วัดคงสถานภาพการเป็นวัด พัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต่อไป 6) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ควรกำชับให้วัดทุกวัดปฏิบัติตาม ภารกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ สนพะเนาว์, สิริภพ สวนดง และพระมหาสุพร รกขิตธมฺโม (2564) พบว่า มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ 1) ควร สนับสนุนงานการดำเนินงานของคณะสงฆ์ตามพันธกิจ 6 ด้าน เพื่อให้มีความโดดเด่นทั้ง 6 ประการ เพื่อเป็นการพัฒนาความร่วมมือทางพระสังฆาธิการ คณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการ ปรึกษาหารือเกี่ยวกับการวางแผนงานให้เป็นระบบ 2) ควรสนับสนุนการดำเนินงานของคณะสงฆ์ ตามพันธกิจ 6 ด้าน ด้านการพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ให้เป็น รูปธรรม มีระบบการวางแผนงานที่ชัดเจน เพื่อเป็นการขับเคลื่อนองค์ความรู้ สร้างสติปัญญาให้ เกิดขึ้น

2.4 ข้อเสนอแนะเชิงแก้ไข 5 ข้อที่ควรปรับให้ดียิ่งขึ้น คือ 1) เจ้าคณะผู้ปกครอง สงฆ์ควรมีแนวทางส่งเสริมให้พระภิกษุ ที่มีความรู้ความสามารถหรือที่จบการศึกษาแล้วไปอยู่ยังวัดที่ ขาดแคลนพระภิกษุ เพื่อช่วยในการดูแลและพัฒนาวัด 2) เจ้าอาวาสควรสร้างความเข้มแข็งของคน ในชุมชนให้เกิดความรักความสามัคคีเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม

ของคนในชุมชน 3) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ควรมีการมอบรางวัลให้กับเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อพระพุทธศาสนา พัฒนาวัดให้เกิดความเจริญ รุ่งเรือง เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ 4) วัดควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อนำเสนอกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของวัด เพื่อเป็นแนวทางให้กับวัดอื่น ๆ 5) เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ควรร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดจัดประชุมถวายเป็นความรู้ แนะนำในเรื่องของหลักเกณฑ์หรือตัวชี้วัดต่าง ๆ ในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นให้กับเจ้าอาวาสและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิรุฬหวัชรธรรม (ศิริชัยานุตตโร) (2562) พบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ การพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม ทางวัดควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ในการพัฒนาวัดอีกด้วยโดยใช้หลักการ 4 หลัก คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยมีการเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรหรือคฤหัสถ์ ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน คิดหารูปแบบวิธีการพัฒนาวัดให้ดียิ่งขึ้น 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การที่พระภิกษุสามเณรหรือคฤหัสถ์ ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประสานหรือวางแผนในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาซึ่งเกิดขึ้นแล้ว หรือยังไม่เกิดขึ้นก็ตาม 3) การมีส่วนร่วมในประโยชน์ที่ท้องถิ่นจะได้รับ การมีส่วนร่วมในการสร้างผลงานให้ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุดต่อการร่วมกันในการพัฒนาวัดและรักษาสิ่งแวดล้อมภายในวัดให้อยู่ในสภาพดี และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การที่พระภิกษุสามเณรหรือคฤหัสถ์ ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบผลที่ตนเองและคนในชุมชนได้จัดการในด้านพัฒนาขึ้นว่ามีทิศทางไปในด้านใดบ้าง เช่น มีทิศทางไปในด้านที่ดีขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการพัฒนาวัดดังกล่าว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “ การถอดบทเรียนความสำเร็จการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ ” มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการพัฒนาวัดต้นแบบวัดพัฒนา

จากภาพสามารถอธิบายถึงกระบวนการในการบริหารจัดการวัดให้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

1. ความสำเร็จในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนความสำเร็จในสามมิติสำคัญ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การจัดการทรัพยากร และ 3) การบริหารจัดการเชิงระบบควบคู่กับการบริหารจัดการเชิงพุทธ

1) การเตรียมความพร้อม

- บทบาทของเจ้าอาวาสในฐานะผู้นำ คือ เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้ได้รับการยอมรับ ความศรัทธา และสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาวัดได้

- ภาวศึเครือข่ายความร่วมมือ คือ การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างวัด ประชาชน และส่วนราชการในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนา

- การยึดเกณฑ์มาตรฐานของคณะสงฆ์ คือ การศึกษาและปฏิบัติตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ ได้แก่ การสาธารณูปการ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การศึกษา สงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

2) การจัดการทรัพยากร

- ทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย พระภิกษุ สามเณร คณะกรรมการวัด ผู้ที่เกี่ยวข้องภายในวัด และอาสาสมัครชุมชน

- ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ที่ดิน ต้นไม้ แหล่งน้ำ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อาคาร เสนาสนะ โบราณสถาน และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ

- ทรัพยากรเครือข่ายสังคม ประกอบด้วย ประชาชนในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานรัฐ

การบริหารจัดการทรัพยากรทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน และการพัฒนาวัดในทุกมิติ

3) การบริหารจัดการเชิงระบบควบคู่กับการบริหารจัดการเชิงพุทธ

การนำหลักการบริหารมาใช้ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารคน การสั่งการ และการควบคุม และการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการวิเคราะห์ปัญหาและหา

ทางออก ทำให้การดำเนินงานสอดคล้องทั้งกับเหตุผลเชิงวิชาการและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งผลให้การพัฒนาวัดมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเกิดผลสัมฤทธิ์ ตามวัตถุประสงค์

2. จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดบทเรียนความสำเร็จการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต้นแบบของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครสวรรค์ ทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในสี่มิติ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงรุก 9 ข้อที่ควรทำเพื่อยกระดับวัด 2) ข้อเสนอแนะเชิงรับ 5 ข้อที่ควรเตรียมความพร้อมก่อนเผชิญปัญหา 3) ข้อเสนอแนะเชิงป้องกัน 6 ข้อที่ควรระวังเพื่อเฝ้าระวังความเสี่ยง และ 4) ข้อเสนอแนะเชิงแก้ไข 5 ข้อที่ควรนำไปเป็นแนวทางปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ควรมีนโยบายให้วัดที่มีการเตรียมความพร้อม มีทรัพยากรที่เพียงพอ และมีการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานแล้ว ยกกระดับวัดไปสู่วัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น

2. คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ควรมีการบริหารจัดการให้วัดมีการพัฒนาด้านทรัพยากร ให้มีศักยภาพและเพียงพอเพื่อการพัฒนาวัดให้เกิดความยั่งยืน

3. คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ควรสอดส่อง ดูแล ให้คำปรึกษา และกำชับให้วัดทุกวัดมีการบริหารจัดการวัดอย่างเป็นระบบ มีแนวทางการดำเนินงานและปฏิบัติตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ

4. มหาเถรสมาคมควรร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดและพัฒนาบุคลากรภายในวัดเพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุกๆด้านอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. วัดควรดำเนินการบริหารจัดการวัดทั้งด้านการสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยมีแนวทางปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น

2. วัดควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อนำมาพัฒนาวัดให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ภายในวัด บริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและส่วนราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดการทำงาน แบบบูรณาการร่วมกัน

3. เจ้าอาวาสวัดทุกวัดควรมีการวางแผนการดำเนินงานตามภารกิจ 6 ด้านของ คณะสงฆ์และมีการรายงานผลการดำเนินงานเป็นประจำในทุกปี เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาวัดให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนอย่างแท้จริง และยั่งยืน

4. เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ควรจัดอบรมถวายความรู้ในการบริหารจัดการวัด และหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกวัดพัฒนา ตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินการบริหารจัดการ วัดของเจ้าอาวาสวัดที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นแล้ว ให้กับวัดในเขต ปกครองเพื่อให้วัดอื่น ๆ ได้นำไปปรับใช้และเพิ่มทักษะในการบริหารจัดการวัดของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- พระครูกิตติวัฒนานุกูล เข่งนุ้ย และพระครูสิริธรรมาภิรต์. (2567). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการ พัฒนาพุทธศาสนสถาน: ศึกษาเฉพาะกรณี ที่พักสงฆ์ป่าเวฬุวัน บ้านสหกรณ์ อำเภอ พุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 29(2), 187-199.
- พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย ฐานุตโตโร). (2562). เส้นทางของการพัฒนาวัดให้เป็น “วัดพัฒนา”. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(3), 172-184.
- พระครูโสภณกัจจิบูล (สุรพล สุรพล). (2556). *การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดพัฒนาตัวอย่าง ในจังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอดุลสามัคคยาธาร (แสงจันทร์ เจริญคง), พระครูโสภณรัตน์บัณฑิต, พระครูวิจิตรศีลาจาร และ สวัสดิ์ อโณทัย. (2563). บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในสังคมไทย ปัจจุบัน. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(5), 102-116.

- พระปลัดมณี วฑฒโน (พรมมา). (2561). *ศึกษาการพัฒนาวัดใหม่ห้วยลึกจังหวัดนครปฐมให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพริักษ์ ขนดีโสภโณ (นาเมือง). (2557). *การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการคณะสงฆ์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเรียม ไชตะขบ, นลินทิพย์ พิมพ์กัลดี และกิ่งแก้ว ปะติตั้งโข. (2560). แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1), 1895-1896.
- พระสมุห์มโณวัฒน์ ฌมมโชโต (แพเพชร), พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนดีโสภโณ), พระครูวิรัตธรรมโชติ (มีชัย พุทธสุภโร) และพระสมุห์ธนภัทร ธนภทโท (ทิพย์วงษ์). (2564). แนวทางการพัฒนาวัดโดยใช้ชุมชนรอบวัดเป็นฐาน ศึกษาเฉพาะกรณีวัดโพธาवास ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 8(5), 42-57.
- สมศักดิ์ สนพะเนา, สิริภพ สอนดง และพระมหาสุพร รกขิตธมโม. (2564). แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 6(1), 31-45.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์. (2566). *รายชื่ออุทยานการศึกษาในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น จังหวัดนครสวรรค์*. (อัดสำเนา)
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์. (2567). *ข้อมูลวัดในจังหวัดนครสวรรค์*. เข้าถึงได้จาก <https://nsn.onab.go.th/th/content/category/detail/id/17/iid/746>.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์. (2567). *จำนวนพระภิกษุ สามเณร บัณฑิตฐานข้อมูลจังหวัดนครสวรรค์*. เข้าถึงได้จาก <https://nsn.onab.go.th/th/content/category/detail/id/17/iid/744>.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). *การคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น วัดพัฒนาตัวอย่าง และอุทยานการศึกษาในวัด ประจำปีงบประมาณ 2563*. (อัดสำเนา)

People's Political participation in the General Election of Phichit Province Constituency 1

Jatulong Khunchai¹ and Sayam Dampreeda²

Received: May 04, 2025

Revised: September 16, 2025

Accepted: September 19, 2025

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of people's political participation in the general election of Phichit Province, constituency 1; 2) to analyze the relationship between Saraniyadhamma and people's political participation in the general election of Phichit Province, constituency 1; and 3) to propose guidelines for developing people's political participation in the general election of Phichit Province, constituency 1, based on Saraniyadhamma. This was the mixed-methods research. Quantitative research was employed, employing a survey with a sample of 399 eligible voters in constituency 1, Phichit Province. The research statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. The quantitative research used a survey research method with a sample group of 399 eligible voters in constituency 1, Phichit Province. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's correlation coefficient. The qualitative

¹ Third Army Area

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: sadsadee360@gmail.com, Tel. 081-0399639

research used in-depth interviews with 17 key informants and used descriptive content analysis techniques to analyze the context. The research results found that 1) overall, political participation was moderate, with an average value of (\bar{x} = 2.29, S.D. = 0.70), while participation based on Saraniyadhamma was high, with an average value of (\bar{x} = 3.64, S.D. = 0.76); 2) the relationship between Saraniyadhamma and political participation in elections in all four dimensions was positive, with a high overall positive relationship (0.607**); 3) development guidelines revealed that ongoing campaigns to raise public awareness of the importance of elections were essential. A variety of creative activities should be used to raise public awareness, including providing knowledge about the process, laws, and information about election candidates. Furthermore, the registration process should be improved, polling stations should be prepared for easy access, a positive atmosphere, and transparency should be promoted, and participation in election monitoring should be promoted, and campaigns should be held to recognize the importance of elections at all levels. This will encourage people to exercise their right to vote with quality and recognize their civic responsibilities.

Keywords: political participation, general election, Saraniyadhamma

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไป เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร

จตุรงค์ ขุนชัย³ และสยาม คำปรีดา⁴

Received: May 04, 2025

Revised: September 16, 2025

Accepted: September 19, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร ตามหลักสาราณียธรรม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร จำนวน 399 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 17 รูป/คน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.70) ในขณะที่การมีส่วนร่วมตามหลักสาราณียธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.76) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

³ กองทัพอากาศที่ 3

⁴ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Corresponding author, e-mail: sadsadee360@gmail.com, Tel. 081-0399639

เมืองในการเลือกตั้ง ทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ในทางบวก โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง (0.607^{**}) 3) แนวทางการพัฒนา พบว่าการรณรงค์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งเป็นสิ่งจำเป็น ควรใช้กิจกรรมที่หลากหลายและสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตื่นตัว รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ กฎหมาย และข้อมูลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง นอกจากนี้ควรปรับปรุงกระบวนการลงทะเบียนและจัดเตรียมสถานที่เลือกตั้งให้สะดวกเข้าถึงง่าย ส่งเสริมบรรยากาศเชิงบวกและความโปร่งใส สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้ง และรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งในทุกระดับ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิอย่างมีคุณภาพและตระหนักถึงความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การเลือกตั้งทั่วไป, หลักสารานุกรม

บทนำ

ประเทศไทยได้วางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2560 ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยิ่งทั้งในการกำหนดนโยบาย การตรวจสอบ และการตัดสินใจทางการเมืองการเลือกตั้งถือเป็นหัวใจสำคัญในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เป็นกลไกหลักที่ประชาชนใช้มอบอำนาจและตรวจสอบผู้ปกครอง ซึ่งการเลือกตั้งทั่วไปล่าสุดเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ก็สะท้อนให้เห็นถึงอัตราการใช้สิทธิที่สูงถึงร้อยละ 75.71 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้ปริมาณการมีส่วนร่วมจะอยู่ในระดับสูง แต่บริบทการเมืองไทยปัจจุบันยังคงเผชิญความท้าทายที่ส่งผลต่อ คุณภาพและแรงจูงใจที่แท้จริง ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาความแตกแยกทางอุดมการณ์ ข้อมูลข่าวสารบิดเบือน และความไม่เชื่อมั่นต่อระบบการเมือง ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมบางครั้งไม่ได้เกิดจากสำนึกพลเมืองที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง แต่เป็นไปเพื่อหลีกเลี่ยงการเสียสิทธิ์หรือปัจจัยภายนอกอื่น ๆ

ปัญหาเชิงคุณภาพและแรงจูงใจนี้ปรากฏชัดในหลายพื้นที่ รวมถึง เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร ซึ่งจากการสังเกตเบื้องต้นพบว่ามียกระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงคุณภาพค่อนข้างน้อยจากข้อมูลเชิงตัวเลขในการเลือกตั้งทั่วไป ปี 2566 ของเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร

พบว่า มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 118,591 คน แต่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเพียง 89,348 คน คิดเป็นร้อยละ 75.34 ตัวเลขนี้ชี้ให้เห็นว่า ยังมีประชาชนจำนวนไม่น้อยกว่า 29,243 คน ที่ไม่ได้ออกมาใช้สิทธิประชาชนจำนวนไม่น้อยมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นเพียงหน้าที่ และยังขาดแรงขับเคลื่อนจากการต้องการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างแท้จริง สถานการณ์เช่นนี้ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างสำคัญในการทำความเข้าใจปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพและมีความหมายในพื้นที่นี้

งานวิจัยที่ผ่านมาเน้นศึกษาปัจจัยเชิงประจักษ์ เช่น สังคม เศรษฐกิจ ประชากรศาสตร์ ที่ส่งผลต่อ ปริมาณ การมีส่วนร่วม แต่ยังขาดการศึกษาที่เจาะลึกถึง มิติเชิงคุณธรรมและค่านิยมพื้นฐาน ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอม คุณภาพ ลักษณะ และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การวิจัยนี้จึงมุ่งนำ หลักสารานิยธรรม ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข โดยเฉพาะ เมตตาทายกรรม (การแสดงออกอย่างเมตตา), ทิฐีสัมมัตถุตา (การยอมรับและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น), และ สาธารณโภคี (การกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและความเป็นธรรม) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์กับคุณภาพและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร

การศึกษาในมิติเชิงคุณธรรมนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ โดยนำเสนอมุมมองใหม่ในการทำความเข้าใจพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกเหนือจากปัจจัยภายนอกที่เคยศึกษามา ข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดแนวทางและนโยบาย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีคุณภาพ มีความหมาย และนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต่อไป โดยเฉพาะในบริบทท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร ตามหลักสาราณียธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งแบ่งประเด็นเป็น ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ และสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จากจากประชาชนในเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดพิจิตร เขตเลือกตั้งที่ 1 ทั้งหมด 145,488 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (วัลลภ สุขสวัสดิ์, 2561) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (กัลยา วานิชย์ บัญชา และฐิตาวานิชย์ บัญชา, 2561) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เท่ากับ 0.983 และนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามด้วยวิธี Enter Method

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 รูป/คน แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักการเมืองระดับประเทศ/ท้องถิ่น จำนวน 3 คน 2) คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจิตร จำนวน 3 คน 3) ผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น จำนวน 2 คน 4) นักวิชาการด้านพุทธศาสนา จำนวน 3 รูปหรือคน 5) นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ จำนวน 3 รูปหรือคน และ 6) ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 3 คน การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยวิธีการ ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมา

จำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อความเข้าใจที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) หรือที่เรียกว่า แบบผสมผสาน (Triangulation) ซึ่งจะช่วยให้อ้างอิงข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ (Survey Research) เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย หรือค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ถูกอธิบายและตีความเชิงลึกได้ด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) การดำเนินการนี้จะทำให้ผลการวิจัยมีความลุ่มลึกและครอบคลุมมากขึ้น เนื่องจากข้อมูลจากแบบสอบถาม (Quantitative) จะสะท้อนให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่ ในขณะที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Qualitative) จะช่วยให้เข้าใจถึงสาเหตุและแรงจูงใจเบื้องหลังของพฤติกรรมเหล่านั้น ซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปที่รอบด้านและมีน้ำหนักทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. ศีรษะระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร พบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร ตามหลักสารานุกรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่มีระดับ มากที่สุด คือ สีสสามัญญาตา (การปฏิบัติตามกฎระเบียบร่วมกัน) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.87) ประเด็นที่มีระดับรองลงมา คือ เมตตามโนกรรม (การคิดดีและมุมมองในแง่ดี) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.87) และมีระดับน้อยที่สุด คือ เมตตาทายกรรม (การกระทำที่แสดงถึงความเมตตาและช่วยเหลือกัน) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.78)

2) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 2.87$, S.D. 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่มีระดับมากที่สุด คือ ด้านการไป

ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.24$, S.D. 0.63) ประเด็นที่มีระดับรองลงมา คือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.07$, S.D. 0.78) และมีระดับน้อยที่สุด คือ ด้านการแสดงประชามติและประชาพิจารณ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.91)

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสารานุกรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร พบว่า ซึ่งวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง Pearson Correlation (r) (0.607**) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของเมตตากายกรรม (การกระทำที่แสดงถึงความเมตตา และช่วยเหลือกัน) กับ ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.613**$) รองมา ได้แก่ คู่ของเมตตากายกรรม (การกระทำที่แสดงถึงความเมตตาและช่วยเหลือกัน) กับด้านการไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.578**$) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ของศีลสามัญญตา (การปฏิบัติตามกฎระเบียบร่วมกัน) กับด้านการแสดงประชามติและประชาพิจารณ์ มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.190$)

3. แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร ตามหลักสารานุกรม พบว่า

1) ยกกระดับการแสดงประชามติและประชาพิจารณ์ (ค่าเฉลี่ยต่ำสุด) มุ่งเน้นการสร้างพื้นที่และช่องทางให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดกว้างและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายมากขึ้น เช่น จัดเวทีสาธารณะและประชาคม หน่วยงานรัฐหรือองค์กรท้องถิ่น ควรร่วมมือกับภาคประชาสังคมจัดเวทีเสวนาหรือประชาพิจารณ์ในประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประชาชน เช่น โครงการพัฒนาท้องถิ่น หรือการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกว่าการเสี่ยงของพวกเขามีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ใช้เทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วม พัฒนาช่องทางออนไลน์ เช่น เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน ที่ให้ประชาชนสามารถเสนอความคิดเห็น ร้องเรียนหรือโหวตในประเด็นต่างๆ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ส่งเสริมการรวมกลุ่มของภาคประชาชน

สนับสนุนการก่อตั้งและกิจกรรมของกลุ่มภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือเครือข่ายชุมชน ให้เป็นตัวแทนในการรวบรวมและนำเสนอข้อเสนอกับชาวบ้าน

2) ส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง (ค่าเฉลี่ยปานกลาง) สร้างเครือข่ายข้อมูลชุมชน จัดตั้งอาสาสมัครหรือตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่กระจายข่าวสารทางการเมืองที่สำคัญจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น กกต. หรือหน่วยงานท้องถิ่น ไปยังประชาชนในวงกว้าง ใช้สื่อท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ประสานงานกับสื่อท้องถิ่น เช่น วิทยุชุมชน หรือเพจข่าวในโซเชียลมีเดีย ให้เป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการเมืองที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ทุกคน จัดทำคู่มือและสื่อการเรียนรู้ จัดทำสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิทางการเมือง หน้าที่พลเมือง หรือข้อมูลการเลือกตั้งในรูปแบบที่น่าสนใจ เช่น โปสเตอร์ อินโฟกราฟิก หรือคลิปวิดีโอสั้นๆ

3) รักษาและต่อยอดการใช้สิทธิเลือกตั้ง (ค่าเฉลี่ยสูงสุด) รณรงค์การมีส่วนร่วมเชิงคุณภาพ นอกจากการรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิแล้ว ควรมุ่งเน้นให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการลงคะแนนอย่างมีวิจารณญาณ โดยพิจารณานโยบายและคุณสมบัติของผู้สมัครอย่างรอบด้านจัดกิจกรรมหลังการเลือกตั้ง จัดกิจกรรมติดตามผลการทำงานของผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้ง เช่น การประชุมรายงานผล เพื่อให้ประชาชนรู้สึกว่าการไปใช้สิทธิของพวกเขา มีความเชื่อมโยงกับการตรวจสอบและสร้างความรับผิดชอบในระยะยาว

4) ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลและบูรณาการระหว่างการกระทำ คำพูด จิตใจ การแบ่งปัน การเคารพกฎเกณฑ์ และการมีเป้าหมายร่วมกัน ยกย่องการมีส่วนร่วมจากเชิงปริมาณสู่เชิงคุณภาพ เปลี่ยนจากการไปใช้สิทธิเพียงอย่างเดียวเป็นการกระทำที่มีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเต็มเต็มช่องว่างด้านการแสดงประชามติ ส่งเสริมการใช้หลัก สาธารณโภคี (การแบ่งปัน) โดยจัดเวทีให้ประชาชนได้เสนอแนะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบาย สร้างความเข้าใจและความสามัคคี ใช้หลัก ทิฏฐิสามัญญตา (การมีทัศนคติที่สอดคล้องกัน) เพื่อให้ประชาชนตระหนักว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง และส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างประชาชน ผู้สมัคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร พบว่า หลักสาราณียธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 0.76) ทำให้ทราบว่า เป็นผลที่น่าสนใจและสะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวและความใส่ใจของประชาชนในเขตเลือกตั้งนี้ต่อกระบวนการทางการเมือง ถือเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของไทยอย่างมาก เนื่องจากหลักธรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมทั้งพฤติกรรม เจตคติ และการใช้เหตุผลในการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นระบบ โปร่งใส มีคุณภาพ และยั่งยืน บ่งชี้ได้ว่า หลักสาราณียธรรม 6 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในบริบทที่แตกต่าง กัน ไม่ว่าจะเป็นบริบทของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตย หรือบริบทของการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธนวิษณุภณธีโร (กิจเดช) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุวัฒนธรรมตามหลักสาราณียธรรม 6 ชุมชนวัดหงส์รัตนาราม และชุมชนมัสยิดต้นสน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$ S.D. = 0.58) ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม 6 ที่เป็นธรรมแห่งการอยู่ร่วมกัน เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่มักจะแสดงไมตรีและความหวังดีต่อคนในชุมชนอยู่เสมอเพราะมักจะมีการยิ้มแย้มให้กันของคนในชุมชนอยู่เสมอ มีการสั่งสอน หรือการแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีต่อคนในชุมชน และมีความคิดจะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันอยู่ตลอดโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนไม่ว่าจะเป็นงานช่วย หรือ งานอาสาทุกคนทำด้วยใจยิ่งทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนที่เป็นส่วนรวมจะทำกันโดยไม่มีใครหวังอะไรตอบแทน มีการแบ่งปันลาภผลหรือสิ่งของต่าง ๆ ที่ได้มาโดยชอบธรรมต่อคนในชุมชน และไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือก่อความเสื่อมเสียแก่หมู่คณะหรือคนในชุมชนและประการสุดท้ายคือมีหลักแห่งความดีงานหรือมีจุดมุ่งหมายสูงสุดที่เป็นไปในทางเดียวกัน

ผลจากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{x} = 2.87$, S.D. = 0.70) ทำให้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทำให้ทราบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ด้านการมี

ส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการแสดงประชามติ และ ประชาพิจารณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาทศพงษ์ ชยเมธี (กลิ่นศรีสุข) (2564) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอ เทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งพบว่า โดยรวมประชาชนมีส่วนร่วมในระดับ ปานกลาง โดยมีการเข้าตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในระดับสูงสุด รองลงมาเป็นด้าน การบริหารและการติดตามข่าวสารทางการเมือง

2. ผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรม 6 กับการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร พบว่า หลัก สาราณียธรรม 6 โดยรวม กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปในเขต เลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูง ($R = 0.607^{***}$) ทำให้ ทราบว่า หลักสาราณียธรรม 6 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน ($R = 0.607^{**}$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เข้าสู่กระบวนการทางการเมืองสามารถเสริมสร้างจิตสำนึก ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในเชิง คุณภาพของประชาชนได้เป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ พระอธิการธนิธ ธรรมสาโร (ราม โป) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลห้วยร่วม อำเภอ ดงเจริญ จังหวัดพิจิตร” ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพุทธกับภาวะผู้นำ พบว่า การน้อมนำหลักธรรมในพระพุทธานามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการมีส่วนร่วมของ ผู้นำชุมชน สามารถส่งผลให้เกิดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในกิจกรรมสาธารณะ และงานวิจัยของรวมถึงสอดคล้องกับการวิจัยของ สุรกิจ สุวรรณ แกม (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการศึกษาพบว่า ที่แสดงให้เห็นว่าการน้อมนำหลัก พรหมวิหารธรรมมาใช้สามารถส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

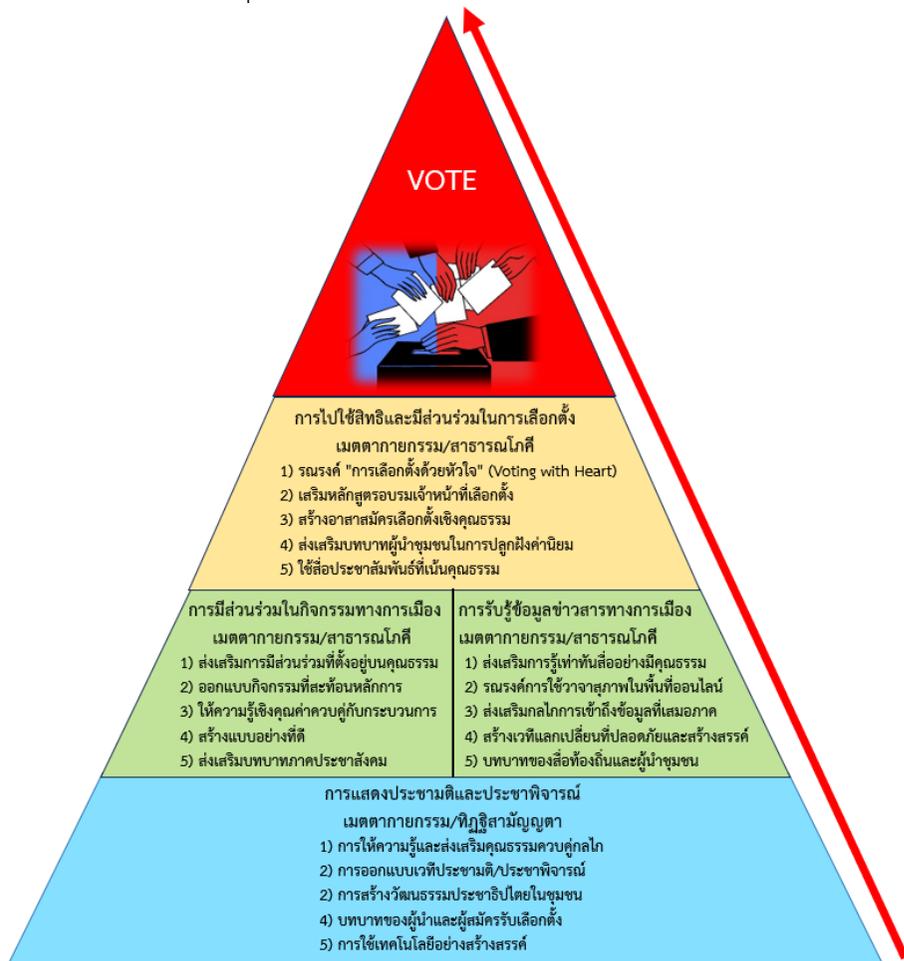
3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร ตามหลักสาราณียธรรม พบว่า ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลและบูรณา

การระหว่งการกระทำ คำพูด จิตใจ การแบ่งปัน การเคารพกฎเกณฑ์ และการมีเป้าหมายร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อ เสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกัน ความไว้วางใจ และความเข้าใจ อันดีระหว่างประชาชน ผู้สมัคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติ (กายภาพ, วาจา, จิตใจ, การแบ่งปัน, การเคารพกฎเกณฑ์, และทัศนคติที่สอดคล้องกัน) โดย ประยุกต์ใช้หลักสธารณิธรรม จะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่ การสร้างความสามัคคี ความเข้าใจ และความร่วมมือ อันจะส่งผลให้การเลือกตั้งสามารถ สะท้อนเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรธัชชัย สุวโทม (สุขพานิช) (2564) ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ซึ่งได้เน้นย้ำถึงการ บูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อยกระดับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการเสริมสร้างความเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง การสร้างความรู้สึกร่วมทางจิตใจ และการดำเนินการบนหลักแห่งความเสมอภาค การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร โดยรวมทั้ง 4 ด้าน จำเป็นต้องรณรงค์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งและหน้าที่พลเมือง โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายและสร้างสรรค์ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ กฎหมาย และข้อมูลผู้สมัครการปรับปรุงกระบวนการลงทะเบียนและการจัดเตรียมสถานที่เลือกตั้งให้สะดวกและเข้าถึงง่าย การส่งเสริมบรรยากาศเชิงบวกและความโปร่งใส และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้ง ตลอดจนการรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งในทุกระดับ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีคุณภาพและตระหนักถึงความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐพงศ์ สีดาว (2562) ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และมีแนวทางที่ควรส่งเสริม ได้แก่ การติดตามข่าวสารจากแหล่งที่เชื่อถือได้ การรณรงค์ทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีสติและความรับผิดชอบ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไป เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร ตามหลักสาราณียธรรม”

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้จากการศึกษา ประกอบด้วยผลการวิเคราะห์งานวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างหลักสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในมิติเชิงคุณภาพและแรงจูงใจ โดยสามารถสรุปและนำเสนอเป็นภาพองค์ความรู้ “สาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงคุณภาพ” ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

โดยนำองค์ความรู้จากการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร ตามหลักสาราณียธรรม ดังนี้

ระดับที่ 1 ฐานของพีระมิด การแสดงประชามติและประชาพิจารณ์ (เมตตากายกรรม/ ทัศนีสามัญญาตา)

เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดของการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย การที่ประชาชนจะแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะได้อย่างสร้างสรรค์นั้น ต้องอาศัยเมตตากายกรรม การกระทำต่อกันด้วยความเป็นมิตร รับฟังอย่างให้เกียรติ ไม่ใช่คำพูดหรือการกระทำที่ก้าวร้าว แม้จะมีความเห็นต่าง

ทัศนีสามัญญาตา การเปิดใจยอมรับความแตกต่างทางความคิด และพยายามแสวงหาจุดร่วม หรือความเข้าใจในเหตุผลของผู้อื่น แนวทางปฏิบัติในระดับนี้

1) การให้ความรู้และส่งเสริมคุณธรรมควบคู่กันไป นอกจากการให้ความรู้เรื่องสิทธิหน้าที่ และกระบวนการประชามติ/ประชาพิจารณ์แล้ว ควรมีการสอดแทรกการอบรมหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมหลักเมตตากายกรรมและทัศนีสามัญญาตา เช่น การฝึกการฟังอย่างตั้งใจ, การหาจุดร่วมจากความเห็นต่าง, กิจกรรมอาสาสมัครช่วยเหลือในการเข้าถึงการมีส่วนร่วม

2) การออกแบบเวทีประชามติ/ประชาพิจารณ์ ออกแบบกระบวนการให้เอื้อต่อการแสดงเมตตากายกรรมและทัศนีสามัญญาตา เช่น มี Moderator ที่ทำหน้าที่สร้างบรรยากาศเชิงบวก, มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างทั่วถึง, มีช่วงเวลาให้แต่ละฝ่ายได้ทำความเข้าใจเหตุผลของอีกฝ่าย

3) การสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมในชุมชนที่เน้นการทำงานร่วมกัน การรับฟังความเห็นที่แตกต่าง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้หลักเมตตากายกรรมและทัศนีสามัญญาตาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ไม่ใช่แค่หลักการทางศาสนาหรือปรัชญา

4) บทบาทของผู้นำและผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้นำชุมชนและผู้สมัครรับเลือกตั้งควรเป็นแบบอย่างในการนำหลักเมตตากายกรรมและทัศนีสามัญญาตาไปใช้ในการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง เพื่อลดความแตกแยกและสร้างความไว้วางใจ

5) การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการแสดงประชาตติและประชาพิจารณในลักษณะที่สนับสนุนการแสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพ การรับฟัง และการหาข้อสรุป แทนที่จะเป็นเพียงเวทีโจมตีหรือใส่ร้ายป้ายสี

ระดับที่ 2 ด้านซ้าย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง (เมตตาทายกรรม/สาธารณโภคี)

เมื่อประชาชนมีพื้นฐานจากการรับฟังและเข้าใจความแตกต่างแล้ว ขั้นต่อไป คือการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์ การติดตามตรวจสอบ หรือการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ซึ่งต้องอาศัย

เมตตาทายกรรม การเข้าร่วมด้วยท่าทีที่เป็นมิตร ไม่สร้างความขัดแย้ง เคารพสิทธิของผู้อื่น สาธารณโภคี การมีส่วนร่วมนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม การแบ่งปันทรัพยากร โอกาส และข้อมูลอย่างเป็นธรรม แนวทางปฏิบัติในระดับนี้

1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม รณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของเมตตาทายกรรมและสาธารณโภคีในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ใช่แค่การมา "ร่วมกิจกรรม" แต่ให้ร่วมกิจกรรมด้วย "จิตสำนึก" ของการช่วยเหลือและแบ่งปันอย่างเป็นธรรม

2) ออกแบบกิจกรรมที่สะท้อนหลักการ การจัดกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ เช่น เวทีดีเบต, การเดินรณรงค์หาเสียง, หรือกิจกรรมพบปะประชาชน ควรออกแบบให้เอื้อต่อการแสดงเมตตาทายกรรม (เช่น จัดพื้นที่ปลอดภัย, มีมาตรการป้องกันความรุนแรง, ส่งเสริมการฟัง) และสาธารณโภคี (เช่น จัดให้เข้าถึงได้ทุกกลุ่ม, แบ่งปันข้อมูลโปร่งใส, เปิดโอกาสให้ซักถามอย่างทั่วถึง)

3) ให้ความรู้เชิงคุณค่าควบคู่กับกระบวนการ ในการให้ความรู้เรื่องการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองควรมีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับหลักสราณียธรรม 6 โดยเฉพาะเมตตาทายกรรมและสาธารณโภคี เพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่ดี

4) สร้างแบบอย่างที่ดี ผู้นำทางการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีบทบาทในชุมชน ควรแสดงออกถึงการนำหลักเมตตาทายกรรมและสาธารณโภคีมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพื่อเป็นตัวอย่างให้ประชาชนได้เห็นและปฏิบัติตาม

5) ส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคม สนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร ให้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งโดยยึด

หลักเมตตาทายกรรมและสาธารณโภคี เช่น กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อความยุติธรรมในการเลือกตั้ง หรือเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เน้นการหาจุดร่วม

ระดับที่ 2 ด้านขวา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง (เมตตาทายกรรม/สาธารณโภคี)

การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพต้องตั้งอยู่บนข้อมูลที่ถูกต้องและรอบด้าน ประชาชนจำเป็นต้องสามารถเข้าถึง วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างมีวิจารณญาณ โดยมีหลักการสำคัญ คือ

เมตตาทายกรรม การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยความเคารพ ไม่สร้างข่าวปลอม ไม่โจมตีกัน

สาธารณโภคี การแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การเข้าถึงข้อมูลอย่างเท่าเทียม แนวทางปฏิบัติในระดับนี้

1) ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่ออย่างมีคุณธรรม จัดกิจกรรมให้ความรู้ประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร เกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการตรวจสอบแหล่งที่มา การพิจารณาความเป็นธรรมของข้อมูล และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบนพื้นฐานของความเคารพซึ่งกันและกัน

2) รณรงค์การใช้วาจาสุภาพในพื้นที่ออนไลน์ ส่งเสริมการใช้หลักเมตตาทายกรรมในการสื่อสารทางการเมืองบนสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เพื่อลดความขัดแย้งและการสร้างข้อมูลเท็จหรือการโจมตีส่วนบุคคล

3) ส่งเสริมกลไกการเข้าถึงข้อมูลที่เสมอภาค สนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และเข้าถึงได้ง่ายสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง

4) สร้างเวทีแลกเปลี่ยนที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์ จัดเวทีสาธารณะหรือพื้นที่ออนไลน์ที่ออกแบบมาเพื่อให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างปลอดภัยภายใต้กติกาที่เน้นความเคารพและเป็นธรรม

5) บทบาทของสื่อท้องถิ่นและผู้นำชุมชน สื่อท้องถิ่นควรนำเสนอข่าวสารการเมืองอย่างเป็นธรรมและรอบด้าน ในขณะที่ผู้นำชุมชนสามารถเป็นแบบอย่างในการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมีเมตตาและมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม

ระดับที่ 3 การไปใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง (เมตตาทายกรรม/สาธารณโภคี)

เมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในมิติต่างๆ มาแล้ว การไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะเป็นการแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองอย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งยังคงต้องอาศัยเมตตาทายกรรม การปฏิบัติต่อกันด้วยดีในวันเลือกตั้ง ทั้งต่อผู้สมัคร เจ้าหน้าที่ และผู้มาใช้สิทธิคนอื่นๆ

สาธารณโภคี การตระหนักว่าการใช้สิทธิของตนเองมีผลต่อประโยชน์ส่วนรวม และกระบวนการเลือกตั้งต้องเที่ยงธรรม แนวทางปฏิบัติในระดับนี้

1) ฆราวาส "การเลือกตั้งด้วยหัวใจ" (Voting with Heart) สร้างแคมเปญที่เชื่อมโยงการไปใช้สิทธิกับการทำความดีเพื่อส่วนรวม โดยเน้นคุณค่าของเมตตาทายกรรมในการปฏิบัติต่อกันในวันเลือกตั้ง และสาธารณโภคีในการใช้สิทธิเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

2) เสริมหลักสูตรอบรมเจ้าหน้าที่เลือกตั้ง นอกจากการอบรมด้านกฎหมายและขั้นตอน ควรเพิ่มเนื้อหาที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของเมตตาทายกรรมในการให้บริการประชาชนด้วยความเป็นมิตร และสาธารณโภคีในการรักษาความเที่ยงธรรมและเสมอภาคของกระบวนการ

3) สร้างอาสาสมัครเลือกตั้งเชิงคุณธรรม ชักชวนประชาชนให้มาเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยเน้นคุณสมบัติของผู้ที่มีเมตตาและมีจิตสาธารณะเพื่อส่วนรวม

4) ส่งเสริมบทบาทผู้นำชุมชนในการปลูกฝังค่านิยม ให้ผู้นำชุมชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดพิจิตร เป็นแกนนำในการให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้ง ในฐานะหน้าที่พลเมืองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามหลักเมตตาทายกรรมในวันเลือกตั้ง

5) ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่เน้นคุณธรรม สื่อสารสาธารณะเกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยไม่เน้นเพียงแค่จำนวนผู้มาใช้สิทธิ แต่เน้นเรื่องราวและตัวอย่างของการใช้สิทธิหรือการปฏิบัติหน้าที่ในวันเลือกตั้งด้วยความมีเมตตาและสำนึกเพื่อส่วนรวม

ระดับที่ 4 ยอดพีระมิด (เป้าหมายสูงสุด)

VOTE คือ การเลือกตั้งเป็นการแสดงออกสูงสุดของสิทธิทางการเมือง เป็นผลลัพธ์ของการรับรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่สมบูรณ์

และมีคุณภาพ นำไปสู่การเลือกตั้ง (Vote) ที่ดีนั้น มีรากฐานสำคัญมาจาก หลักสารณียธรรม ได้แก่ เมตตาทายกรรม (การกระทำด้วยเมตตา), ทิฐีสัมมัญญา (การยอมรับ/แสวงหาจุดร่วมทางความคิด), และ สาธารณโภคี (การแบ่งปันอย่างเป็นธรรม) ซึ่งเปรียบเสมือนฐานที่มั่นคงที่สุดของพีระมิด

ดังนั้น คุณภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้ง มาจากรากฐานของคุณธรรมตามหลักสารณียธรรมสามประการ ได้แก่ เมตตาทายกรรม (การปฏิบัติด้วยเมตตา), ทิฐีสัมมัญญา (การเปิดใจรับฟัง/หาจุดร่วมทางความคิด), และ สาธารณโภคี (การมุ่งสู่ความเป็นธรรมในการแบ่งปัน) หลักการเหล่านี้หล่อหลอมทั้ง "วิถีคิด", "วิถีปฏิบัติ", และ "เป้าหมาย" ของการมีส่วนร่วม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม, การรับรู้ข้อมูล, และกระบวนการปรึกษาหารือและประขามติ อย่างสร้างสรรค์ รับผิดชอบ และมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ประชาธิปไตยที่นำมาซึ่งความยุติธรรมและความสุขแก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะส่งผลให้การใช้สิทธิเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในกระบวนการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ นำไปสู่ประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม องค์ความรู้ใหม่นี้จึงเน้นย้ำความสำคัญของการบูรณาการคุณธรรมเข้ากับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้ง ควรพิจารณาถึงการนำหลักสารณียธรรม มาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน เพื่อสร้างบรรยากาศของการเลือกตั้งที่เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ โปร่งใส และส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สมัคร พรรคการเมืองและประชาชน เช่น การรณรงค์ให้ผู้สมัครและผู้สนับสนุนใช้ถ้อยคำที่สุภาพและสร้างสรรค์ (เมตตาทายกรรม) การส่งเสริมกิจกรรมที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการช่วยเหลือกันในชุมชน (เมตตาทายกรรม) และการเน้นย้ำถึงการเคารพกฎหมายและกติกากาเลือกตั้ง (ศีลสัมมัญญา)

2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคม ควรพัฒนาโลกและช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย และเข้าถึงง่ายสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม โดยอาจใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และสื่อท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามนโยบายของผู้สมัคร ประวัติและคุณสมบัติ รวมถึงกระบวนการเลือกตั้งได้อย่างสะดวก (ส่งเสริมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง)

3. หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมควรร่วมกันจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองนอกเหนือจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เช่น การจัดเวทีเสวนาการรับฟังความคิดเห็น การอบรมให้ความรู้ทางการเมือง และการสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อแสดงออกทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ (ส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง)

4. หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญ และกระบวนการในการแสดงประชามติและประชาพิจารณ์ รวมถึงสร้างช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างสะดวก และมีประสิทธิภาพเพื่อให้การตัดสินใจในประเด็นสำคัญของชาติและท้องถิ่นสะท้อนเสียงของประชาชนอย่างแท้จริง (ส่งเสริมด้านการแสดงประชามติและประชาพิจารณ์)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้สมัคร พรรคการเมือง และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรมรณรงค์ที่สอดแทรกหลักสาราณียธรรม ในเนื้อหาและการดำเนินกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้ในการเลือกตั้ง เช่น การจัดกิจกรรมที่แสดงความเอื้อเฟื้อต่อชุมชน การใช้ภาษาที่สุภาพในการสื่อสาร และการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการเคารพกฎหมาย

2. ผู้สมัคร พรรคการเมือง และหน่วยงานภาครัฐ ควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่หลากหลายและเข้าถึงง่ายสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม โดยคำนึงถึงความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย เช่น การใช้ภาษาท้องถิ่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ประชาชนนิยมผ่าน Facebook คลิปวิดีโอ หรืออินโฟกราฟิก ที่ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มวัย และการจัดกิจกรรมให้ข้อมูลในชุมชน

3. องค์กรภาคประชาสังคมและหน่วยงานในชุมชน ควรร่วมกันสร้างพื้นที่และโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ เช่น การจัด

เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชน การสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชน และการส่งเสริมการทำงานอาสาสมัครทางการเมือง

4. หน่วยงานภาครัฐควรจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการประชาคมติและประชาพิจารณ์ รวมถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นในประเด็นสำคัญต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา และจิตตา วานิชย์บัญชา. (2561). *การใช้SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามลดา.

พระครูวินัยธรธัชชัย สุวฑฒโน (สุขพานิช). (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี*. (ดุขฎีนิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาทัศนพงษ์ ชยเมธี (กลิ่นศรีสุข). (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาธนวิชญ์ณธีโร (กิจเดช). (2560). *การอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุวัฒนธรรมตามหลักสาราณียธรรม 6 : ชุมชน วัดหงส์รัตนาราม และชุมชนมัสยิดต้นสน กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการณิต ธมมสาโร (รามโพ). (2562). *ภาวะผู้นำเชิงพุทธของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลห้วยร่วม อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิสิฐพงศ์ สีดาว. (2562). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วัลลภ สุขสวัสดิ์. (2561). *การวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐศาสตร์*. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). *สรุปผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566*. เข้าถึงได้จาก https://www.ect.go.th/ect_th/th/mp-election-results

สุรกิจ สุวรรณแกม. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงวัฒนธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

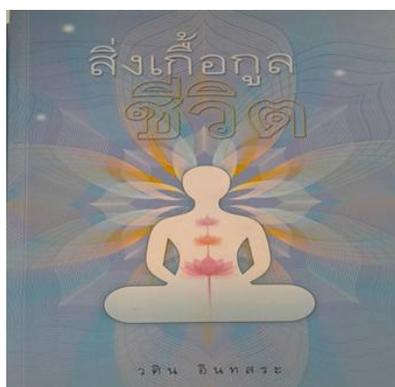
Book Review on "Life Support"

Phra Thep Piyasilo (Phuengthongkham)¹ and Sirote Namsena²

Received: February 06, 2024

Revised: June 05, 2024

Accepted: June 05, 2024

ผู้เขียน: วศิน อินทสระ

จำนวนหน้า: 157 หน้า

ปีที่พิมพ์: 2555

ครั้งที่พิมพ์: 2

สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ธรรมดา

Abstract

This book review on "Life Support" aimed to explore these four life-supporting factors that Vasin Inthasara discussed four life-supporting factors: wealth, freedom from disease, friendship, and work. Wealth was essential because life depended on Paccaya 4, such as food. These factors must be acquired through wealth. Those with abundant wealth enjoyed a more comfortable life than those without. Freedom from disease was highly desirable for everyone, as disease

¹ Tak Provincial Office of Buddhism

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: nattha915628@gmail.com, Tel. 082-9359562

debilitated both the body and mind. Freedom from disease was a great blessing. Friendship was essential in human life because it brought warmth and joy. Knowing how to be a giver was one way to cultivate friendship. Work was essential to life. Everyone must work to sustain life and contribute to society.

Keywords: support, life, Vasin Inthasara

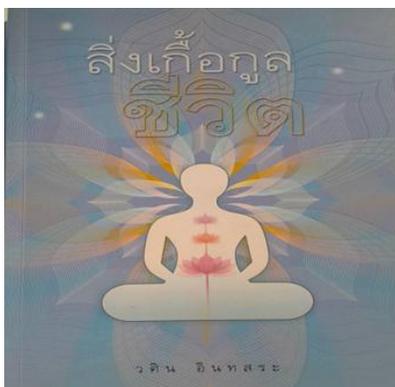
บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) สิ่งเกื้อกูลชีวิต

พระเทพ ปิยสีโล (พึงทองคำ)¹ และศิริโรจน์ นามเสนา²

Received: February 06, 2024

Revised: June 05, 2024

Accepted: June 05, 2024

ผู้เขียน: วศิน อินทสระ

จำนวนหน้า: 157 หน้า

ปีที่พิมพ์: 2555

ครั้งที่พิมพ์: 2

สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ธรรมดา

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือ “สิ่งเกื้อกูลชีวิต” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสิ่งเกื้อกูลชีวิต อาจารย์ วศิน อินทสระได้พูดถึงสิ่งเกื้อกูลชีวิต 4 ประการ คือ ทรัพย์ ความไม่มีโรค ไมตรีและการทำงาน ทรัพย์ นั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพราะชีวิตต้องอาศัยปัจจัย 4 มี อาหารเป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องได้มาด้วยทรัพย์ ผู้มี ทรัพย์สมบูรณ์ การดำเนินชีวิตก็สะดวกสบายกว่าผู้ขาดแคลน ความไม่มีโรค นั้น เป็นที่ปรารถนา อย่างยิ่งของทุกคน เพราะโรคเป็นสิ่งบั่นทอนทั้งร่างกายและจิตใจ ความไม่มีโรคจึงเป็นลาภอย่างยิ่ง ไมตรี นั้นเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตคนเพราะทำให้อบอุ่นใจและ มีความสุขสดชื่น การรู้จักเป็นผู้ให้ เป็น

¹ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตาก

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: nattha915628@gmail.com, Tel. 082-9359562

ทางหนึ่งที่จะผูกมิตรไมตรี การงาน นั้นเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ทุกคนต้องทำงานเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต และเกื้อกูลสังคม

คำสำคัญ: เกื้อกูล, ชีวิต, วศิน อินทสระ

บทนำ

ในชีวิตคนเรานั้นมีปัญหา มีทุกข์มาก ทั้งชีวิตของเราเองและชีวิตรอบข้าง จึงจำเป็นต้องมีสิ่งเกื้อกูล เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข หรือให้มีทุกข์น้อยลง ทรัพย์ ถ้าเรามีเพียงพอแก่ความขาดแคลนแล้วก็ไม่ควร ทุ่มเทเวลาไปหามันให้มากเกินไป เพราะมันไม่มีคุณค่าในตัวเอง ถ้ามีมากเกินไปหรือใช้เวลาหามันมากเกินไป (โดยไม่จำเป็น) มันกลับเป็นมารผลาญความสุขในชีวิตและทำให้เสียคนได้ง่ายด้วย เมื่อใดบุญสิ้นไป ทรัพย์ทั้งปวงก็ปล้นพินาศ แต่ทรัพย์ภายใน คือ ปัญญา ศีล สมာธิ และคุณงามความดีต่าง ๆ ปรากฏเด่นชัดขึ้นทันที นำความสุขมาให้ทันที ดังนั้นควรใช้เวลาไปในการแสวงหาปัญญา คุณงามความดี และความสงบสุข แก่ดวงจิตดีกว่า เพราะมันมีคุณค่าในตัวเองทำให้เป็นคนสมบูรณ์ ความไม่มีโรค ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “อาโรคยปรมา ลาภา” ความไม่มีโรค หรือมีโรคน้อยทั้งทางกายและความไม่มีโรคทางใจ ย่อมเป็นสิ่งเกื้อกูลชีวิตให้ราบรื่น ผาสุกตามสมควรแก่สภาพนั้น ๆ ไมตรี เป็นสิ่งที่ดีงามในหมู่มนุษย์และสัตว์โลก ไมตรีทำให้จิตใจอ่อนโยน มุ่งประโยชน์ เกื้อกูล มีน้ำใจเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว คนไม่มีไมตรีเป็นคนเห็นแก่ตัว เป็นคนเห็นแก่ตัวเป็นคนไม่สะอาด คือ เป็นคนสกปรก เกิดมารกโลก พระพุทธเจ้าจึงตรัสเตือนว่า “ไม่ควรทำตนเป็นคนรกโลก” แต่ควรทำตนเป็นคนมีประโยชน์สุขต่อผู้อื่น เมื่อจิตมีไมตรีย่อมส่งกระแสเย็นสู่ผู้อื่น การงาน เป็นคุณค่าหลักของคน การงานทำให้ชีวิตมีความหมาย มีคุณค่า การ,ความหมาย การงานที่ทำส่ออัยยาศัยว่า เขาเป็นคนหยาบหรือประณีต รับผิดชอบหรือสักแต่ทำให้พ้นตัว รอบคอบหรือสะเพร่า ขอให้ทำงานด้วยใจรัก ไม่เพียงเพื่อเลี้ยงชีพอย่างเดียว การงานเป็นช่องทางแห่งการประพฤติธรรม แรงจูงใจ (Motive) ในการทำงาน ต้องตั้งใจทำงานให้ดีที่สุดตามความรู้ความสามารถของตนเอง การงานที่ทำดีแล้วจะย้อนกลับคุ้มครองเราให้อยู่เย็นเป็นสุข ได้เสวยวิบากกรรมแห่งความดี มีปิติโสมนัสหล่อเลี้ยงใจให้ชุ่มเย็นอยู่เป็นนิตย์

สาระสำคัญของเนื้อหา

1. **ทรัพย์** ทรัพย์ถือเป็นสิ่งจำเป็นในการให้ความสุขในชีวิต เนื่องจากมนุษย์ต้องเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว และมีภาระไม่เพียงแต่การเลี้ยงดูตนเอง แต่ยังต้องดูแลครอบครัว ญาติพี่น้อง และผู้อาศัยอื่น ๆ อีกด้วย การมีทรัพย์จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการทำให้ชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข นอกจากนี้ น้ำท่วม ไฟไหม้ โจรปล้น เป็นต้น เป็นสาเหตุที่ทำให้ทรัพย์สินสูญหายได้ง่าย การมีการประพฤติดีและประพฤติตนตามหลักหลายๆ อย่าง เช่น การขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ประกอบธุรกิจเหมาะสม เป็นต้น จึงมีผลทำให้มีทรัพย์ได้ โดยแบ่งทรัพย์ออกเป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ สังหาริมทรัพย์คือทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ เช่น สัตว์เลี้ยง บุตร ภรรยา และสิ่งของอื่น ๆ ที่โยกย้ายได้ ในขณะที่อสังหาริมทรัพย์คือทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น ที่ดิน ที่นา สวน ต้นไม้ที่ยังไม่ได้ตัด ฯลฯ ทรัพย์เป็นที่พึ่งอันสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับชาวโลก การหาทรัพย์ได้โดยทางสุจริต เป็นสิริมงคลอย่างยิ่งในโลก และในการหาทรัพย์นั้นต้องประกอบขยันหมั่นเพียรประกอบการงานอาชีพให้เหมาะสม

1.1 เว้นอบายมุขเพื่อปิดทางรั้วไหลแห่งทรัพย์ ผู้ต้องการมีทรัพย์ควรปิดทางรั้วไหลแห่งทรัพย์อันไม่ถูกทางเสียก่อน ท่านเรียกว่า อดายมุข แปลว่าทางแห่งความเสื่อม มีดังนี้

1) นักเลงหญิง หลีกเลียงความเสี่ยงจากการคบคนหญิงที่ไม่เลือกหน้า ซึ่งอาจเสี่ยงต่อการติดโรคต่าง ๆ เช่นโรคเอดส์ และส่งเสียทรัพย์โดยไร้ประโยชน์

2) นักเลงการพนัน หลีกเลียงการเสี่ยงพนันที่อาจทำให้เสียทรัพย์และมีผลกระทบต่อการทำงานและการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง

3) นักเลงสุรา ละเลยการเสี่ยงต่อความเสี่ยงที่อาจทำให้เสียทรัพย์และสุขภาพ ควรป้องกันตนเองไม่เสพสุราอย่างมีสติ

4) คบคนชั่วเป็นมิตร หลีกเลียงการคบคนที่มีพฤติกรรมไม่ดีและอาจส่งผลให้เสียทรัพย์

5) เทียวกลางคืน ทำให้เสียเวลา เสียสุขภาพ และเสียเงิน

6) เทียวดูการเล่น เมื่อหลงมัวเมาอยู่การบันเทิงรื่นรมย์ ทำให้เสียเวลาทำมาหากิน ทำให้ละเลยหน้าของตัวเอง

7) เกียจคร้านทำงาน ปล่อยให้เวลาผ่านไปโดยไม่ทำงานหรือทำงานอย่างไม่เอาใจจริง เสี่ยงที่จะสูญเสียโอกาสในการทำงานและการประสบความสำเร็จในชีวิต

เมื่อปิดทางรั่วไหลแห่งทรัพย์โดยการปิดกั้นอบายมุข 7 ประการแล้ว ก็สามารถสร้างทรัพย์ให้เกิดขึ้นด้วยความเพียรของตัวเอง

1.2 ใช้ทรัพย์ให้เป็นประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน เมื่อได้ทรัพย์แล้ว จะให้ทรัพย์นั้นเป็นสิริมงคลก็ต่อเมื่อใช้ทรัพย์ให้เป็นประโยชน์ตน ประโยชน์คนทั้งหลาย เช่น

1) เลี้ยงครอบครัว ใช้ทรัพย์เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว รวมถึงมารดาบิดา บุตรภรรยา และคนรับใช้ โปรตเอื้อเพื่อและไม่เหนียวแน่นเปียดกรอกันเกินไป เพราะพวกเขามีบทบาทสำคัญในชีวิตของเราและควรได้รับเคารพและยินดีต้อนรับ

2) เลี้ยงเพื่อนฝูงให้เป็นสุข การแบ่งปันและสงเคราะห์ตามกำลัง เมื่อเพื่อนฝูงมีความยากลำบากเรื่องทรัพย์สิน ควรแบ่งปันและสงเคราะห์ตามกำลังที่เราสามารถทำได้ เป็นการผูกน้ำใจและให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นมิตร

3) ใช้ทรัพย์เพื่อป้องกันและบำบัดอันตรายทางชีวิต การใช้ทรัพย์เพื่อบำบัดอันตรายจากสถานการณ์ต่างๆ เช่น โจรภัย อุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น เป็นการรักษาและป้องกันทรัพย์สินที่สำคัญของชีวิต เน้นว่าควรเสียทรัพย์เพื่อป้องกันความเสี่ยงและรักษาสิ่งที่มีค่าต่อชีวิต หรือการใช้ทรัพย์เพื่อรักษาสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ โดยเน้นความสำคัญของการรักษาอวัยวะสำคัญ เช่น ตา หู จมูก ปาก แขน ขา หัวใจ และสมอง เพื่อให้สามารถหาทรัพย์สินได้โดยไม่ยากนักในอนาคต

4) การใช้ทรัพย์ทำพลี 4 อย่าง (to Make Five Offerings) คือการใช้ทรัพย์ทำบุญและเป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น (1) การใช้ทรัพย์ทำบุญโดยการสงเคราะห์ญาติเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ญาติพี่น้องที่อาจจะต้องการความช่วยเหลือในเรื่องทางสังคมหรือทางทรัพย์สิน (2) การต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยความเคารพและน้ำใจมีความสำคัญต่อบรรยากาศทางสังคมและความสงบเรียบร้อยในบ้านเรือน (3) การทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย ตามหลักธรรมของพุทธศาสนา ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความเอื้อเฟื้อที่มีต่อผู้ตายที่เคยเกี่ยวข้องกับเรา (4) ทำบุญอุทิศให้เทวดา

5) การใช้ทรัพย์เพื่อบำรุงพระภิกษุสามเณรควรเป็นการสนับสนุนและบำรุงผู้ปฏิบัติที่ดีและปฏิบัติตามศีลธรรม

2. ความไม่มีโรค (ทางกายทางใจ) พระพุทธภาษิตอันเป็นที่ขึ้นใจของคนไทย คือ อโรคยา ปรมา ลาภา แปลว่า ความไม่มีโรคเป็นลาภอย่างยิ่ง

2.1 ความไม่มีโรคเป็นลาภอย่างยิ่ง

บรรดาลาภทั้งหลายที่มนุษย์เราต้องการ และให้ความสุข เมื่อได้มานั้น ความไม่มีโรคหรือสุขภาพอนามัยอันดี นับว่าสำคัญ และจำเป็นที่สุด การมีโรคทำให้ร่างกายอ่อนแอ เพราะโรคเป็นข้าศึกแก่ความเจริญของร่างกาย ความมีโรคทอนกำลังสติปัญญา มีผลกระทบ กระเทือนถึงกำลังใจอีกด้วย และโรคร้ายสามารถตัดอนาคตอันควร รุ่งเรืองของบุคคลบางคนได้มาก โรคเป็นเหตุให้เกิดปมด้อยบางอย่างขึ้นในชีวิตจิตใจ ปมด้อยนั้นจะหายไปพร้อมกับโรคหายขาด

ร่างกายของคนเราจะเจริญเติบโตไปตามธรรมชาติและใช้งานได้นานถ้าโรคภัยไข้เจ็บไม่เบียดเบียน โรคนั้นเมื่อเกิดขึ้นไม่เบียดเบียนแต่กายอย่างเดียว แต่มันเบียดเบียนเสียดแทงใจอีกด้วย เพราะเมื่อมีโรค การจะทำอะไรดูจะไม่สะดวกไปหมด ทำให้เกิดความรำคาญใจ ทำให้กำลังใจเสีย ทอดอาลัยในชีวิต แม้จะรำรวยก็เห็นไปว่า ความรำรวยนั้นไม่อาจอำนวยความสะดวกเพื่ออนาคต เพื่อความสุขของตนและครอบครัว เพื่อทำประโยชน์แก่สังคมและชาติ บุคคลจึงควรรักษาสุขภาพอนามัยให้ดีอยู่เสมอ อย่างนี้กว่ากำลังใจอย่างเดียวจะเพียงพอ กำลังกายมีความสำคัญอยู่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ใครไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ แม้จะไม่รำรวย ไม่มียศศักดิ์อิศรฐาน ก็ควรจะมีใจและดีใจว่าได้ลาภอย่างยิ่งเอาไว้แล้ว นั่นคือ “ความไม่มีโรค”

2.2 ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง คนสันโดษถึงมีทรัพย์น้อยก็เหมือนมีมาก คนไม่รู้จักสันโดษก็เหมือนคนกินไม่รู้จักอิ่ม ต้มไม่รู้จักพอนั่นเอง คือ

1) พอใจตามที่ได้ เมื่อพยายามแล้วได้มาอย่างไรก็พอใจอย่างนั้น เปรียบเหมือนพระออกบิณฑบาต ทายกถวายอาหารอย่างไรก็พอใจ ฉะนั้น

2) พอใจตามกำลัง คนเราในการหาปัจจัย 4 นั้น ไม่เท่ากันได้มาเท่านี้ ก็ดีแล้ว แต่ควรเสริมกำลังของตนให้สูงขึ้น มากขึ้นอยู่เสมอ

3) พอใจตามสมควร หรือเหมาะสมแก่ตน คือ ให้พิจารณาตนว่าเป็นใคร เป็นอะไร เด็กหรือผู้ใหญ่ บรรพชิตหรือ คฤหัสถ์

2.3 ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง ญาติ แปลตามตัวอักษรว่าคนรู้จักกัน คนคุ้นเคยกัน พอจะ รวมลงได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1) ญาติโดยสายโลหิต คือ พงศ์พันธุ์ที่สืบสายเลือดกันลงมา เท่าที่พอจะนับได้
- 2) ญาติโดยธรรม คือ ผู้ที่คุ้นเคยกัน เอื้อเพื่อช่วยเหลือกัน สุขก็สุขด้วยกัน

ทุกข์ก็ทุกข์ด้วยกัน ญาติอย่างนี้ทรงเรียกว่า วิสสาส ญาติ ทรงยกย่องว่าเป็นญาติอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปลูก ญาติโดยคุณธรรม ญาติโดยสายโลหิตนั้นมิได้จำกัด แต่ญาติโดย ธรรม มิได้ไม่จำกัด ใครมีคุณสมบัติปลูกมิตรได้มากก็ได้ญาติมาก

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “วิสสาสปรมา รสา ความคุ้นเคยเป็นรสอย่างยิ่ง อนึ่ง รสแห่ง ความคุ้นเคยสนิทสนม เป็นรสที่ไม่จีจิดจางเร็ว เหมือนรสอาหารและเครื่องดื่ม เป็นรสที่สถิตอยู่ชั่วอายุ และยังคง ติดตามไปชาติหน้าอีก ความคุ้นเคยรักใคร่จึงเป็นรสอย่างยิ่ง

2.4 พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสว่า พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง เพราะไม่ต้องเป็น ทาสของกิเลสและไม่ต้องเวียนเกิดเวียนตายอีกต่อไป ไม่ต้องทุกข์ อย่างที่ คนผู้อยู่ในสังสารวัฏต้องทุกข์ พ้นไปจากทุกข์เหล่านั้น จึงเป็นสุขอย่างยิ่งทรงมุ่งให้ประชาชนได้รับ ประโยชน์ทั้ง 3 ระดับ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้า และประโยชน์สูงสุดคือมรรคผล นิพพาน เพื่อความไม่ต้องเกิดอีก ไม่ต้องแก่ เจ็บ และตายอีก นิพพานอันเป็นบรมสุข จึงเป็น เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา เป็นการหายโรคอย่างเด็ดขาด โรคคือกิเลส อันเป็นโรคร้ายของ มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลาย

2.5 สมุฏฐานของโรค สมุฏฐานของโรคหรือเหตุเกิดของโรคนั้น มีมากมายเหลือที่จะ กล่าวได้ ในพระสูตรของพุทธศาสนาที่ชื่อ “คิริमानันทสูตร” ตอน ว่าด้วยยาที่นิวสัญญา (พิจารณา โทษของร่างกายว่าเป็นที่ตั้งเป็นบ่อเกิด แห่งโรค) ได้ตรัสถึงสมุฏฐานของโรคไว้หลายอย่าง เช่น ดี เสมหะ ลม ไข้สันนิบาต ฤดูเปลี่ยนแปลง บริหารอิริยาบถไม่สม่ำเสมอ การ ใช้ความเพียรมากเกินไป (โอปทุกมิกา) โรคที่เกิดแต่ผลแห่งกรรม (กมุขวิปากขา อาพาธา) หนาว ร้อน หิว กระจาย ปวด อุจจาระ ปัสสาวะ เมื่อจะกล่าวโดยย่อก็คงจะได้เหตุแห่งโรคเป็น 3 อย่าง คือ 1 จากเชื้อ 2 จาก อุบัติเหตุ 3 อวัยวะพิการเอง คือเสื่อมไปตามเวลา ชนิดของโรคนั้นมีมากเมื่อจะกล่าวโดยย่อก็คงย่อ ลงได้เป็น 2 อย่าง คือ 1) โรคทางกาย หรือเกี่ยวกับร่างกาย 2) โรคทางจิต หรือเกี่ยวกับจิตใจ

2.6 การปฏิบัติตนเพื่อความไม่มีโรค อุบายหรือวิธีปฏิบัติตนเพื่อความไม่มีโรคนั้นก็คือ พยายามปฏิบัติตนอยู่ในหลักสุขนิสัยที่ดี เช่น เรื่องอาหาร อากาศ น้ำ แสงสว่าง ความสะอาด การออกกำลังกายและการพักผ่อน ฯลฯ

1) อาหาร อาหารนับเป็นสิ่งสำคัญในระดับต้น ๆ ของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย खातอาหารแล้วอยู่ไม่ได้ ถึงจะอยู่ไปได้บ้างก็ไม่นานวัน แต่ อาหารไม่ได้มีคุณช่วยเหลือเลี้ยงชีวิตอย่างเดียว สำหรับผู้ไม่เข้าใจ ปฏิบัติไม่ถูกต้อง อาหารเป็นบ่อเกิดแห่งความเจ็บป่วยและความตายก็มี จึงต้องเรียนรู้เรื่องอาหารและปฏิบัติให้เหมาะสม คือ กินอาหารที่มีประโยชน์และกินแต่พอดี ไม่มากไปไม่น้อยไป ปริมาณและคุณภาพแห่งอาหารที่เรากิน อาจไม่มีใครรู้เห็น ก็จริง แต่ร่างกายของเราจะฟ้องให้เห็นว่าเรากินอย่างไร น้อยหรือมาก คุณภาพดีหรือด้อย ในเรื่องนี้ แม้จะมีข้อยกเว้นบ้างก็ไม่มากนัก ส่วนใหญ่ตรงกับความเป็นจริงว่ากินเป็นหรือกินไม่เป็น กินมาก อ้วนเกินไป กินน้อย ผอมเกินไป ไม่มีแรงทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

2) อากาศ อากาศดี ทำให้ร่างกายสดชื่น เป็นประโยชน์แก่ ปอดและอวัยวะอื่น ๆ เป็นอันมาก อากาศเสียทำให้ปวดมึนศีรษะ หายใจไม่สะดวก ถ้าเราอยู่ในห้องที่มีอากาศดีอยู่แต่พอมมีคน สูดบุหรี่ยืนในห้องนั้น อยู่ใกล้เรามากเท่าใด เรารู้สึกอึดอัดทันที การได้อยู่ใต้ต้นไม้ตอนกลางวันทำให้ได้อากาศดี การอยู่กลางแจ้งที่แดดไม่ร้อนจัด อากาศถ่ายเทได้ดี ก็เป็นประโยชน์แก่สุขภาพมาก อากาศบนภูเขา ริมน้ำและริมทะเลก็มีประโยชน์มาก ส่วนอากาศไม่ดี มีเชื้อโรคอยู่ เราหายใจเข้าไปทำให้เป็นโรคได้ ฝุ่นละอองเข้าปอด ทำให้ความต้านทานโรคของปอดน้อยลง อากาศที่หนาวเย็นเกินไป ทำให้เกิดโรคปอดอักเสบได้ง่าย

3) น้ำ น้ำเป็นของสำคัญสำหรับสิ่งมีชีวิต ในร่างกายเรามีน้ำ อยู่ถึง 3 ส่วนใน 4 ส่วนแห่งน้ำหนักตัว เมื่อร่างกายของเราประกอบด้วยน้ำเป็นส่วนใหญ่ เราย่อม ขาดน้ำไม่ได้ เมื่อเสียน้ำทางปัสสาวะ หรือทางเหงื่อ เราจึงต้องดื่มน้ำ เข้าไปแทนที่เอาไว้ ให้น้ำที่หล่อเลี้ยงอวัยวะต่าง ๆ เพียงพอ โดยเฉพาะสมอง ขาดน้ำและออกซิเจนไม่ได้เลย ขาดน้ำทำให้ช็อกได้

4) แสงสว่าง ข้อนี้เกี่ยวกับสุขภาพของตา ตาเป็นดวงประทีปของชีวิตในด้านกาย ตามีคุณค่ามาก ใคร ๆ ก็รู้เห็นอยู่ การอยู่ในแสงสว่างที่พอดี ไม่จ้าเกินไปและไม่มืดเกินไปเมื่อใช้สายตา จะ ช่วยป้องกันอันตราย หรือความพิการของตาในเวลาอันยังไม่ควรได้ แสงสว่างช่วยให้เรามองเห็นสิ่งต่าง ๆ ชัดเจน หลบหลีกสิ่งที่เป็นอันตรายแก่ร่างกายได้

5) ความสะอาด ความสะอาดเป็นที่ต้องการของคนทุกคน แต่ความสะอาดสัมพันธ์อยู่กับความขยัน หมั่นทำความสะอาด ร่างกาย เก็บกวาดบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย คนเกียจคร้านจึงเป็นอยู่อย่างไม่สะอาด เมื่อจัดความสะอาดได้ทั้งร่างกายและสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็ควรจะทำให้สะอาดผ่องแผ้วด้วย เพราะใจที่หมักหมมด้วยอารมณ์ร้ายต่าง ๆ ย่อมเป็นเหตุให้เกิดโรคทางกาย เมื่อปลอดทั้งโรคกาย และโรคทางประสาทหรือโรคจิตแล้ว ชีวิตก็มีความสุขตามสมควร อันเป็นที่ปรารถนาของคนทุกคน

6) การออกกำลังกาย ต้องออกกำลังกายบ้างตามสมควรแก่วัยและสุขภาพ ไม่อยู่อย่างเกียจคร้าน ไม่รู้จักออกกำลังกายเลย เอาแต่นั่ง ๆ นอน ๆ ซึ่งถ้าทำอย่างนี้ กำลังที่มีอยู่บ้างก็จะลดน้อยถอยลงทุกที แต่ต้องไม่ออกกำลังกายมากเกินไปจนร่างกายทนทานไม่ไหว ต้องเจ็บป่วย ขอให้เดินสายกลาง การออกกำลังกายแต่พอดี ทำให้ร่างกายสดชื่น แข็งแรงทนทาน ทำให้จิตใจมีความสุข เบิกบาน เมื่อออกกำลังกายถึงจุดหนึ่งสมองจะหลั่งสารสุขออกมาเรียกว่า สารเอ็นดอร์ฟิน เวลาจิตสงบมีปีติ ก็เหมือนกัน สมองจะหลั่งสารชนิดนี้ทำให้คนมีความสุข คลายเครียดได้ คนที่ทำสมาธิจนจิตสงบแล้ว บอกว่าเป็นสุขดีเหลือเกิน ก็เพราะตัวนี้เอง

7) การพักผ่อน การพักผ่อนทำได้หลายวิธี เช่น นั่งเล่น นอนเล่น เดินเล่น เล่นของที่ชอบใจ อ่านหนังสือที่ชอบแต่พอประมาณ (ถ้าอ่านมากจะไม่เป็นการพักผ่อน) แล้วแต่ใครชอบพักผ่อนอย่างไร ก็พักอย่างนั้น ให้รู้สึกหายเหนื่อย หายเครียด หายมีน ร่างกาย กระปรี้กระเปร่า กลับมีชีวิตชีวาขึ้นมาขึ้นมาใหม่ การนอนหลับเป็นการพักผ่อนที่ดีอย่างหนึ่งและเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์โลกทุกชนิด

3. มิตร มิตรหรือมิตรเป็นสิ่งสำคัญของชีวิตและช่วยเกื้อกูลชีวิต เพราะคนเราอยู่คนเดียวก็เหงา ว้าเหว่ อยู่กับคนที่ไม่ถูกกันก็อึดอัด ไม่มีความสุขใจ ถ้าได้อยู่กับคนที่เรามีความรู้สึกที่ดีต่อเขาและเขาก็มีความรู้สึกที่ดีต่อเรา เป็นอาหารที่ดียิ่งประการหนึ่ง โดยเฉพาะถ้าเขาเป็นมิตรที่ดีสมบูรณ์ ด้วยคุณธรรมของมิตรแท้ เป็นปราชญ์ มีปัญญา ดังนั้น ควรเลือกคบคนดี มิใช่ตรีจิตกับคนทั่วไปแต่พอประมาณให้ สมควรแก่ภาวะและฐานะของบุคคลนั้น ๆ เมื่อได้มิตรอันเป็นที่พอใจ แล้วพึงรักษามิตรด้วยดี เหมือนมารดาคุ้มครองรักษาบุตร หรือผู้มีนัยน์ตาข้างเดียวระวังรักษาดวงตาของตน การรักษานั้นต้องมีคุณธรรมเป็นเครื่องรักษา

3.1 คุณธรรมสำหรับปลูกและรักษาไมตรี คุณธรรมเครื่องปลูกมิตรและรักษามิตร นั้น โดยทั่วไป ท่าน กล่าวถึง สังคหวัตถุ 4 คือ ทาน การให้ การเสียสละ ปิยวาจา พุดจาไพเราะ อ่อนหวาน อุตถจริยา ประพฤติตนเป็นประโยชน์แก่ มิตร และ สมานัตตตา วางตนพอเหมาะพอควร วางตนเสมอต้น เสมอปลาย นอกจากนี้ ท่านกล่าวถึง สาราณียธรรม 6 คือ

- 1) จะทำอะไรก็ทำด้วยเมตตา (ไมตรี)
- 2) จะพูดอะไรก็พูดด้วยเมตตา ปรารณชาติ
- 3) จะคิดอะไรก็คิดด้วยเมตตา
- 4) แบ่งปันลาภผลของตนแก่มิตร ไม่เอาเปรียบเพื่อน กินของเพื่อนข้างเดียว
- 5) มีความประพฤติดีเสมอกัน ไม่ให้เป็นที่ยังเกียจของเพื่อน เพราะความ

ประพฤติต่ำทรามของตน

6) มีความเห็นชอบร่วมกัน แม้บางครั้งอาจมีความเห็นขัดแย้งกันบ้างก็ไม่ ทะเลาะวิวาทกัน

ธรรม 6 อย่างนี้ เป็นไปเพื่อการสงเคราะห์ ไม่ทะเลาะกัน เป็นไปเพื่อสามัคคี เอกภาพ เป็นเครื่องระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก เป็นที่เคารพไม่จิตใจจาง

3.2 มีจิตคิดเกื้อกูล เมื่อคบใคร เข้าใกล้ใคร ให้สร้างความรู้สึกรักคิดเกื้อกูลต่อเขาอยู่เสมอ อย่าคิดว่าเราจะได้อะไรจากเขา แต่ขอให้คิดให้มากในการให้ การสงเคราะห์เกื้อกูลในสิ่งที่เขาขาดแคลนจำเป็น เมื่อเขาขาดแคลน ถ้าเรามีจิตเกื้อกูลต่อเขาในยามนี้ เขาย่อมระลึกถึงไปตลอดชีวิต เรายังก็อึดใจไปนานเมื่อระลึกถึง มารดาบิดาหรือพงศ์พันธุ์ เป็นผู้มีหน้าที่ต้องเกื้อกูลโดยตรง ส่วนผู้อื่นซึ่งไม่มีหน้าที่โดยตรงเช่นนั้น แต่เขามีน้ำใจทำประโยชน์ให้ ด้วยหวังเกื้อกูลแก่เราก็มีเหมือนกัน การน้อมใจรับความเกื้อกูล และตั้งใจที่จะเกื้อกูลท่านตอบในโอกาสอันควร เป็นธรรมสำหรับ การปลูกมิตรและรักษาไมตรี

3.3 มีความอดทนและให้อภัย ผู้คบหาสมาคมกันนาน อาจพลั้งเผลอล่วงเกินกัน ด้วยกาย บ้าง วาจาบ้าง โดยเจตนาบ้าง โดยไม่เจตนาบ้าง ผู้ประสงค์จะถนอม มิตรไมตรี จึงควรมีความอดทน อดกลั้น รู้จักข่มใจ ไม่เอาโทษเพื่อน แต่ให้อภัยในความพลั้งพลาด บอกให้เขารู้ตามเป็นจริงว่า เขาผิดพลาดไปอย่างไร มากไปหรือน้อยไปอย่างไร พยายามแก้ไข ส่วนที่บกพร่อง ถ้าส่วนดี ของเขายังมีอยู่มาก เราก็พอใจในส่วนดีนั้น เวลาโกรธอย่าพูดอะไร เพราะถ้าพูดเวลานั้น มักจะเป็น

คำหยาบ และเกินเหตุเพราะแรงโทสะ พยายามข่มใจนิ่งไว้ก่อน เมื่อหายโกรธ แล้วจึงค่อยพูดชี้แจง เหตุผลตามความเป็นจริง เป็นการฝึกฝนตนเองให้สามารถควบคุม ตนเองได้ ตนหรือจิตที่ฝึกฝนดี แล้ว ควบคุมดีแล้ว ย่อมนำสุขมาให้ ความอดทนและการให้อภัย เป็นคุณเครื่องปลูกมิตรและรักษา มิตรให้ยั่งยืน คนชั่วแตกกันง่าย แตกแล้วประสานยากเหมือนหม้อดิน บัณฑิต แตกกันยาก แตก แล้วประสานง่ายเหมือนหม้อทองเหลือง คนดี แม้ขาดมิตรก็ยาก แต่คุณสมบัติภายในยังหวังเกื้อกูล เหมือนกำนบัว แม้หักแล้วก็ยังมิโยติคอยู่

3.4 มีความซื่อสัตย์ต่อกัน มิตร มิได้มีแต่เฉพาะในหมู่เพื่อนฝูงเท่านั้น แต่มีใน บุคคล ทุกจำพวก เช่น มารดาบิดากับบุตร สามีกับภรรยา นายจ้างกับ ลูกจ้าง ผู้ปกครองเช่นรัฐบาล กับประชาชน ครูกับศิษย์ บุคคลเหล่านี้ ทุกจำพวกต้องมีความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน ถ้าคิดในข้ออใน กระตุก ไม่จริงใจต่อกันแล้ว ย่อมเป็นที่ระแวงสงสัย ไม่อาจรักษามิตรไว้ได้ ไม่มีใครชอบคนคด แต่ คนตรงก็ต้องระวังความตรงของตนไม่ให้ ไปทิ่มแทงผู้อื่น ควรรู้จักแสดงความตรงโดยการถนอมน้ำใจ ของ กันและกัน ถ้าเราซื่อสัตย์ต่อตนเอง เราต้องยอมรับว่าอะไรเกิดขึ้นแก่เรา เรามีความรู้สึกนึกคิด อย่างไร ปัญหาเกิดขึ้นแล้วแก่เรา เราจะแก้ไข ปัญหาในอย่างไร ไม่ใช่ทำหน้าที่ช้อนอกตรมและปฏิเสธ ความจริงที่เกิดขึ้น คนที่จะซื่อสัตย์ต่อผู้อื่นได้นั้น ต้องซื่อสัตย์ต่อตนเองก่อน

3.5 มีความรู้สึกร่วมทุกข์ร่วมสุข เมื่อเรามีทุกข์ เราอยากมีใครสักคนหนึ่งแสดง ความเห็นใจ หรือแสดงความรู้สึกกร่วมทุกข์กับเรา เข้าใจในความทุกข์ของเรา ถ้า เขาทำเช่นนั้นได้ เขาจะแนะนำสั่งสอนเราอย่างไรภายหลัง เราก็นับดี ปฏิบัติตาม อย่างน้อยก็ยินดีรับฟังและนำไป ไตร่ตรองพิจารณา มีบ่อยไปที่เราไม่ต้องการคำแนะนำแต่อย่างใด เราเพียงแต่ ต้องการระบายความ ทุกข์ของเราให้ใครสักคนหนึ่งฟัง เพียงเขารับฟัง ด้วยความตั้งใจและเห็นใจเราเท่านั้น ความทุกข์ก็ ผ่อนคลายลง ถ้าเราได้ร้องไห้เสียอีกหน่อยหนึ่งให้น้ำตาได้หลั่งไหลพร่างพรูออกมาเราก็ จะรู้สึกมี ความสุขขึ้น เหมือนกับว่าน้ำตาได้ชะล้างความทุกข์โศกของเราออกมาด้วย ความรู้สึกกร่วมทุกข์ร่วม สุขต่อผู้อื่นจึงเป็นคุณธรรมสำหรับปลูกมิตรและรักษามิตรให้ยั่งยืน

4. การงาน “ไม่มีสิ่งอะไรเป็นของที่ได้ นอกจากการงาน” นี้เป็นพระโอวาท ของสมเด็จพระ มหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงสอน สำหรับคนหนุ่ม ให้เห็นการงานสำคัญกว่าสิ่ง อื่น เพราะทรัพย์ ยศ เกียรติ และชื่อเสียง ตลอดถึงความ สงบใจ ความสบายใจ ไม่รู้สึกตำหนิตนเอง ย่อมได้มาจากการงานทั้งสิ้น ตรงกันข้ามกับความเกียจคร้าน อยู่อย่างไม่ทำอะไร ย่อม ทำลายทุก

อย่าง มีตัวอย่างลงไปทีคนผู้เคยมั่งมีแล้วกลับล้มจมเพราะความเกียจคร้าน ในทำนองเดียวกัน คนที่เคยลำบากยากจน กลับตั้งตัวได้ดี มีสง่าราศี มี ทรัพย์ มีความสุข เพราะการทำงาน เพราะความบากบั่นพากเพียร เพราะฉะนั้น จึงควรเอาชนะความเกียจคร้าน เอาชนะจิตใจที่ฝักใฝ่ในอบายมุข แล้วตั้งหน้า ทำการงานตามหน้าที่ตามวัยโดยถือว่า ไม่มีสิ่งใดเป็นของที่ได้นอกรอกจากการงาน

4.1 การงานเป็นคุณค่าหลักของชีวิต มนุษย์เราต้องพยายามปฏิบัติหรือปฏิบัติชีวิตในด้านใดให้ได้เพื่อชีวิตจะได้ดำเนินขึ้นสูง เพราะฉะนั้น เราจะต้องแสวงหาความรู้ ฝึกฝนให้เป็นคนสามารถในหน้าที่การงาน จึงจะได้รับโอกาสอันดี ถ้าแม้แต่ร่ำร้อหา โอกาสอยู่โดยไม่พยายาม โอกาสนั้นหาไม่ เหมือนคนสร้างวิมาน ในอากาศ ย่อมว่างเปล่า ผู้สร้างกระต๊อบบนพื้นดินตามมีตามเกิด ยังจะได้ประโยชน์ได้พึงจริงมากกว่า ชีวิต คือการต่อสู้ การงานเป็นการต่อสู้อย่างหนึ่ง เราต้องสู้กับงานตลอดชีวิต หนักบ้าง เบาบ้าง ที่เรียกว่า “หนักเอาเบาสู้” เป็นการแสดงถึงความเป็นผู้มีสมรรถภาพจิตดี (Mental Ability) คือ เข้มแข็ง สู้งาน การต่อสู้กับงาน อันที่จริงแล้วเป็นการต่อสู้ที่ให้ความผาสุก ให้ความ เพลิดเพลินสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ บุคคลจะมีชีวิตที่ดี เป็นชีวิตที่สูงสุด และบริสุทธิ์ได้ก็ด้วยการงาน ความรู้ และมีศีลมีธรรมการมีศีลมีธรรมนั้นทำให้เป็นคนดี จึงจะมีชีวิตที่ดีได้

4.2 วิธีทำงานให้มีผลมาก มนุษย์จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตนเองให้ดีขึ้น รักษาสิ่งที่ดีอยู่แล้ว และพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป สิ่งหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และช่วยปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีอยู่เดิม สิ่งนั้นคือ การเอาใจฝักใฝ่ในการงาน การทำงานนั้น ต้องทำให้จริงจัง จึงจะมีผลมาก ได้ผลจริงต้องเป็นการงานที่ไม่ย่อหย่อน นอกจากนี้ เราต้องเลือกทำการงานที่ไม่มีโทษ คือเป็นงานสุจริต เราจึงจะสบายใจ ถ้าเป็นงานทุจริต แม้การงานนั้นจะสำเร็จก็มีโทษ ไม่ทำให้สบายใจ ยิ่งสำเร็จยิ่งเศร้าหมอง การงานที่ชอบธรรมมีอยู่เป็นอันมาก และทำได้ง่ายกว่าการงานที่ไม่ชอบธรรม คุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งในการทำงานให้สำเร็จโดย เรียบร้อยและทันเวลา หรืออาจเสร็จก่อนเวลาที่กำหนด ก็คือ

1) การรู้จักวิธีทำงาน คือ การรู้จักเตรียมงานล่วงหน้าไว้ก่อน มีข้อมูลอยู่พร้อม กำหนดไว้คร่าว ๆ

2) การทนงาน หมายถึง สามารถทำงานได้วันละหลายชั่วโมงและไม่เหนื่อย ที่ไม่เหนื่อยเพราะเขารู้จักวิธีทำงาน

4.3 ให้ความสำคัญกับการงานทางธรรมด้วย ไม่ควรหมกมุ่นกับการงานเพื่อโลกนี้เกินไปจนลืมการงานเพื่อโลกหน้า หรือลืมการงานเพื่อประโยชน์สูงสุด คือ ความดับทุกข์โดยไม่มีเหลือ (นิพพาน) ขอให้ตระหนักว่า ความสำเร็จของการงานในโลกนี้เป็นความสำเร็จอย่างต่ำ ได้เสวยผลในระยะสั้น และวนเวียน อยู่ในกองทุกข์ แม้จะประสบสุขบ้างก็เป็นความสุขอย่างต่ำ ความสำเร็จของมนุษย์ควรจะสูงกวานี้ ควร ฉลาดทำสิ่งที่มีสาระน้อยให้มีสาระมาก พัฒนาตนให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไปด้วยการงานทั้งทางโลกและทางธรรม การงานจึงจะได้ชื่อว่าเป็นสิ่งเกื้อกูลชีวิตที่แท้จริง จึงควรแบ่งเวลาสำหรับบำเพ็ญบุญกุศล อันจะติดตามไปเป็นที่พึ่งของเราในโลกหน้าด้วยการทำความดี การทำใจให้สงบ รับผิดชอบตนเอง การเจริญปัญญาให้สว่างไสวในเรื่องของชีวิตก็เป็น การงานที่ต้องทำ เป็นผลดีทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

บทวิจารณ์หนังสือ

จากเนื้อความในหนังสือเรื่อง “สิ่งเกื้อกูลชีวิต” มาเรียบเรียงทำให้พบจุดเด่นและจุดด้อยของหนังสือ ดังนี้

1. จุดเด่นของหนังสือ

จุดเด่นของเรื่องนี้ คือ การเน้นที่ความสำคัญของทรัพย์สินในการสร้างความสุขในชีวิต ให้ความสำคัญกับการมีทรัพย์สินเพื่อเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว “สังหาริมทรัพย์ มี 2 ประเภท คือ สังหาริมทรัพย์ทั่วไป และ สังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ส่วนอสังหาริมทรัพย์ คือ ที่ดินและทรัพย์สินที่ยึดติดอยู่กับที่ดิน มีลักษณะเป็นการถาวร” (ไทยรัฐออนไลน์, 2567) ซึ่งถือเป็นแง่มุมที่หลากหลายและสำคัญในการพัฒนาชีวิตทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การเน้นที่ความรับผิดชอบในการผสมผสานการพึ่งพาตนเองและการรักษาทรัพย์สินเป็นแนวทางที่ช่วยให้คนสามารถบรรลุความสุขในการดูแลตนเองและครอบครัวได้อย่างมีสมดุล ให้ความสำคัญกับความไม่มียโรคทั้งทางกายและใจ แสดงถึงความเชื่อว่าสุขภาพทั้งสองด้านมีผลกระทบต่อความสุขและความเจริญของบุคคล การสื่อถึงความสำคัญของความสันโดษถือเป็นทรัพย์สินที่มีค่ามาก การเน้นความรู้จักคำว่า “ความไม่มียโรค เป็นลาภอย่างยิ่ง” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 25/204/96) ความไม่มียโรคถือเป็นลาภที่ควรรักษาไว้ และการรักษาสุขภาพอนามัยให้ดีเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาสู่ความสุข การเชื่อมโยงระหว่างความมีสุขภาพทั้งกายและใจกับความมียโรค และว่าการรักษาสุขภาพอย่างดีสามารถมีผลดีต่อความสุขและความเจริญของ

บุคคล และเน้นให้ความสำคัญกับการงานเป็นหลักสำคัญของชีวิต ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้และแรงบันดาลใจในการทำงานอย่างมุ่งมั่น ไมตรีหรือมิตรเป็นสิ่งสำคัญของชีวิตและช่วยเกื้อกูลชีวิต เนื่องจากคนอยู่คนเดียวจะเหงาและไม่มีความสุข การมี “มิตรที่ดี มิตรที่จริงใจ” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) สมบูรณ์เป็นเสมือนอาหารที่ดีต่อจิตใจ คุณธรรมสำหรับปลูกและรักษาไมตรี คือความซื่อสัตย์ มีจิตคิดเกื้อกูล ความอดทนและให้อภัย ความซื่อสัตย์ต่อกัน และความรู้สึกร่วมทุกข์ร่วมสุข เป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับการบำบัดความสัมพันธ์และรักษามิตร การเสนอแนวทางทำงานที่มีประสิทธิภาพ เช่น การเตรียมงานล่วงหน้า การทบทวน และการเลือกทำงานที่ไม่มีโทษ ความเป็นมนุษย์ที่ต้องพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น เพื่อสร้างความสำเร็จในทั้งโลกนี้และโลกหน้า ด้วยการทำความดี มีคุณค่าทางศีลธรรม และการมีชีวิตที่มีคุณธรรม ทำให้เกิดความสมดุลในทุกด้านของชีวิต

2. จุดด้อยของหนังสือ

จุดด้อยของเรื่องนี้ คือ การมองทรัพย์สินเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความสุขในชีวิตอย่างเดียว โดยไม่ได้พิจารณาถึงมิติอื่น ๆ ของความสุขที่อาจมีผลต่อคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันไป การเน้นที่ทรัพย์สินอาจทำให้มีการมองข้ามและไม่คำนึงถึงคุณค่าของความสุขที่มีต่อความสัมพันธ์ทางสังคม การมีความสุขในการทำงาน หรือความพึงพอใจทางจิตใจ ซึ่งเป็นมิติของความสุขที่นอกเหนือจากมีทรัพย์สิน การเน้นที่มากเกินไปในการงาน ซึ่งอาจทำให้มองเห็นว่าความสำคัญของชีวิตมีเพียงแค่การทำงานเท่านั้น ทำให้ขาดความสมดุลในเรื่องของชีวิตส่วนตัว เนื่องจากเรื่องเน้นที่การทำงานมาก ไม่ได้กล่าวถึงการตั้งเป้าหมายหรือการพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การงาน สอดคล้องกับหนังสือของเฉอมานย์ รัตนพงศ์ตระกูล (2563) กล่าวว่า เพราะชีวิตของคนแต่ละคนมันก็แตกต่างกันไป ก็คงต้องขึ้นอยู่กับที่เราเองที่จะคิดเองว่าชีวิตแบบเราต้องดูแลยังไง ทำยังไงมันถึงจะถูกต้อง ด้านการใช้ภาษาที่ซับซ้อน การใช้ภาษาที่ซับซ้อนหรือคำที่ยากต่อบางคน เช่นการใช้ภาษาบาลี อาจทำให้ไม่ทุกคนที่สามารถเข้าใจได้ ซึ่งอาจทำให้มีผู้อ่านบางคนที่มีความเข้าใจในเรื่องน้อยลง

สรุปผล

ทรัพย์สินเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความสุขในชีวิต เนื่องจากมนุษย์ต้องเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว การมีทรัพย์สินเป็นสิ่งจำเป็นในการทำให้ชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข แต่มีประการที่ทรัพย์สิน

อาจสูญหายได้ง่าย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ หรือโจรปล้น การมีทรัพย์สินต้องผสมการพึ่งพาตนเองและความระมัดระวังในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การหาทรัพย์สินต้องประพฤติตนดีและประพฤติตนตามหลักหลาย ๆ อย่าง เช่น การขยันหมั่นเพียรในการทำงาน และการประกอบธุรกิจเหมาะสม เพื่อให้มีผลทำให้มีทรัพย์สินได้ การเว้นอบายมุขเพื่อปิดทางรั่วไหลแห่งทรัพย์สิน คือ การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเสี่ยงต่อทรัพย์สิน เช่น การเลี้ยงคบคนที่ไม่เลือกหน้า และการหลีกเลี่ยงการพนันที่อาจทำให้เสียทรัพย์สิน ในการใช้ทรัพย์สินที่ได้มีอย่างมีประโยชน์ต่อตนเองและคนรอบข้าง เช่น การเลี้ยงครอบครัว การแบ่งปันและสงเคราะห์ตามกำลัง และการใช้ทรัพย์สินเพื่อป้องกันและบำบัดอันตรายทางชีวิต เพื่อรักษาสุขภาพ และเสริมสร้างความสุขในชีวิต

เอกสารอ้างอิง

ณอมานย์ รัตนพงศ์ตระกูล. (2563). *Life Guide ใช้ชีวิตอย่างคนรู้จักชีวิต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพชรประกาย.

ไทยรัฐออนไลน์. (2567). *อสังหาทรัพย์ สังหาทรัพย์ ต่างกันอย่างไร มีอะไรบ้าง*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/money/2726064>

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณอมานย์ รัตนพงศ์ตระกูล. (2563). *Life Guide ใช้ชีวิตอย่างคนรู้จักชีวิต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพชรประกาย.

ไทยรัฐออนไลน์. (2567). *อสังหาทรัพย์ สังหาทรัพย์ ต่างกันอย่างไร มีอะไรบ้าง*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/money/2726064>

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.